

การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

โดย

นายเพิ่มศักดิ์ เพิ่มประยูร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

โดย
นายเพิ่มศักดิ์ เพิ่มประยูร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE DESIRABLE URBANIZATION EDUCATION

By

MR. Phoemsak PHOEMPAYOON

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

Department of Educational Administration

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2018

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

57252912 : การบริหารการศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาคุชฎีบัณฑิต

คำสำคัญ : การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์, ชุมชนเมือง

นายเพิ่มศักดิ์ เพิ่มประยูร: การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร. นพดล เจนอักษร

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเทศบาลเมืองในประเทศไทยจำนวน 45 เทศบาล
ผู้ให้ข้อมูลในแต่ละเทศบาล คือ นายกเทศมนตรี ประธานสภาเทศบาล ผู้อำนวยการกองการศึกษา
ผู้อำนวยการสถานศึกษาผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 270 คน
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการ
วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์
องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองมีองค์ประกอบ
4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2) การบริหารอย่างมีส่วนร่วม 3) การจัด
แหล่งเรียนรู้ของชุมชนและ 4) การจัดการศึกษาสำหรับทุกคน

2. ผลการยืนยันองค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง
เป็นองค์ประกอบซึ่งมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์

57252912 : Major (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

Keyword : THE DESIRABLE EDUCATION, THE URBAN

MR. PHOEMSAK PHOEMPAYOON : THE DESIRABLE URBANIZATION
EDUCATION THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR MAJ. NOPADOL
CHENAKSARA, RTAR, Ph.D.

The purposes of this research were to determine: 1) The desirable urbanization education. 2) The result of the desirable factors of urbanization education according to the opinions of experts and professional. The sample of this study included 45 municipalities. The respondents in each municipal were the Mayor, Chairman of council, Director of Education Division Community leaders and local wisdoms, totally 270 respondents Instruments used were semi-structured interview and opinionnaire. The statistics for analyzing the data were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, exploratory factor analysis and content analysis.

The findings were as follows:

1. There were 4 factors of desirable urbanization education which were named as follows 1) Learning Community 2) Participatory management 3) Community learning resources and 4) Education for everyone.

2. The results of confirmation of factors of the desirable urbanization education. were accurate. appropriate, possibility and useful.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์ และ คณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ดูแลช่วยเหลือผู้วิจัย เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้สัมภาษณ์ ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยและยืนยันองค์ประกอบของงานวิจัย ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหาร เทศบาล และบุคลากรทางการศึกษาทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้เครื่องมือ และให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการวิจัย

ขอขอบคุณนักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากรรุ่นพี่ๆ และเพื่อนๆ รุ่น 12/1 ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และญาติพี่น้องที่เคารพนับถือทุกท่าน ที่ส่งเสริม สนับสนุน ให้กำลังใจผู้วิจัยในทุกเรื่องในชีวิต

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอน้อมอุทิศด้วยความกตัญญูคุณตาที่ แด่บิดา มารดาและครูบาอาจารย์ที่เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ตลอดจนอบรมสั่งสอนให้ผู้วิจัย ประสบผลสำเร็จมาจนบัดนี้

เพิ่มศักดิ์ เพิ่มประยูร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญ.....	2
ปัญหาของการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ข้อคำถามของการวิจัย.....	7
สมมติฐานของการวิจัย.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	19
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	20
แนวคิดการจัดการศึกษา.....	20
ความหมายการจัดการศึกษา.....	20
หลักการการจัดการศึกษา.....	23
วัตถุประสงค์การจัดการศึกษา.....	25
ภารกิจการจัดการศึกษา.....	27
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเมือง.....	33

ความหมายของชุมชนเมือง.....	33
ลักษณะความเป็นชุมชนเมือง	35
วิวัฒนาการของเมือง.....	39
ปัญหาของชุมชนเมือง	41
ภารกิจหน้าที่ของชุมชนเมือง.....	46
ประเภทของชุมชนเมืองในประเทศไทย	50
เทศบาลเมือง.....	50
แนวคิดการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง.....	61
เป้าหมายการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง	61
องค์ประกอบการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง.....	64
แนวทางการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง.....	68
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	89
งานวิจัยภายในประเทศ.....	89
งานวิจัยต่างประเทศ.....	91
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	95
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	95
ระเบียบวิธีการวิจัย.....	97
แผนแบบการวิจัย.....	97
ประชากร	97
กลุ่มตัวอย่าง.....	97
ตัวแปรที่ศึกษา.....	98
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	99
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย.....	99
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	100

การวิเคราะห์ข้อมูล	100
สถิติที่ใช้ในการวิจัย	100
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล	102
ตอนที่ 1 องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง	103
ตอนที่ 2 การยืนยันองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง	144
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	148
สรุปผลการวิจัย	149
องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง	149
ผลการยืนยันการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง	150
อภิปรายผล	151
องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง	151
การยืนยันองค์ประกอบของการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง	155
ข้อเสนอแนะ	156
ข้อเสนอแนะทั่วไป	156
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	157
รายการอ้างอิง	158
ภาคผนวก	162
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลสัมภาษณ์ และรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ และแบบสัมภาษณ์	163
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และรายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจ เครื่องมือวิจัย	168
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือวิจัย และรายชื่อเทศบาลเมือง ทดลองใช้เครื่องมือวิจัย	171
ภาคผนวก ง ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย	174

ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และรายชื่อเทศบาลเมืองที่ เป็นกลุ่มตัวอย่าง	180
ภาคผนวก ฉ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	184
ภาคผนวก ช หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญยืนยันองค์ประกอบ และรายชื่อ ผู้เชี่ยวชาญยืนยันองค์ประกอบ	194
ประวัติผู้เขียน	201

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล	98
ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เอกสารหลักการแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นพบต่าง ๆ.....	104
ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	110
ตารางที่ 4 ผลการสังเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ.....	116
ตารางที่ 5 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	125
ตารางที่ 6 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำคัญ ของตัวแปรการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง.....	127
ตารางที่ 7 ค่า KMO and Bartlett's Test of Sphericity.....	134
ตารางที่ 8 องค์กรประกอบ ค่าความแปรปรวน ค่าร้อยละของความแปรปรวนและค่าร้อยละ ของ ความแปรปรวนสะสมของตัวแปรการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของ ชุมชนเมือง	135
ตารางที่ 9 องค์กรประกอบที่มีคุณลักษณะเป็นไปตามเกณฑ์ของตัวแปรการจัดการศึกษา ที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง	136
ตารางที่ 10 กำนั้หน้า้ของค์ประกอบ และจำนวนของค์ประกอบ	136
ตารางที่ 11 องค์กรประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง	138
ตารางที่ 12 องค์กรประกอบที่ 1.....	138
ตารางที่ 13 องค์กรประกอบที่ 2.....	140
ตารางที่ 14 องค์กรประกอบที่ 3.....	141
ตารางที่ 15 องค์กรประกอบที่ 4.....	142
ตารางที่ 16 ค่าความถี่ และร้อยละของข้อมูลการยืนยันองค์กรประกอบจากผู้เชี่ยวชาญและ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีต่อความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และ ความเป็นประโยชน์ขององค์กรประกอบ การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของ ชุมชนเมือง	145

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	16
ภาพที่ 2 โครงสร้างของเทศบาล	56
ภาพที่ 3 แสดงขั้นตอนการวิจัย.....	96
ภาพที่ 4 แผนแบบการวิจัย.....	97
ภาพที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง	143

บทที่ 1

บทนำ

การศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งสำหรับการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนา ดังนั้นแนวทางการพัฒนาการศึกษาคือการพัฒนากำลังคนให้มีประสิทธิภาพเพราะถือว่าการให้การศึกษาเป็นการพัฒนามนุษย์ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนในการพัฒนาประเทศไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากปราศจากแนวทางการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนากำลังคนที่มีประสิทธิภาพแล้วการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ย่อมจะประสบความสำเร็จได้ยาก เพื่อให้คนไทยอยู่ในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าเทียมนานาชาติ การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญของการอบรมบ่มนิสัย การหล่อหลอมเกลาทางสังคม การเตรียมตัวเพื่อให้บุคคลมีทักษะ ความรู้ ความสามารถในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพในอนาคต เป้าหมายของการศึกษาดังที่กล่าวนี้ มิใช่เพียงเพื่อประโยชน์ของคนแต่ละคนเท่านั้น แต่ต้องมุ่งไปสู่สังคมในภาพรวม คือการนำไปสู่สังคมที่เข้มแข็ง มีเอกภาพ อันเนื่องมาจากสมาชิกของสังคมมีคุณภาพและร่วมสร้างประโยชน์ให้กับสังคมที่ตนอยู่อาศัย อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นกิจกรรมทางสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญของการสร้าง สะสมพลังของชาติ ชาติใดมีทุนทางสังคมแข็งแกร่ง มีคุณภาพดีมากขึ้นเพียงใด มีปริมาณมากแค่ไหนย่อมขึ้นกับคุณภาพของระบบการศึกษา¹

เจตนารมณ์ในการปฏิรูปการศึกษานั้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงาน สร้างรายได้ นำประเทศให้เจริญก้าวหน้าโดยยึดหลักว่า “การศึกษาสร้างคน สร้างงาน สร้างชาติ” ส่งผลให้เกิดการปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษา โดยกำหนดให้มีเอกภาพในเชิงนโยบาย มีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่ สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาให้ท้องถิ่นยึดหลักการและสาระสำคัญ 3 ด้าน คือ ความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการการบริหารราชการแผ่นดินและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นและด้านประสิทธิภาพ

¹ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย, *พื้นฐานการจัดการศึกษา* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), 6.

การบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐต้องกระจายอำนาจให้ประชาชนได้รับบริการ สาธารณะอย่างมีคุณภาพ มาตรฐาน มีความโปร่งใสมีประสิทธิภาพและเพื่อประโยชน์ของ ประชาชนอย่างแท้จริง²

ความเป็นมาและความสำคัญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 289 วรรคสอง กำหนดให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิจัดการศึกษา อบรมและฝึกอาชีพตามความเหมาะสม และ ความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึง ความสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ แต่ต้องไม่ขัดต่อ มาตรา 49 และมาตรา 80 ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติและวรรคสาม การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและ วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย โดยที่มาตรา 49 กำหนดไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับ การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บ ค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิ ตามวรรค หนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษา อบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐและมาตรา 80 (4) กำหนดไว้ว่า ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพ การศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ³

การศึกษาเป็นกระบวนการให้และรับความรู้และประสบการณ์ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ การสร้างจิตสำนึก การเพิ่มพูนทักษะ การทำความเข้าใจให้กระจ่าง การอบรมปลูกฝังค่านิยม การถ่ายทอดศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของสังคม การพัฒนาความคิด โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ บุคคลมีความเจริญงอกงามทางปัญญา มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมสำหรับการประกอบอาชีพ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม มีค่านิยมที่ดีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กระบวนการ

²“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542,” ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116, ตอนที่ 114ก (17 พฤศจิกายน 2542): 53.

³“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560,” ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 124, ตอนที่ 47 ก (6 เมษายน 2560)

ดำเนินการให้มนุษย์ได้รับการศึกษานี้ หากรัฐยังไม่เข้ามาดูแล ก็เป็นเรื่องที่คนใกล้ชิด เช่น ครอบครัวหรือญาติมิตรเพื่อนฝูงทำหน้าที่อบรมสั่งสอนกันเอง เพื่อให้ผู้รับการอบรมสามารถอยู่ร่วมกับสังคมขนาดย่อมนั้นได้ แต่เมื่อสังคมขยายตัวมากขึ้นจนปัจจุบันกลายเป็นสังคมระดับประเทศ การให้การศึกษาต้องเป็นไปอย่างระบบ ต้องมีการจัดการ มีเป้าหมาย มีรูปแบบ กระบวนการ มีการลงทุน และมีผู้รับผิดชอบ ดังที่เราเรียกโดยรวมว่า “การจัดการศึกษา” คือ ทำทุกอย่างอย่างเป็นระบบที่ทุกส่วนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันคำว่า “การจัดการ” นั้นเป็นคำรวมที่ครอบคลุมการดำเนินการบางสิ่งบางอย่างโดยมีเป้าหมายที่มุ่งบรรลุอย่างชัดเจน มีการกำหนดรูปแบบกระบวนการ มีการจัดองค์การ มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบชัดเจน มีการจัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรอื่น ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ ผู้ดำเนินการ เทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการดำเนินการให้เกิดผลตามเป้าหมายที่กำหนด กระบวนการทั้งหมดนี้คือการจัดการ ซึ่งต้องกระทำอย่างเป็นระบบ มีแผนมีเป้าหมาย มีผู้รับผิดชอบ และมีเครื่องมือกลไกที่นำไปสู่ความสำเร็จได้ ทั้งนี้การจัดการศึกษาก็คือกระบวนการดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษาในกระบวนการจัดการศึกษานี้ มีบุคคลหลายคนและหลายหน่วยงานเข้ามีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นครอบครัว พรรคพวกเพื่อนฝูงญาติมิตร ชุมชน ประชาคม เอกชน สื่อมวลชน วัด โรงเรียน และที่สำคัญมากคือรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ ซึ่งรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย ชุมชนที่มีขนาดใหญ่โตกว้างขวาง มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีการประกอบอาชีพหลากหลาย เนื้อหาของการศึกษายังต้องมีความหลากหลาย แต่ขณะเดียวกันการจัดการศึกษาก็ต้องมุ่งธำรงรักษาเอกภาพร่วมกันของสังคมไว้ด้วย สารของการศึกษาจึงต้องครอบคลุมทั้งเรื่องวิถีการดำรงชีวิต การประพฤติปฏิบัติตน ความสัมพันธ์กับผู้อื่น⁴

จากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิในการจัดการศึกษาระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในชุมชนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 41⁵ และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 มาตรา 16, 17, 19 และมาตรา 33 กำหนดให้

⁴ คณะกรรมการประสานงาน โครงการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, **หลักการจัดการศึกษา** (กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา), 2.

⁵ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545** (กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2546), 25-26.

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ในด้านการศึกษา ทั้งการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีคุณภาพได้มาตรฐานตามมาตรฐานการศึกษา ของชาติ กล่าวคือ จะต้องจัดการศึกษาให้ประชาชนทุกคนในชุมชนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก คือ “คนเก่ง คนดี และมีความสุข” โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนา คนในชุมชนตนเองให้มีคุณภาพ พัฒนาโรงเรียนในสังกัดเป็นโรงเรียนของชุมชน⁶

ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนา คุณภาพคนในชุมชนตามความต้องการของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ชุมชนและองค์กรอื่น ๆ มารวมพลังในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรและ ดำเนินการพัฒนากิจกรรมรวมถึงทั้งในระยะสั้น และระยะยาว อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นไป ตามความต้องการของชุมชน การที่การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะประสบ ผลสำเร็จได้นั้นต้องมีปัจจัยหรือทรัพยากรในการจัดการศึกษาที่คุณภาพและเพียงพอ มีกระบวนการ บริหารที่เหมาะสม โดยมีผู้อำนวยการสำนัก/กองการศึกษาหรือหัวหน้าส่วนการศึกษาที่มีความสามารถ ในการจัดสรรทรัพยากรและการบริหารจัดการทั้งแผนงาน แผนเงิน และแผนคน สนับสนุนการจัด การศึกษาซึ่งเป็นฐานการพัฒนาชุมชนและจะต้องมีผู้รับผิดชอบด้านการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ เข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาของชุมชนได้อย่างแท้จริง รวมถึงผู้บริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญต่อการศึกษา ตอบสนองความต้องการทางการศึกษา ของคนในชุมชนทุกคน⁷

ปัญหาของการวิจัย

ด้วยเหตุที่ว่าชุมชนเมืองมีพื้นที่มีประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่น ประชาชนส่วนใหญ่มีการ ประกอบอาชีพที่แตกต่างกันออกไป มีความหลากหลายความต้องการ ความเชื่อ วัฒนธรรม มีวิถีชีวิตที่ซับซ้อน ความเติบโตที่รวดเร็วทำให้เกิดความเสื่อมโทรมทางจิตใจและความเหลื่อมล้ำ ในสังคมความเจริญทางวัตถุได้เกิดขึ้น โดยเฉพาะในชุมชนเมือง โดยคนส่วนหนึ่งได้รับประโยชน์

⁶สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการ กระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2542).

⁷สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประสบการณ์ที่คัดสรรโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี ที ซี คอมมิวนิเคชั่น, 2546), 88.

เต็มทีจากความเจริญนี้ในขณะที่คนส่วนใหญ่ทั้งในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทยังอยู่ในสภาพยากจนและระดับศีลธรรมของคนทั่วไปได้ลดลงอย่างน่าตกใจ การรับความคิดคุณค่าและแบบอย่างการใช้ชีวิตแบบตะวันตกมักจะเป็นไปอย่างผิวเผิน รับแต่เพียงเปลือกนอกหรือรับเข้าไว้แต่บางด้านซึ่งเห็นได้ง่ายคุณค่าของตะวันตกบางอย่างที่แพร่หลายเข้ามาในสังคมไทยเช่นวัตถุนิยมความรุนแรง การถือคนเป็นใหญ่ (individualism) อำนาจนิยมทุนนิยมเงินตรานิยม ฯลฯ ได้ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะในชุมชนเมืองคนมุ่งหน้าหาแต่ความสุขทางวัตถุกลายเป็นทาสของวัตถุ คนหลงใหลความโอ้อ่าพุ่มเพื่อจะมีการใช้จ่ายเงินอย่างสุรุ่ยสุร่ายเพื่อหาความสุขเฉพาะหน้าหรือเพื่อโอ้อวดแสดงฐานะของตนความขยันต่าง ๆ มีมากมายทำให้ความสามารถในการควบคุมบังคับใจตนเองของบุคคลต้องต่ำลงคนคิดถึงแต่ประโยชน์ของตนเองเป็นใหญ่ขาดความอดทนหรือความขยันขังใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ กฎหมายศีลธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาติแต่โบราณมาไม่มีความหมายสำหรับคนจำนวนมากคนเหล่านี้พร้อมที่จะละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมทุกอย่างหรือแม้แต่ใช้ความรุนแรงเพื่อประโยชน์ส่วนตัว โดยการที่ประชากรเข้ามาอาศัยกันอย่างแออัดภายในชุมชนเมือง ทำให้เกิดปัญหาทางด้านสังคมกลุ่มต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัย สำหรับผู้มีรายได้น้อย ปัญหาการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ ปัญหาแหล่งชุมชนแออัด ปัญหาการว่างงาน และความยากจน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาเด็กเร่ร่อนจรจัด เป็นต้น ปัญหาทางสังคมเหล่านี้ ทำให้ผู้อยู่อาศัยในเมือง ขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนจิตสำนึกภาพของบุคคลต่าง ๆ ด้วย⁸

การศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างมากในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนเมือง แต่การจัดการศึกษาของชุมชนเมืองควรจัดการศึกษาตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตั้งแต่เกิดจนถึงเสียชีวิต โดยทั่วไปแล้วบุคคลจะต้องผ่านช่วงชีวิตในวัยต่าง ๆ ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยสูงอายุ การศึกษามีความจำเป็นสำหรับทุกวัยช่วงอายุตลอดชีวิต เพราะฉะนั้นบุคคลจึงควรได้รับการศึกษาโดยตลอดและการศึกษาที่จัดให้แต่ละช่วงอายุควรมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน การศึกษากับชีวิตเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกัน ดังนั้น ในช่วงวัยหนึ่งๆ บุคคลควรจะได้รับการศึกษาที่จะช่วยพัฒนาตนในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและทัศนคติ เพื่อจะช่วยให้บุคคลได้พัฒนาอย่างสมบูรณ์ โดยแหล่งเรียนรู้ทำอย่างไรให้การจัดการศึกษาที่ทำให้ทุกคนในชุมชนเมืองได้ประโยชน์และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความมีสุข มีภาวะของสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง

⁸นิพนธ์ วิเชียรน้อย, การบริหารจัดการชุมชนเมือง (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), 5-6.

สังคม และสิ่งแวดล้อม นำมาสู่การมีคุณธรรมจริยธรรม มีความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็นและมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพและทั่วถึง แต่ในความเป็นจริงชุมชนเองต้องสร้างความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองให้แก่สมาชิกในชุมชน โดยให้การศึกษาที่ช่วยให้สมาชิกในชุมชนรู้จักการระบุปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ รู้จักการแสวงหาแหล่งวิทยากรเพื่อใช้ศึกษาหาความรู้ ทั้งที่มีอยู่ในหมู่ประชาชนด้วยกันเองและบุคคลภายนอก ทั้งที่มีอยู่ในชุมชนและนอกชุมชน ซึ่งในที่สุดแล้ว ชุมชนนั้นอาจเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และเกิดกระบวนการศึกษาตลอดชีวิต โดยวิธีการพึ่งพาตัวเอง เพราะตัวแทนของหน่วยราชการ ยังไม่สามารถจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนที่มีอยู่หลายสิบล้านคนให้ทั่วถึงได้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองแต่ยังจัดการศึกษาได้ไม่ทั่วถึง ยังไม่ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง การบริหารจัดการโดยหน่วยงานจากส่วนกลางยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากรและความไม่ต่อเนื่องของนโยบายในการสนับสนุนการจัดการศึกษาชุมชนเมือง โดยคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของชุมชนยังไม่ทัดเทียมกัน การใช้งบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากการเห็นความสำคัญของการศึกษาและข้อจำกัดของท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน ขาดความเข้าใจการจัดการศึกษาของชุมชน กระบวนทัศน์ของผู้บริหารท้องถิ่น สภาพท้องถิ่นและผู้ปฏิบัติเห็นการศึกษาท้องถิ่นแตกต่างกันอาจเกิดจาก การบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีบทบาทต่ำ หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งใดมีผู้บริหารที่ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษา คุณภาพการศึกษาที่อยู่ในระดับสูง ในทางตรงข้ามหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งใดมีผู้บริหารที่ไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษา คุณภาพการศึกษาที่จะอยู่ในระดับต่ำ ยิ่งไปกว่านั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เคยมีคุณภาพการศึกษาในระดับสูง เพราะผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษา แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารใหม่ซึ่งไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ก็จะทำให้คุณภาพการศึกษาลดลง หากปล่อยให้คุณภาพการศึกษาขึ้น ลงตามตัวผู้บริหารท้องถิ่น โดยขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ก็จะทำให้คุณภาพการศึกษาของชุมชนไม่เจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง¹⁰

⁹จินตนา สุจจันท์, การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนาชุมชน (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2554), 39-43.

¹⁰กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น (กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2551), 37-38.

ด้วยปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสังเกตเห็นถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา จึงสนใจและต้องการศึกษาการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ว่าควรมีองค์ประกอบการจัดการศึกษาใดบ้าง โดยอาศัยหลักการ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง
2. เพื่อทราบผลการยืนยันองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อคำถามของการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงตั้งข้อคำถามของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองมีองค์ประกอบใดบ้าง
2. ผลการยืนยันองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเป็นอย่างไร

สมมติฐานของการวิจัย

1. การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองมีองค์ประกอบเป็นพหุองค์ประกอบ
2. ผลการยืนยันองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเพื่อทราบองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยจากองค์ความรู้ โดยนำแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการ งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

ด้านแนวคิดการจัดการศึกษาได้มีนักวิชาการให้แนวคิดไว้คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ¹¹ ให้แนวคิดการจัดการศึกษาไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม แนวคิดของธงชัย สันติวงษ์¹² ได้ให้แนวคิดการบริหารเป็นภารกิจจัดการศึกษาคือ 1.การวางแผน (Planning) 2.การจัดองค์การ (Organizing) 3.การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) 4.การสั่งการ (Directing) 5. การควบคุม (Controlling) แนวคิดสมคิด บางโม¹³ ได้ให้แนวคิดการบริหารเป็นภารกิจจัดการศึกษาที่จะให้เกิดประสิทธิภาพไว้ 10 องค์ประกอบ คือ 1.การวางแผน (Planning) 2.การจัดระเบียบงาน (Organizing) 3.การประสานงาน (Coordinating) 4.การสื่อความหมาย (Communicating) 5.การกระจายงาน (Delegating) 6.การวินิจฉัยสั่งการ (Decision Making) 7.การมีมนุษย์สัมพันธ์ (Human Relationship) 8.การฝึกอบรม (Training) 9.กระบวนการกลุ่ม (Group Process) และ 10.การประเมินผลงาน (Job Evaluation) แนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา¹⁴ ได้ให้ไว้ว่า การจัดการศึกษาเป็นทางเลือกของการศึกษาอย่างหนึ่งท่ามกลางวิกฤตของระบบการศึกษา แนวคิดของปรัชญา เวสารัชช¹⁵ ได้กล่าวถึงภารกิจจัดการศึกษาไว้ว่า 1)จัดการเรียนการสอน 2)ฝึกทักษะและวิธีคิด และ3)จัดให้เรียนรู้จากประสบการณ์ แนวคิดของธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย¹⁶ ได้ให้แนวคิดการจัดการศึกษาคือ วิธีถ่ายทอดความรู้ทักษะ ทศนคติ และวัฒนธรรมของสังคมให้แก่บุคคลที่รวมกันอยู่ใน อาณาบริเวณเดียวกันเพื่อให้เกิดความเจริญขึ้นทั้งในด้านของบุคคล และ Minzey and LeTarte¹⁷ ได้ให้แนวคิดการจัดการการศึกษาไว้ว่า การจัดการ

¹¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2546), 4.

¹² ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหารงาน, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, 2551), 24-26.

¹³ สมคิด บางโม, องค์การและการจัดการ (กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์, 2552), 15.

¹⁴ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ข้อเสนอยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพฯ: สำนักงาน, 2552), 21.

¹⁵ ปรัชญา เวสารัชช, หลักการจัดการศึกษา (กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, 2554), 15 - 16.

¹⁶ ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย, พื้นฐานการจัดการศึกษา (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), 76.

¹⁷ Minzey and LeTarte. **Community education: from program to process** (Pendell Pub. Co., 2002).

การศึกษาของชุมชนเมือง คือแนวคิดปรัชญาที่ให้บริการชุมชน เมืองเพื่อสนองตอบทุกความต้องการทางการศึกษาของสมาชิกทุกคนในสังคม โดยใช้โรงเรียนในท้องถิ่นเป็นตัวประสานงานกับชุมชนเมือง เพื่อสร้างความร่วมมือในชุมชนและแก้ปัญหาในชุมชน พัฒนาความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และผลสุดท้ายของการพัฒนานี้คือ การทำให้ชุมชนเมืองสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง และ CeVe¹⁸ ได้ให้แนวคิดการจัดการการศึกษาของชุมชนเมืองไว้ว่า เป็นกระบวนการได้ออกแบบให้เพิ่มคุณค่าวิถีชีวิตของปัจเจกบุคคลและกลุ่ม โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำรงชีวิตของประชาชนที่ปราศจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ หรือมีส่วนร่วมในความสนใจร่วมกัน ที่จะพัฒนาลักษณะของการเรียนรู้ การดำเนินการ และการประเมินผล อย่างแน่วแน่ ซึ่งได้กำหนดโดยความต้องการของบุคคล สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ของพวกเขาเอง ส่วน Tupeni L. Baba¹⁹ นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองออกเป็น 2 แนวทาง กล่าวคือ 1. รูปแบบที่ยึดติดสถาบันเป็นหลัก 2. รูปแบบที่ยึดชุมชนเมืองเป็นหลัก และ Alan Rogers²⁰ เสนอแนวคิดการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองนั้นครอบคลุมทั้งการศึกษาที่จัดในโรงเรียน และการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งจัดนอกระบบโรงเรียนด้วย ซึ่งเขาเห็นว่าเป้าหมายของการศึกษาของชุมชนก็คือ การพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดในเรื่องสังคมมากกว่าเป็นแนวคิดทางการศึกษาเท่านั้น เห็นว่าการศึกษาของชุมชนนั้นเป็นเครื่องมือประเภทหนึ่งสำหรับการพัฒนาชุมชน

ด้านแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเมืองได้มีนักวิชาการให้แนวคิดไว้คือ นิพันธ์ วิเชียรน้อย²¹ ได้ความเป็นชุมชนเมืองดังนี้ 1. จำนวนประชากร 2. ความหนาแน่นของประชากร 3. กฎหมายและการบริหาร 4. บทบาทของชุมชนเมือง และ 5. ปัจจัยอื่น ๆ กรมโยธาธิการและผังเมือง²² ได้ให้

¹⁸ Ceve. Explore the theory and practice of community education, **Exploring information education, lifelong learning and social action**, [Online], 2005, Available from: http://www.infed.org/guides/community_education.htm[2016, June 25]

¹⁹ Baba, Tupeni, et al., **South Pacific Education Profile: A Sourcebook on Trends and Developments** (Suva: Inst. of Education, U. South Pacific, 1992).

²⁰ Rogers, Alan. **Adult Learning for Development**. (London: CASSELL, 2006)

²¹ นิพันธ์ วิเชียรน้อย, **การบริหารจัดการชุมชนเมือง** (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558).

²² กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, **การผังเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช** (กรุงเทพฯ: บริษัทเซเวนพรีนติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2552), 112-113.

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นชุมชนเมืองในประเทศไทย ได้แก่ พื้นที่ที่เป็นเขตเทศบาล และมีการจัดตั้งยกฐานะตามพระราชบัญญัติเทศบาล ปี พ.ศ.2496 ได้แก่ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล ลักษณะ สัมมาธิและปรัชมา ลัญชาน นนท์²³ ได้กล่าวว่า ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนเมือง ดังนี้ 1. ปัญหาความแออัดของที่อยู่อาศัยและสถานที่ทำงาน 2. ปัญหาการจราจร 3. ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นพิษหรือมลพิษ (Pollution) 4. ปัญหาการให้บริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ 5. ปัญหาทางด้านสังคม และ 6. ปัญหาการขยายตัวของชุมชนเมือง กระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์²⁴ กล่าวว่าปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนเมืองสรุปได้ดังนี้ 1. ปัญหาการแผ่ขยายอย่างไม่มีระเบียบและปราศจากแผนควบคุม 2. ปัญหาที่อยู่อาศัยและการขยายบริเวณแหล่งเสื่อมโทรม 3. ปัญหาความเสื่อมโทรมทางจิตใจและความเหลื่อมล้ำในสังคม 4. ปัญหาการคมนาคมขนส่ง 5. ปัญหามลพิษ 6. ปัญหาขยะของเสียและการกำจัดและ 7. ปัญหาสุขภาพของคน และ Homan²⁵ ได้กล่าวถึงชุมชนเมือง ไว้ว่าชุมชนเมืองคือศูนย์กลางความเจริญและมีความเสื่อมรวมอยู่ด้วย เมืองมีสถานที่ตั้งถิ่นฐานอันถาวร และหนาแน่นด้วยประชากร และเป็นที่ยอมรับของผู้คนที่มีความแตกต่างทางพื้นเพ โดยชุมชนเมืองมักอยู่ในเขตเมืองหรือเทศบาล และ Stone, Eigsti and McGuire²⁶ ได้เสนอแนวคิดภารกิจของชุมชนเมือง ไว้คือ 1. ชุมชนเมืองมีหน้าที่ในการจัดดำเนินการผลิต 2. ให้การอบรมกล่อมเกลาทางสังคมหรือให้การเรียนรู้ 3. หน้าที่ในการควบคุมทางสังคม 4. หน้าที่ในการก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางสังคม 5. หน้าที่ในการจัดให้มีการสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

²³ลักษณะ สัมมาธิ และ ปรัชมาศ ลัญชานนท์, “ทฤษฎีการวางผังเมืองและผังภาพ,” เอกสารประกอบคำสอน (คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบสิ่งแวดล้อม: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2555).

²⁴กระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์, รายงานสถานการณ์ทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับประเทศ ประจำปี 2556 (กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2556).

²⁵Mark S. Homan, **Promoting Community Change. Books** (USA: Cole Publishing Company Pacific Gove California, 2006), 82.

²⁶Cleman – Stone, S. Eigsti, D.G. and McGuire, S.L. **Comprehensive Community Health Nursing: Aggregate, and Community Practice.** 4th ed. (St Louis, Missouri: Mosby Year book, 2007).

ด้านแนวความคิดการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ได้มีผู้ให้แนวคิดไว้คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ²⁷ ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาของชุมชนไว้ดังนี้

1. มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้
2. มาตรา 25 การจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. มาตรา 29 การจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน
4. มาตรา 57 การระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน
5. มาตรา 58 การระดมทรัพยากรและการลงทุน ด้านงบประมาณ และ
6. มาตรา 61 ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษา แนวคิดของอนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์²⁸ ได้จำแนกองค์ประกอบของการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองไว้ 6 ประการ โดยสรุปได้ดังนี้

1. ตัวบุคคลกลุ่มบุคคล และชุมชน
2. เนื้อหาความรู้
3. เป้าหมายการถ่ายทอด
4. วิธีการถ่ายทอดและเรียนรู้
5. บทบาทหน้าที่ของเนื้อหาความรู้ที่มีการถ่ายทอดในชุมชน
6. การมองเชิงกระบวนการและองค์รวม และสนิท จรอนันต์²⁹ ได้เสนอแนวทาง 14 ประการ

1. กำหนดนโยบายและออกกฎหมายการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง
2. กำหนดองค์กรรับผิดชอบ
3. การสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง
4. ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง
5. การจัดการศึกษาให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าถึงง่าย
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเมือง
7. การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ
8. พัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง
9. ปฏิรูปเนื้อหาหลักสูตรการจัดการเนื้อหาหลักสูตรตามแนวทางการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองนั้น
10. ปฏิรูปการเรียนรู้การจัดกระบวนการเรียนรู้
11. การวัดผล ประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียนรู้
12. ประกันคุณภาพการประกันคุณภาพการศึกษา
13. การให้ข้อมูลสารสนเทศ การแนะแนว และการให้คำปรึกษา และ
14. การส่งเสริมการวิจัยและการพัฒนาการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง แนวคิดของกระทรวงมหาดไทย³⁰ ได้แบ่งการจัดการศึกษาของชุมชนไว้ 2 ประเภท

²⁷สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2546), 10-20.

²⁸อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์, การศึกษาชุมชนเชิงพหุลักษณะ: บทเรียนจากวิจัยภาคสนาม (กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.), 2548), 23-26.

²⁹สนิท จรอนันต์, การจัดการศึกษาในท้องถิ่น (กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา, 2551), 53-60.

³⁰กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง, สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น, คู่มือแนวทางการปฏิบัติการจัดการศึกษาของท้องถิ่น (กรุงเทพฯ: กลุ่มนโยบายและแผน ส่วนส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา, 2552), 1- 5.

คือ 1. การจัดการศึกษาในระบบ 2. การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แนวคิดสำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน³¹ เสนอหลักการการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองนั้นประกอบด้วย 1. หลักการเข้าถึงการศึกษา 2. หลักการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน และ 3. หลักการบริหารจัดการโดยชุมชน แนวคิดโกวิทช์ พวงงาม³² ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองไว้ 2 ประเภท คือ 1) การจัดการศึกษาในระบบ 2) การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แนวคิดเมตต์ เมตต์การุณจิต³³ ได้เสนอเป้าหมายของการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองคือ เนื่องจากสมาชิกทุกคนในสังคมมีจำนวนมากมากเกินไปจะมืองค์กรใดสามารถจัดการศึกษาให้ครบถ้วนครอบคลุมได้ จึงต้องมีการแบ่งกลุ่มประเภทของเป้าหมายออกตามความเหมาะสมในการจัด แนวคิดของจินตนา สุจจันท์³⁴ ได้ให้แนวคิดแนวทางการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองไว้คือ 1. การจัดการศึกษาของชุมชนเมืองโดยการพึ่งตนเอง 2. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการกับชุมชนเมือง 3. การส่งเสริมให้ชุมชนเมืองมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการศึกษา 4. การใช้เครือข่ายการเรียนรู้ในการถ่ายทอดความรู้ 5. การเสริมสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง 6. บูรณาการกระบวนการเรียนรู้ 7. การใช้ชุมชนเมืองเป็นฐานในการจัดกระบวนการเรียนรู้ และ Baba³⁵ (Tupeni L. Baba) ได้นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองออกเป็น 2 แนวทาง กล่าวคือ 1. รูปแบบที่ยึดติดสถาบันเป็นหลัก 2. รูปแบบที่ยึดชุมชนเมืองเป็นหลัก

³¹สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, นโยบายและการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2549), 9-10.

³²โกวิทช์ พวงงาม, การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น (กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์, 2553), 334- 342.

³³เมตต์ เมตต์การุณจิต, การจัดการศึกษาท้องถิ่น: โดยชุมชน เพื่อชุมชนและสังคมไทย (กรุงเทพฯ: บั๊ค พอยท์, 2553), 123 – 125.

³⁴จินตนา สุจจันท์, การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนาชุมชน (กรุงเทพฯ: โอเดียน สโตร์, 2554), 39-43.

³⁵Baba, Tupeni, et al., **South Pacific Education Profile: A Sourcebook on Trends and Developments** (Suva: Inst. of Education, U. South Pacific, 1992).

ด้านงานวิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องคือ 1. เบญจา ชลธารินทร์³⁶ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานด้านการจัดการเรียนร่วมสู่ภาคปฏิบัติเพื่อนำสู่นโยบายการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชนพิการ โดยสนับสนุนให้แต่ละโรงเรียนในโครงการจัดการเรียนร่วม 2. นงลักษณ์ เรือนทอง³⁷ ทำการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหาร โรงเรียนที่มีประสิทธิผลประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 2) ผู้บริหารและครูเป็นมืออาชีพ 3) การประกันคุณภาพ 4) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) การมีวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน 6) เน้นการเรียนการสอน 7) การสอนที่มีวัตถุประสงค์ 8) มีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง 3. ธนสาร บัลลังก์ปัทมา³⁸ ได้ศึกษาบทบาทประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมในฐานะคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนองค์กร คณะกรรมการระดมเงินทุนเพื่อพัฒนาสถานศึกษา 4. สมจินตนา ชังเกตุ³⁹ ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบห้องสมุดชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า รูปแบบห้องสมุดชุมชนประกอบด้วย 1) ด้านโครงสร้างทางกายภาพ 2) ด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 4) ด้านการประเมินผลการดำเนินการ 5. ชีรศักดิ์ ศรีสุรกุล⁴⁰ ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา พบว่า 1) ด้านการวางแผนดำเนินงาน 2) ด้านการดำเนินงาน 3) ด้านการ

³⁶เบญจา ชลธารินทร์, “การสังเคราะห์งานด้านการจัดการเรียนร่วมสู่ภาคปฏิบัติเพื่อนำนโยบายการจัดการการศึกษาอย่างมีคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชนพิการ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548), ง, 164 - 172.

³⁷นงลักษณ์ เรือนทอง, “รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล” (วิทยานิพนธ์คุยฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550), ง, 172 - 193.

³⁸ธนสาร บัลลังก์ปัทมา, “บทบาทประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา” *The city Journal*. Z 1-15 มีนาคม 2551.

³⁹สมจินตนา ชังเกตุ, “การพัฒนารูปแบบห้องสมุดชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต” (วิทยานิพนธ์คุยฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดูตลอดชีวิตและพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554), ง, 172 - 184.

⁴⁰ชีรศักดิ์ ศรีสุรกุล, “การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ กศน. ตำบล : การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการวิจัยปฏิบัติการ” (วิทยานิพนธ์คุยฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), ง, 172 - 191.

ประชาสัมพันธ์และประสานงานภาคีเครือข่าย 4) ด้านการติดตามผลและประเมินผล และ 5) ด้านการร่วมรับประโยชน์ 6.อลงกรณ์ จุฑาเกตุ⁴¹ ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า 1) การเสริมสร้างปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) การเสริมสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 4) การเสริมสร้างเครือข่ายของการมีส่วนร่วมของชุมชน 7. Pollzzi⁴² ได้วิจัยรูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของโรงเรียนพบว่าการจัดการศึกษาควรขยายออกไปเป็นรูปแบบของชุมชนเมือง ไม่ควรยึดติดกับระเบียบมากนัก 8. Griffin⁴³ ได้กล่าวว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ สาเหตุที่สำคัญอันเนื่องมาจากผู้บริหารและอาจารย์ขาดความเข้าใจและการดำเนินการของโปรแกรมวิชา 9. Clair⁴⁴ ได้ทำวิจัยเรื่อง การบุกเบิกการศึกษาผู้ใหญ่ในชุมชน 10. Amenu - Tekaa⁴⁵ ได้ศึกษา การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการจัดการศึกษาโดยมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และ 9. Kasworm⁴⁶ ได้ทำวิจัยเรื่อง เอกลักษณะของนักศึกษาผู้ใหญ่ท่ามกลางการก่อให้เกิดชั้นเรียนวิทยาลัยชุมชน 10. Nardo and others⁴⁷ กล่าวว่า ตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมจะเป็นตัวช่วยเข้าไปเสริมกลไกการบริหารองค์การด้วยกรอบปฏิบัติที่ชัดเจนและยืดหยุ่น

⁴¹อลงกรณ์ จุฑาเกตุ, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต: พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร” (วิทยานิพนธ์คุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิต และพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556), ง, 182 - 191.

⁴²Pallozzi, Dennis Peter, “A Model for Community Participation I Local School District DecisionMaking” (Ph.D. Dissertatio Abstract Comel Universiy, 2000), 1418 – A.

⁴³Griffin, Ricky W., **Management**, 5th ed. (Boston: Houghton Mifflin, 2002).

⁴⁴Ralf St. Clair, “On the commonplace community in adult education. *Adult Education Quarterly*,” 49 (2004): 5-14.

⁴⁵Amenu – Tekaa, Christian E. “Perception of Community Participation in Education on Canadian Indian Reserves: A North – Central Alberta Case Study (Native American),” [online] **Dissertation Abstract International** 49 (1992): 62-80. Abstract [Accessed June 14, 1996]. Available form: DIALOG File: ERIC.

⁴⁶Czrol Kasworm, “Adult student identity in an intergenerational community college classroom,” **Adult Education Quarterly** 56 (November 2005): 3-20.

⁴⁷Nardo, M. and Others, “Tools for composite indicators building” (European Commission, 2005), abstract.

11. McMillanand Leah K⁴⁸ ได้ศึกษาเรื่องการกระจายอำนาจนโยบายทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศกาน่า ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาระดับประถมศึกษาของประเทศกาน่าได้รับความสำคัญในการพัฒนามากขึ้นเรื่อย ๆ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง แล้วนำมาประกอบเป็นกรอบแนวคิด ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 1

⁴⁸McMillanand Leah K, **A misguided curriculum: Decentralized education policy in Ghana's primary school system** (Canada: M. A., Saint Mary's University, 2007), 67.

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, การผังเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (กรุงเทพฯ: บริษัทเซเว่นพรีนติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2550).

: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, รายงานสถานการณ์ทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับประเทศ ประจำปี 2556 (กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2556).

: กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง, สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น, คู่มือแนวทางการปฏิบัติการจัดการศึกษาของท้องถิ่น (กรุงเทพฯ: กลุ่มนโยบายและแผน ส่วนส่งเสริมและพัฒนาศึกษา, 2552).

: โกวิท พวงงาม, การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น (กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์, 2553).

: จินตนา สุจางันท์, การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนาชุมชน (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2554).

: ชงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหารงาน, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, 2551).

: ธนสาร บัลลังก์ปัทมา, “บทบาทประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา,” *The city Journal*. Z 1-15 มีนาคม 2551.

: ชีรศักดิ์ ศรีสุรกุล, “การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ กศน. ตำบล : การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการวิจัยปฏิบัติการ” (วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555).

: นงลักษณ์ เรือนทอง, “รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล” (วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550).

: นิพันธ์ วิเชียรน้อย, การบริหารจัดการชุมชนเมือง (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558).

: เบญจา ชลธารันนท์, การสังเคราะห์งานด้านการจัดการเรียนร่วมสู่ภาคปฏิบัติเพื่อนำนโยบายการจัดการการศึกษาอย่างมีคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชนพิการ (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548).

: เมตต์ เมตต์การุณจิต, การจัดการศึกษาท้องถิ่น: โดยชุมชน เพื่อชุมชนและสังคมไทย (กรุงเทพฯ: บั๊ค พอยท์, 2553).

: ลักษณ์ สัมมานิธิ และ ปรัชมาศ ลัญจนาพันธ์, “ทฤษฎีการวางผังเมืองและผังภาพ” (เอกสารประกอบคำสอน, คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบสิ่งแวดล้อม: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2555).

: สมคิด บางโม, องค์การและการจัดการ (กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์, 2552).

: สมจินตนา ชังเกตู, “การพัฒนารูปแบบห้องสมุดชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต” (วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดูตลอดชีวิตและพัฒนาคน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554).

: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (กรุงเทพฯ: บริษัทพรักหวานกราฟฟิค จำกัด, 2546).

: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ประสบการณ์ที่คัดสรรโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี ที ซี คอมมิวนิเคชั่น, 2546).

: สนิท จรอนันต์, การจัดการศึกษาในท้องถิ่น (กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา, 2551).

: อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์, การศึกษาชุมชนเชิงพหุลักษณะ: บทเรียนจากวิจัยภาคสนาม (กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.), 2548).

: อลงกรณ์ จุฑาเกตู, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต: พิพิธภัณฑที่ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร” (วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดูตลอดชีวิตและพัฒนาคน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556).

: Baba, Tupeni, et al., **South Pacific Education Profile: A Sourcebook on Trends and Developments** (Suva: Inst. of Education, U. South Pacific, 2005).

: Ceve, Explore the theory and practice of community education. **Exploring information education, lifelong learning and social action**, [Online], 2005. Available from: http://www.infed.org/guides/community_education.htm[2016, june 25].

: Cleman – Stone, S. Eigsti, D. G. and McGuire, S. L., **Comprehensive Community Health Nursing : Aggregate, and Community Practice**, 4th ed. (St Louis, Missouri: Mosby Year book, 2007).

: Czrol Kasworm, “Adult student identity in an intergenerational community college classroom.” **Adult Education Quarterly** 56 (November 2005).

: Griffin, Ricky W., **Management**, 5th ed. (Boston : Houghton Mifflin, 2002).

: Mark S. Homan, **Promoting Community Change. Books** (USA: Cole Publishing Company Pacific Gove California, 2006).

: McMillanand Leah K., **A misguided curriculum : Decentralized education policy in Ghana’s primary school system** (Canada: M.A., Saint Mary’s University, 2007).

: Nardo. M. and Others, “Tools for composite indicators building” (Joint Research Centre, European Commission, 2005).

: Pallozzi, Dennis Peter, “A Model for Community Participation I Local School District Decision Making” (Ph.D. Dissertatio Abstract Comel Universiy, 2000).

: Ralf St. Clair, “On the commonplace community in adult education,” **Adult Education Quarterly** 49 (2004).

: Rogers, Alan, **Adult Learning for Delelopment** (London: CASSELL, 1994).

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการศึกษา หมายถึง การที่ให้ผู้มีอายุมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถทำได้ 2 ลักษณะคือที่เป็น 1) การเรียนรู้ที่เป็นทางการ ซึ่งมีการจัดการ มีรูปแบบ มีหลักสูตรและกระบวนการแน่นอน และ 2) การเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินชีวิต การพูดคุย การเล่น การพักผ่อน การเรียนรู้ทั้งสองวิธีนั้น เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งโรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์พัฒนาเด็ก ห้างสมุด วัด หรือ ศาสนสถานต่าง ๆ สถานประกอบการ โรงงานที่ทำงาน ฯลฯ หรือแม้แต่ในครอบครัว นอกจากนี้ยังเรียนรู้ได้จากสื่อต่าง ๆ รอบตัว เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

ชุมชนเมือง หมายถึง พื้นที่มีประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่นพอสมควร ประชาชนส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันออกไป มีวิถีชีวิตที่ซับซ้อนมีความหลากหลายทางความต้องการ ความเชื่อ วัฒนธรรม สาธารณูปโภค แต่ไม่เป็นชุมชนแออัดที่อยู่ในเมืองหลวงและเทศบาลเมือง แต่มีความหนาแน่นของประชากรมากกว่าเทศบาลตำบล ดังนั้นควรอยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ

การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง หมายถึง การจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนเมืองได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพเพิ่มรายได้แก่ชุมชนเมือง ส่งเสริมการกระจายอำนาจซึ่งให้บุคคลในชุมชนเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สามารถระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้เพื่อการจัดการศึกษา สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ของชุมชนเมือง

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสาร ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศเพื่อนำมาประกอบการศึกษาวิเคราะห์ งานวิจัย ซึ่งจัดแบ่งเนื้อหา 1) แนวคิดการจัดการศึกษา 2) แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเมือง 3) แนวคิด การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง และ 4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีองค์ประกอบหลายประการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ที่พึงปรารถนาในการพัฒนาคุณภาพมนุษย์และชุมชน การจัดการศึกษาจึงเป็นความจำเป็น ที่ทุกประเทศต้องดำเนินการ เพื่อยกระดับคุณภาพประชากรและเพิ่มขีดความสามารถของประเทศ ในการแข่งขันระหว่างประเทศ

ความหมายการจัดการศึกษา

เชิขรศรี วิวิธศิริ⁴⁹ กล่าวถึงการจัดการการศึกษาไว้ว่า หมายถึง การจัดและให้การศึกษาค ต่อเนื่องตลอดชีวิตแก่สมาชิกทุกคนในชุมชน โดยอาจเป็นไปได้ทั้งในรูปแบบของกิจกรรมหรือ โปรแกรมและกระบวนการซึ่งครอบคลุมชีวิตชุมชนในทุก ๆ ด้าน แนวคิดของการจัดการการศึกษา นั้นถือว่าการศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตของบุคคลทั้งหมด และถือว่าชุมชนหรือสังคมนั้นต้อง สามารถหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการศึกษาทั้งหมด

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545⁵⁰ ให้ความหมายไว้ว่า “กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม

⁴⁹เชิขรศรี วิวิธศิริ, การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน:เทคโนโลยีทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2545), 15.

⁵⁰สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2546), 4.

โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรมการสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต”

คณะกรรมการประสานงาน โครงการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น⁵¹ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายชัดเจน คือการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม ค่านิยม ความคิด การประพฤติปฏิบัติ ฯลฯ โดยคาดหวังว่าคนที่มีคุณภาพนี้จะทำให้สังคมมีความมั่นคง สงบสุข เจริญก้าวหน้าทันโลก แข่งขันกับสังคมอื่นในเวทีระหว่างประเทศได้ คนในสังคมมีความสุข มีความสามารถประกอบอาชีพการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์ การจัดการศึกษามีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาในสถานศึกษา นอกสถานศึกษา ตามอัธยาศัย ย่อมขึ้นกับความเหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกันไปเนื่องจากการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นระบบ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ มีรูปแบบ ขั้นตอน กติกาและวิธีการดำเนินการ มีทรัพยากรต่าง ๆ สนับสนุน และต้องมีกระบวนการประเมินผลการจัดการศึกษาที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้ด้วยทั้งนี้ ผลผลิตของการจัดการศึกษาได้แก่ผู้ที่ได้รับการศึกษา ส่วนผลลัพธ์หรือผลสะท้อนสุดท้ายคือการมีพลเมืองที่มีคุณภาพ และสังคมมีสภาพที่พึงประสงค์

ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย⁵² กล่าวถึงการจัดการการศึกษาไว้ว่า หมายถึงวิธีถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ทศนคติ และวัฒนธรรมของสังคมให้แก่บุคคลที่รวมกันอยู่ใน อาณาบริเวณเดียวกันเพื่อให้เกิดความเจริญขึ้นทั้งในด้านของบุคคล

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา⁵³ ได้ให้ความหมายของการจัดการการศึกษาเอาไว้ว่า การจัดการการศึกษาเป็นทางเลือกของการศึกษาอย่างหนึ่งท่ามกลางวิกฤตของระบบการศึกษา

⁵¹คณะกรรมการประสานงาน โครงการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, **หลักการจัดการศึกษา** (กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2552), 3.

⁵²ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย, **พื้นฐานการจัดการศึกษา** (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), 76.

⁵³สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, **ข้อเสนอยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา** (กรุงเทพฯ: สำนักงาน, 2547), 21.

ปัจจุบัน แทนที่รัฐหรือระบบการศึกษาทางการกีดกันเบียดขับการจัดการการศึกษาออกไปจากพื้นที่ทางสังคม ควรหันมาเรียนรู้ ร่วมมือ และเชื่อมโยงการศึกษาของชุมชนที่หลากหลายสอดคล้องกับชีวิตจริงนี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย

มินซี และ เลทาร์ท⁵⁴ (Minzey and LeTarte) ได้ให้แนวคิดการจัดการการศึกษาว่า หมายถึง การจัดการการศึกษา คือแนวคิดปรัชญาที่ให้บริการชุมชน เมืองเพื่อสนองตอบทุกความต้องการทางการศึกษาของสมาชิกทุกคนในสังคม โดยใช้โรงเรียนในท้องถิ่นเป็นตัวประสานงานกับชุมชน เพื่อสร้างความร่วมมือในชุมชนและแก้ปัญหาในชุมชน พัฒนาคือความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และผลสุดท้ายของการพัฒนาคือ การทำให้ชุมชนเมืองสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

ซีวี (CeVe)⁵⁵ ได้ให้คำจำกัดความของคำว่าจัดการการศึกษาว่า กระบวนการได้ออกแบบให้เพิ่มคุณค่าวิถีชีวิตของปัจเจกบุคคลและกลุ่ม โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำรงชีวิตของประชาชนที่ปราศจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ หรือมีส่วนร่วมในความสนใจร่วมกัน ที่จะพัฒนา ลักษณะของการเรียนรู้ การดำเนินการ และการประเมินผล อย่างแน่วแน่ ซึ่งได้กำหนดโดยความต้องการของบุคคล สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ของพวกเขาเอง

อลัน โรเจอร์⁵⁶ (Alan Rogers) กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษานั้นครอบคลุมทั้งการศึกษาที่จัดในโรงเรียน และการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งจัดนอกระบบโรงเรียนด้วย ซึ่งเขาเน้นว่าเป้าหมายของการศึกษาของชุมชนก็คือ การพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดในเรื่องสังคมมากกว่าเป็นแนวคิดทางการศึกษาเท่านั้น เห็นว่าการศึกษาของชุมชนนั้นเป็นเครื่องมือประเภทหนึ่งสำหรับการพัฒนาชุมชน

สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาคือการที่ให้นุชนมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถทำได้ 2 ลักษณะคือที่เป็น 1) การเรียนรู้ที่เป็นทางการ ซึ่งมีการจัดการ มีรูปแบบ มีหลักสูตรและกระบวนการแน่นอน และ 2) การเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินชีวิต การพูดคุย การเล่น การพักผ่อน การเรียนรู้ทั้งสองวิธีนั้น เป็น ไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้ง โรงเรียน ศูนย์การเรียน ศูนย์พัฒนาเด็ก ห้องสมุด วัด หรือ ศาสนสถานต่าง ๆ สถานประกอบการ โรงงานที่ทำงาน ฯลฯ หรือแม้แต่ในครอบครัว นอกจากนี้ยังเรียนรู้ได้จากสื่อต่าง ๆ รอบตัว เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

⁵⁴Minzey and LeTarte. **Community education: from program to process** (Pendell Pub. Co., 2002).

⁵⁵Ceve. Explore the theory and practice of community education. **Exploring information education, lifelong learning and social action**, [Online], 2005, Available from: http://www.infed.org/guides/community_education.htm[2016, June 25].

⁵⁶Rogers, Alan, **Adult Learning for Development** (London: CASSELL, 2006).

หลักการการจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542⁵⁷ ได้กำหนดหลักการการจัดการศึกษาไว้ และใช้หลักการดังกล่าวเป็นตัวกำหนดสาระเนื้อหาของกฎหมายว่าด้วยการศึกษาหลักสำคัญในการจัดการศึกษา (ตามมาตรา 8) กำหนดไว้ 3 ประการ คือ การศึกษาตลอดชีวิต การมีส่วนร่วม และการพัฒนาต่อเนื่อง ดังนี้

1. การศึกษาตลอดชีวิต ถือว่าการจัดการศึกษานั้นเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนหลักการคือคนทุกคนต้องได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษานี้ต้องครอบคลุมทุกด้าน มิใช่เฉพาะชีวิตการทำงานเท่านั้น เพราะไม่เพียงบุคคลต้องพัฒนาตนเองและความสามารถในการประกอบอาชีพของตน คนแต่ละคนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนและประเทศโดยรวม ทั้งด้านเศรษฐกิจ ชีวิตความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และวัฒนธรรมด้วย ทั้งนี้ เพราะสังคม เศรษฐกิจสภาพแวดล้อม และพัฒนาการทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องศึกษาความเป็นไปรอบตัวเพื่อที่สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

2. การมีส่วนร่วม สังคมต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมนั้นแสดงออกได้หลายลักษณะ เช่น ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา ร่วมสนับสนุนทรัพยากร ร่วมติดตามประเมิน ส่งเสริมให้กำลังใจและปกป้องผู้ปฏิบัติงานที่มุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม หลักการนี้ถือว่าอนาคตของประเทศและความเจริญรุ่งเรืองของสังคมไทย เป็นความรับผิดชอบของคนไทยทุกคนมิใช่ถูกจำกัดโดยตรงในการจัดการศึกษาดังนั้นจึงเป็นทั้งสิทธิและหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะเข้ามีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้ามีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อแก้ไขปัญหา อุปสรรคของการจัดการศึกษา ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและช่วยดูแลการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

3. การพัฒนาต่อเนื่อง การศึกษาเป็นเรื่องที่ต้องปรับเปลี่ยนตลอดเวลาให้ทันกับความรู้ที่ก้าวหน้าไปไม่หยุดยั้ง ดังนั้น การจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การพัฒนานี้มีทั้งการค้นคิดสาระและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ๆ การประยุกต์ปรับปรุงเนื้อหาสาระที่มีอยู่ และการติดตามเรียนรู้เนื้อหาสาระที่มีผู้ประดิษฐ์คิดค้นมาแล้ว ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ว่าครูผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา ต้องถือเป็นภาระหน้าที่สำคัญ

⁵⁷สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (กรุงเทพฯ: บริษัททริทิววนกราฟฟิค จำกัด, 2546), 12-20.

ในการปรับปรุงตนเองให้ทันโลก และทันสมัย แต่ขณะเดียวกันก็ต้องทำความเข้าใจสภาพแวดล้อม เพื่อประยุกต์ความรู้ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้การรับความรู้มาถ่ายทอดโดยปราศจากดุลยพินิจ อาจก่อความเสียหายโดยไม่คาดคิด จึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะช่วยกันดูแลให้ความรู้ใหม่ ๆ เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคมอย่างแท้จริง

นอกจากนี้กฎหมายยังได้ระบุหลักในการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาไว้ด้วย (มาตรา 9) ได้แก่

1. หลักเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ หมายความว่า การจัดการศึกษาจะเน้นนโยบาย หลักการ และเป้าประสงค์ร่วมกัน แต่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงาน ได้ใช้ดุลยพินิจเลือกเส้นทางและวิธีการปฏิบัติให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในการทำงานของตน

2. หลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการบริหารที่ให้สถานศึกษาบริหารจัดการได้เอง (School-based management) ตามหลักการนี้ จำเป็นต้องแยกภาระงานด้านนโยบายเกณฑ์และมาตรฐานออกจากงานด้านปฏิบัติหรืองานบริการ ทั้งนี้ หน่วยงานส่วนกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบาย เกณฑ์และมาตรฐาน ส่วนเขตพื้นที่การศึกษาสถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องกระจายอำนาจให้หน่วยปฏิบัติดูแลและรับผิดชอบ การตัดสินใจด้วยตนเองโดยหน่วยงานส่วนกลางทำหน้าที่ติดตาม ประเมิน ตรวจสอบ ส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยปฏิบัติที่ได้รับมอบอำนาจสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษา ตามหลักการนี้ ในเมื่อหน่วยปฏิบัติได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการได้อย่างคล่องตัวพอควรแล้ว ก็จำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาให้หน่วยปฏิบัติรับผิดชอบ เพราะการมอบอำนาจโดยไม่มีกติกาที่กำกับมอบให้ทำงานโดยไม่มีเป้าหมาย ซึ่งไม่สามารถประเมินได้ ในเมื่อรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ทรัพยากรสนับสนุนแก่สถานศึกษา และหน่วยงานการศึกษา ซึ่งอาจเปรียบเสมือนการซื้อสินค้าหรือบริการก็ต้องมีสิทธิกำหนดคุณค่าและลักษณะของ สิ่งที่ต้องการซื้อ โดยยึดเป้าหมายผลการจัดการศึกษาเป็นหลัก ได้แก่มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งหน่วยปฏิบัติเองก็ต้องวางระบบประกันคุณภาพเพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ซื้อสินค้าและบริการของตน จากนั้นจำเป็นต้องมีการประเมินผลการจัดการศึกษาโดยพิจารณาจากมาตรฐานและระบบประกันคุณภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย อย่างน้อยผลการประเมินจะส่งเสริมให้ผู้จัดการศึกษาแต่ละระดับ ได้ตระหนักว่าผลการดำเนินการของตนเป็นอย่างไร เมื่อเทียบกับมาตรฐานการศึกษาและเกณฑ์ชีวิตของระบบประกันคุณภาพ และต้องหาทางปรับปรุงผลการจัดการศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานและรักษาระดับการประกันคุณภาพของตนให้คงได้ รวมทั้งยกระดับการจัดการศึกษาให้สูงขึ้นด้วย

4. การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาต่อเนื่อง โดยกำหนดมาตรการต่าง ๆ เช่น การกำหนดให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ การกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ การส่งเสริมให้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตามหลักสูตรการอบรมมาตรฐานต่าง ๆ ทั้งนี้ โดยมีเจตนาเพื่อรักษาคุณภาพของผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้อยู่ในระดับที่พึงประสงค์ และกระตุ้นส่งเสริมให้พัฒนาปรับปรุงตลอดเวลา อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ได้รับการศึกษาโดยตรง

5. การระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้เพื่อการจัดการศึกษา ทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา ได้แก่ ทรัพยากรการเงิน วัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความชำนาญในการเรียนการสอน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ล้วนเป็นทรัพยากรจำเป็นแต่รัฐไม่สามารถจัดหาสนับสนุนได้อย่างเพียงพอ จึงถือเป็นภาระหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนในการจัดการศึกษาจะเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานการศึกษาในแต่ละท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น ครูอาจเชิญผู้เฒ่าในหมู่บ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมาช่วยสาธิตหรือสอนวิชาที่เกี่ยวข้องได้

6. การมีส่วนร่วม การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นในการจัดการศึกษา โดยบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรต่าง ๆ จะได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมเสนอแนะ กำกับติดตาม และสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม

วัตถุประสงค์การจัดการศึกษา

การจัดการศึกษามุ่งเป้าหมายระยะยาวสำหรับการพัฒนาของแต่ละบุคคล และการพัฒนาสังคม โดยสำนักงานปฏิรูปการศึกษา⁵⁸ ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ที่มุ่งบรรลุหลายประการได้แก่

1. ให้บริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ โดยถ่ายทอดหรือปลูกฝังเนื้อหาความรู้ความเข้าใจที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้ได้รับการศึกษาวางตัวได้เหมาะสมในสังคม และมีความสามารถประกอบอาชีพตามความถนัด ความสนใจ หรือตามโอกาสของแต่ละคนได้ สถานศึกษาส่วนใหญ่ที่เรียกว่า โรงเรียน มหาวิทยาลัย ศูนย์การเรียน สถานศึกษาปฐมวัย ทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการทางการศึกษา

⁵⁸ คณะกรรมการประสานงาน โครงการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, **หลักการจัดการศึกษา** (กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2552), 13-15.

2. เตรียมเด็กก่อนวัยเรียนให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ และจัดให้เด็กในวัยเรียนได้รับการศึกษาเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองต่อเนื่อง โดยส่งเสริมเกื้อหนุนให้เด็กก่อนวัยเรียนขั้นพื้นฐานได้มีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย เซาว์นปัญญา ความสนใจ ที่เหมาะสม มีความพร้อมในการศึกษาระดับสูงขึ้นไป การจัดการส่วนนี้ โดยทั่วไปเป็นความร่วมมือระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครอง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น ส่วนเด็กในวัยเรียนทุกระดับจะได้รับการศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการเตรียมตัวระดับพื้นฐาน และเพื่อมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพการงานต่อไป

3. ให้โอกาสทางการศึกษา โดยเข้าถึงผู้รับบริการที่ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาดังปกติ ที่มีอยู่หลากหลาย การจัดการศึกษาลักษณะนี้มุ่งไปที่ผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มิใช่ฐานะยากจน ผู้ที่พลาดโอกาสได้รับการศึกษาในบางช่วงของชีวิต ผู้ที่มีปัญหาทางร่างกาย จิตใจ หรือสติปัญญา การจัดการศึกษาเช่นนี้มักดำเนินการโดยสถานศึกษาเฉพาะด้าน เช่น โรงเรียนสอนคนตาบอด โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์หรือโดยวิธีการอื่นนอกระบบและตามอัธยาศัย เช่น ศูนย์การเรียนรู้การศึกษาในระบบทางไกล เป็นต้น

4. ตอบสนองความต้องการทางการศึกษาระดับสูงในเชิงคุณภาพ วัตถุประสงค์นี้มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสได้พัฒนาความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพซึ่งอาจดำเนินการโดยสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นการวิเคราะห์วิจัยระดับสูง มุ่งคิดค้นเนื้อหาสาระที่แปลกใหม่จากเดิม นอกจากนี้ยังรวมถึงการฝึกอบรมเฉพาะทาง เช่น ด้านการเกษตร การอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นต้น มักดำเนินการในรูปแบบการประชุมสัมมนา การฝึกอบรม การดูงาน การฝึกปฏิบัติเฉพาะ ฯลฯ

5. พัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลให้เต็มตามความสามารถ และตอบสนองวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาข้อนี้เน้นการพัฒนามนุษย์ในลักษณะบูรณาการ คือให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม ความคิด ความสำนึก ความรับผิดชอบ ฯลฯ ซึ่งตามปกติควรเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา แต่หากสถานศึกษาไม่สามารถดูแลให้ครบถ้วนได้ ก็ต้องจัดส่วนเสริมเติมในลักษณะการฝึกอบรมเฉพาะ การแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนปกติ หรือการใช้สื่อต่าง ๆ ช่วยเสริม วัตถุประสงค์ส่วนนี้ยังรวมถึงการพัฒนาทักษะและคุณภาพของผู้ที่ทำงานแล้วหรือผู้ที่ผ่านการศึกษาดังกระบวนการปกติ ให้สามารถติดตามความรู้ใหม่ๆและวิทยาการที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง

ภารกิจจัดการศึกษา

โดยทั่วไป นักวิชาการ และผู้บริหารที่สำคัญได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการในการจัดการศึกษาไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

สมคิด บางโม⁵⁹ กล่าวว่า ในภารกิจจัดการศึกษาที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ผู้นำและผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มองการณ์ไกล มีความรู้ความสามารถในพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

1. การวางแผน (Planning) คือ กระบวนการของการพิจารณาการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร อย่างไร มีการเลือกวัตถุประสงค์ นโยบาย โครงการ และวิธีปฏิบัติเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์นั้น ได้แก่ การวางรูปแบบงานเป็นขั้นตอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การวางแผนงานจะช่วยแยกแยะ และมอบหมายความรับผิดชอบให้แก่ผู้ร่วมงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม จะช่วยไม่ให้เกิดเวลาว่างงานและเงินเกินความจำเป็น ช่วยในการคาดการณ์ล่วงหน้าทำให้มองเห็นภาพคร่าว ๆ ของงาน และช่วยให้มองเห็นวิธีการวัดผลงานได้ดีขึ้น

2. การจัดระเบียบงาน (Organizing) คือ การจัดการเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน การจัดหัวข้องานต่าง ๆ และการลงมือทำงานเพื่อให้งานดำเนินไปอย่างมีระเบียบและไม่สับสน งานขั้นนี้เป็นกระบวนการเกี่ยวกับการจัดและมอบหมายหน้าที่ให้แก่ผู้ร่วมงานเพื่อให้รับผิดชอบดำเนินการในส่วนของตนต่อไป การจัดมอบหมายงานนี้ ผู้จัดจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ตัวบุคคล (Personal) วัสดุอุปกรณ์ที่จะต้องใช้ (Materials) และเวลา (time) สำหรับงานที่มอบหมายนั้น

3. การประสานงาน (Coordinating) งานในองค์การแบ่งเป็นหลายฝ่ายหลายแผนก ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะในการประสานงาน มิฉะนั้น การปฏิบัติงานจะสำเร็จไปได้ยาก หน่วยงานที่มีส่วนช่วยในการปฏิบัติงานดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ได้แก่ ฝ่ายบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายผลิต ฝ่ายสต็อกสินค้า ฝ่ายการตลาด ฝ่ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

4. การสื่อความหมาย (Communicating) คือ การถ่ายทอดข่าวสารที่มีความหมายจากบุคคลหนึ่ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ซึ่งการถ่ายทอดนั้นจะออกไปในรูปใดหรือจะใช้สื่ออะไรก็ได้ และข่าวนั้นก็ไม่ต้องเป็นถ้อยคำหรือเป็นภาษาหนังสือ อาจจะเป็นสัญลักษณ์ในรูปใดรูปหนึ่งก็ได้ การใช้ภาษาคิดต่อกันเป็นเรื่องสำคัญในการทำงานหลายอย่าง การติดต่อสื่อสารย่อมนำไปสู่การอภิปราย และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ ทำให้ได้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของบุคลากรในองค์กร เพื่อให้งานบรรลุถึงจุดหมาย และขณะเดียวกันก็บรรลุถึงความต้องการร่วมกันของทีมงาน การติดต่อสื่อสารที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในงานได้อย่างรวดเร็วขึ้น

⁵⁹สมคิด บางโม, องค์การและการจัดการ (กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์, 2552), 15.

จะต้องเป็นแบบง่าย ๆ ไม่ต้องมีพิธีรีตองอะไรมาก ติดต่อกันได้ตลอดเวลาและอย่างเปิดเผย (free, easy and open) ข่าวสารจะต้องทราบถึงกันอย่างตรงไปตรงมาทั้งในระหว่างตัวบุคคล ระหว่างตัวบุคคลกับองค์กร และระหว่างองค์กรกับชุมชน ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน

5. การกระจายงาน (Delegating) ซึ่งหมายรวมถึง การกระจายความรับผิดชอบ การกระจายอำนาจ และการกระจายแรงงานให้แก่หัวหน้าหน่วยงานในแต่ละโครงการบนพื้นฐานแห่งการยอมรับนับถือคุณค่าความรู้ความสามารถซึ่งกันละกัน

6. การวินิจฉัยสั่งการ (Decision Making) คือ การตัดสินใจและนำการตัดสินใจไปดำเนินงานบริหารองค์การ เรื่องของการตัดสินใจนั้นเป็นสิ่งที่ผู้บริหารทั้งหลายไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่เกี่ยวกับการตัดสินใจหลายครั้งในวันหนึ่ง ๆ บางครั้งก็มีความสำคัญถึงขั้นของการอยู่รอดหรือไม่ขององค์การ บางครั้งก็เป็นเหตุให้กระทบกระเทือนถึงการทำงานของบุคคลอื่นได้ และยังเป็นผู้บริหารระดับสูงขึ้นไปก็ยิ่งจะต้องเกี่ยวพันกับการตัดสินใจอยู่ตลอดเวลา และผลการตัดสินใจของผู้บริหารไม่ว่าจะปรากฏออกมาดีหรือไม่ก็ตาม ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นนั้นด้วย

7. การมีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relationship) คือ ความสามารถที่บุคคลจะถ่ายทอดความรู้สึกหรือความคิดไปยังผู้อื่น และในขณะที่เดียวกันก็สามารถที่จะเข้าใจความคิดและความรู้สึกของผู้อื่นได้ด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ประสานงาน ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ เพื่อบังเกิดผลบรรลุเป้าหมาย

8. การฝึกอบรม (Training) คือ การพัฒนาพฤติกรรมใด ๆ ของบุคลากรในหน่วยงานให้มีความรู้ความสามารถเข้าใจต่อสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น เพิ่มทักษะความชำนาญในการปฏิบัติงานให้มีเจตคติที่ดีต่อองค์การ ตลอดจนพัฒนาให้มีวิสัยทัศน์ให้กว้างไกล เมื่อพัฒนาบุคคลในองค์การได้ดังนี้ ก็จะส่งผลให้การบริหารงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีอย่างมีประสิทธิภาพ

9. กระบวนการกลุ่ม (Group Process) คือ การร่วมแรงร่วมใจและการร่วมระดมสมองกันคิด เพื่อปฏิบัติงานที่ทุกคนในหมู่คณะมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของงานและมีผลประโยชน์ร่วมกัน กระบวนการหมู่พวกเขาเกิดขึ้นได้ตั้งแต่บุคคล 2 คนขึ้นไปที่มีความมุ่งหมายตรงกันมาร่วมกันคิด ร่วมกันทำงานอย่างเดียวกันให้เป็นผลสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีอย่างมีประสิทธิภาพ

10. การประเมินผลงาน (Job Evaluation) เน้นเป็นกระบวนการเพื่อควบคุมมาตรฐานการประเมินผลงานที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ทราบว่าเราทำงานมีผลเทียบหน้าแคไหนเพียงใด การประเมินผลมีส่วนเกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำโดยตรง ซึ่งการประเมินอย่างถูกต้องและการติดตามผลเป็นระยะ ๆ อย่างเหมาะสม รวมทั้งความสามารถตีความหมายของการประเมินผลได้ตรงตามความเป็นจริง ย่อมเป็นเครื่องแสดงศักยภาพของผู้นำด้วย การประเมินผลที่ດึ้นนี้จะต้อง

ถือหลักความซื่อตรง เชื่อถือได้ วัตถุประสงค์ตรงตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ไม่ว่าจะต้องเสียเวลาและการลงทุนลงแรงมากเพียงใดก็ตาม การประเมินผลในปัจจุบันนี้ค่อนข้างจะมีวิธีการที่กว้างขวางกว่าเดิมมากผู้บริหารสมัยนี้นิยมให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้มีโอกาสร่วมในการประเมินผลด้วย ผลงานที่สรุปจะขึ้นอยู่กับความคิดเห็นที่เชื่อถือได้ของคนส่วนใหญ่ ไม่ใช่ถือเอาความเห็นของผู้บริหารแต่เพียงฝ่ายเดียว

หน้าที่การจัดการ หรือ Management Functions ก็คือ หน้าที่แต่ละอย่างของกระบวนการบริหาร คือ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ และการควบคุม ซึ่งล้วนเป็นหน้าที่งานที่จำเป็นที่ผู้บริหารทุกคนจะต้องปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้ภารกิจหรืองานทั้งหลายที่บุคคลในฝ่ายต่าง ๆ ในองค์การปฏิบัติอยู่ให้สำเร็จผลโดยมีประสิทธิภาพ ในทางปฏิบัตินั้น คำว่ากระบวนการจัดการ บางครั้งยังมีความหมายครอบคลุมไปถึงกิจกรรมทางการอื่น ๆ ที่ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการทำงานตามหน้าที่งานการจัดการนี้ด้วย เช่น การกล่าวถึงการตัดสินใจ การติดต่อสื่อสาร หรือการมอบหมายงาน ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการด้วยเช่นกัน ขอบเขตความหมายและข้อแตกต่างของหน้าที่งานการจัดการ แต่ละประการข้างต้นจะได้ขยายความ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดแผนงาน หรือวิธีปฏิบัติงานไว้เป็นการล่วงหน้าเพื่อผลสำเร็จที่ต้องการ การวางแผนจะเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจพิจารณาถึงผลสำเร็จที่ต้องการจะได้และหนทางที่จะทำได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ในทางปฏิบัติในการวางแผนผู้บริหารจะทำการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต และจะมีการวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมายผลงานต่าง ๆ และจะกำหนดแผนงานหรือแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมที่จะช่วยให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ หน้าที่การวางแผนจึงเป็นเครื่องช่วยให้ผู้บริหารเกิดความรอบคอบในการก้าวไปในอนาคต โดยไม่ต้องอยู่ในความประมาทและสามารถเผชิญกับความไม่แน่นอนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นข้างหน้า ผลดีของการวางแผนจึงเท่ากับช่วยให้เกิดการป้องกันปัญหามากกว่าการต้องคอยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการวางแผนนั้น ผู้บริหารจะใช้ดุลยพินิจพิจารณาสิ่งต่าง ๆ คือ องค์การจะทำอะไรให้ได้ผลงานอะไร ทำอย่างไร ทำโดยใคร ทำเมื่อไร ซึ่งเมื่อคิดตลอดจนได้แผนงานหรือแนวทางการปฏิบัติที่ดีออกมาแล้ว ก็จะช่วยให้องค์การสามารถทำงานบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้โดยมีประสิทธิภาพสูง ทั้งในแง่ผลผลิตสูง ต้นทุนต่ำ และชนะคู่แข่งขั้นได้ในที่สุด กล่าวโดยสรุป การวางแผนจะมีขั้นตอนแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ก)การกำหนดเป้าหมาย และ ข) การวางแผนเพื่อให้ผลสำเร็จตามเป้าหมายดังกล่าว

2. การจัดองค์การ (Organizing) คือ การพัฒนาระบบการทำงาน เพื่อให้งานต่าง ๆ สามารถดำเนินไปโดยมีการประสานงานกันอย่างดี การจัดโครงสร้างองค์การ คือ การจัดโครงสร้างงานที่ประกอบด้วยการกำหนดตำแหน่งงาน การจัดกลุ่มงานเป็นหน่วย เป็นแผนก หรือเป็นกอง

การมอบหมายอำนาจหน้าที่ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน โครงสร้างที่ดีจึงต้องสามารถชี้ชัดได้ว่า ใครต้องทำงานใด และใครจะต้องรายงานต่อใคร ซึ่งจะช่วยให้เกิดความมีระเบียบในขณะปฏิบัติงาน เป็นกลุ่มได้อย่างดี การจัดโครงสร้างองค์การโดยมีการกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ระหว่าง กิจกรรมและตำแหน่งต่าง ๆ นี้เอง จะช่วยให้มั่นใจได้ตลอดเวลาว่า การทำงานจะสามารถประสานกัน ได้และอยู่ภายใต้การควบคุมเสมอ โครงสร้างองค์การที่จัดขึ้นจึงเป็นขั้นตอนงานการจัดการที่ต้อง กระทำต่อเนื่องจากการแผน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่า เมื่อลงมือปฏิบัติงานจริงแล้วงานต่าง ๆ จะบรรลุผลสำเร็จลงได้ การจัดองค์การจะช่วยให้เกิดผลดีที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดเตรียม ทรัพยากรเพื่อการทำงาน โดยจะไม่มีตำแหน่งงานที่ขาดหรือเกิน และในขั้นปฏิบัติจะไม่เกิดการ สับสน หรือการทำงานก้าวก่ายซ้ำซ้อนกัน ผู้ทำงานต่างจะรู้ถึงขอบเขตหน้าที่และความรับผิดชอบ ฝ่ายต่าง ๆ จะรู้ว่าหน่วยงานใดไว้เป็นหน่วยปฏิบัติ และหน่วยงานใดเป็นหน่วยที่ปรึกษา และโดย สายการบังคับบัญชาที่กำหนดไว้จะช่วยให้ทุก ๆ ฝ่ายสามารถประสานการทำงานได้ตลอดเวลา อย่างเป็นระเบียบ ซึ่งข้อขัดแย้งต่าง ๆ จะไม่เกิดขึ้น กล่าวโดยสรุป การจัดโครงสร้างองค์การก็คือ การมุ่งพยายามจัดระเบียบให้การทำงานต่าง ๆ ทั้งหลายเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ สะดวก และ รวดเร็ว โดยมีขั้นตอนการจัด 2 ชั้น คือ ก) การจัดกลุ่มงานที่จำเป็นเพื่อการทำงานตามเป้าหมาย ข) การมอบหมายอำนาจหน้าที่ที่จำเป็นเพื่อการทำงานต่าง ๆ

3. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง ภารกิจของผู้บริหารในการจัดในการดำเนิน กิจกรรมทางการจัดการที่เกี่ยวกับ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human resource management) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้องค์การมีกำลังคนที่มีประสิทธิภาพพร้อมในการทำงานในทุกตำแหน่งงาน หลักการและนโยบายของหน้าที่การจัดการเกี่ยวกับบุคคลที่จะใช้ยึดถือปฏิบัติก็คือการพยายาม ให้เป็นไปตามหลัก “วางคนให้เหมาะกับตำแหน่งงาน” หรือการพยายามทำให้ทุกตำแหน่งมี บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถพร้อม และเหมาะสมกับงานที่ทำให้มากที่สุดตลอดเวลานั้นเอง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดคนเข้าทำงานเพื่อให้ได้คนดีมีความสามารถพร้อมก็คือ การต้องทำการ คัดเลือก ปฐมนิเทศ การอบรมและพัฒนาบุคคล ตลอดจนการประเมินงานและการจัดระบบรางวัล ตอบแทนต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจการทำงาน และการริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดี จะทุ่มเท ทำงานให้องค์การเป็นอย่างดีตลอดไป

4. การสั่งการ (Directing) หมายถึง กิจกรรมทางการจัดการ โดยผู้นำหรือผู้บริหารในการ บังคับบัญชาให้การทำงานต่าง ๆ ภายในโครงสร้างองค์การดำเนินไปโดยราบรื่นมีการประสานงาน ร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน ทั้งนี้ความพยายามของผู้บริหารในการสร้างศิลปะการบังคับบัญชาที่จะทำ ให้การงานประจำวันของเจ้าหน้าที่ทุกคนเป็นไปด้วยดีนั้น คือ ต้องฝึกทักษะให้เป็นผู้ที่มี ประสิทธิภาพที่สามารถโน้มน้าวและชักจูงให้ผู้บังคับบัญชาให้ทุ่มเทการทำงานนั่นเอง ซึ่งในการนี้

สร้างความเข้าใจโดยมีทักษะในด้านการติดต่อสื่อสาร (communication) นับว่าเป็นคุณสมบัติที่จำเป็น และการเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์จะเป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้ผู้บริหารมีความคล่องตัวสามารถประยุกต์ศิลปะการสั่งการให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องตามสถานการณ์ได้ กล่าวโดยสรุป หน้าที่การสั่งการจะเกี่ยวข้องกับการชักนำ และช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานของตนอย่างดี ทั้งนี้โดยอาศัยวิธีการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่คตินั่นเอง

5. การควบคุม (Controlling) คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าการทำงานต่าง ๆ จะสำเร็จผลตามแผนที่ตั้งไว้ ซึ่งขั้นตอนการควบคุมที่สำคัญนั้นจะต้องมีการวัดผลงาน สิ่งที่ได้มี การเปรียบเทียบผลงานกับเป้าที่ตั้งไว้ และการดำเนินการแก้ไขเมื่อมีสิ่งผิดปกติ หรือที่มีเหตุการณ์ทำให้ผลงานคลาดเคลื่อนจากที่กำหนดไว้ในแผน ด้วยกลไกของการควบคุมดังกล่าวนี้ การควบคุม จึงต้องมีการพิจารณาตกลงใจให้ชัดว่าจะวัดผลงานอะไร จะวัดโดยวิธีการอย่างไร จะใช้เกณฑ์อะไรเป็นตัววัดหลักและนโยบายของการควบคุมนั้น พื้นฐานจะอยู่ที่ “การควบคุมคน” ผู้ทำงานเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะงานต่าง ๆ จะสำเร็จได้ผลดีเพียงใดนั้นจะอยู่ที่คนปฏิบัติงานมากกว่าวัตถุสิ่งของ หรือเครื่องจักร ด้วยแนวความคิดดังกล่าว การควบคุมที่มีประสิทธิภาพจึงอยู่ที่การพยายามติดตามดูว่า มีงานในความรับผิดชอบของใครบ้าง ที่อยู่นอกเหนือการควบคุม และการพยายามกำกับให้ผลงานของผู้ทำงานทุกจุดเบนกลับเข้าสู่เป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ โดยเทคนิคที่ใช้ในการควบคุมในทางการจัดการนั้นวิธีการจะกระทำโดยการประเมินผลงาน การวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหา และการให้ข้อเสนอแนะนำปรึกษาต่าง ๆ นั้นเอง

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาที่ประกอบด้วยหน้าที่งานจัดการทั้ง 5 ประการนี้ จึงเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารที่พึงต้องปฏิบัติ เพื่อการบริหารงานและบริหารคนในระบบองค์การธุรกิจเพื่อให้การทำงานต่าง ๆ เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ สามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และจากหน้าที่งานจัดการนี้ หากนำมาสรุปพิจารณาเป็นขอบเขตงานที่ผู้บริหารต้องเกี่ยวข้องคอยจัดการตลอดเวลาแล้ว จะเห็นว่าสิ่งที่เกี่ยวข้องที่ผู้บริหารต้องคอยจัดการจะมี 3 สิ่ง คือ

1. การจัดการเกี่ยวกับด้านความคิด คือ ต้องคอยคิดวิเคราะห์สถานการณ์ของสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้องค์การธุรกิจสามารถ “วางแผน” เพื่อให้สามารถมีทางเลือกแผนงานที่ดีที่สุด
2. การจัดการเกี่ยวกับสิ่งของ คือ การจัดองค์การเพื่อให้มีการจัดแบ่งกิจกรรมและจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้สามารถรวมเป็นกลุ่มงานที่ทุกฝ่ายสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การจัดการเกี่ยวกับคน คือ เป็นส่วนของการบริหารทรัพยากรบุคคลเพื่อการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้ ซึ่งหน้าที่การจัดการที่เกี่ยวกับคนทั้ง 3 หน้าที่ คือ การจัดคนเข้าทำงาน เพื่อให้ได้คนดีมีความสามารถ และการสั่งการเพื่อให้มีการจูงใจผู้ทำงานโดยศิลปะการปกครอง บังคับบัญชาที่ดี รวมทั้งการควบคุมเพื่อติดตามดูแลและกำกับการทำงานของคนให้เข้าสู่มาตรฐานที่ตั้งไว้ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการจัดการเกี่ยวกับคนทั้งสิ้นการเปลี่ยนจาก ความไม่มีประสิทธิภาพที่สืบเนื่องมาจากวิธีปฏิบัติแบบไม่มีหลักเกณฑ์ มาเป็นความมีประสิทธิภาพ โดยวิธีการจัดการที่มีหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น โดยตัวผู้บริหารตามความรับผิดชอบที่ควรจะมีมากกว่าเดิม⁶⁰

ภารกิจจัดการศึกษาที่มีหลักเกณฑ์นี้มีหลักการที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ต้องมีการคิดค้นและกำหนด “วิธีที่ดีที่สุด” (One best way) สำหรับงานที่จะทำแต่ละอย่าง

2. ต้องมีการคัดเลือกและพัฒนาคนงาน จัดงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงานและจะต้องมีการอบรมคนงาน ให้รู้จักวิธีทำงานที่ถูกต้องด้วย และจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้得人ที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

3. ต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงานและคนงาน ซึ่งเชื่อว่าคนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น

4. ต้องมีการประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน

ปรัชญา เวสารัชช⁶¹ ได้กล่าวถึงภารกิจการจัดการศึกษา ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอน โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมในการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน หมายความว่าผู้สอนต้องถือว่าผู้เรียนเป็นคนที่สำคัญที่สุด เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคน มีความแตกต่างกัน การจัดการเรียนการสอนก็ต้องคำนึงถึงความแตกต่างดังกล่าว เช่น จัดให้คนเรียนช้า ทำกิจกรรมที่ช่วยเน้นให้เข้าใจอย่างค่อยเป็นค่อยไป ส่วนคนเรียนเร็วที่เข้าใจแล้วได้รับกิจกรรมเสริมอย่างอื่น แต่อย่างน้อยผู้เรียนที่แตกต่างกันก็ควรได้รับความรู้ความเข้าใจเนื้อหาวิชาใกล้เคียงกัน

2. ฝึกทักษะและวิธีคิด สถานศึกษามีหน้าที่ฝึกฝนผู้เรียนให้รู้จักคิด เพิ่มพูนทักษะในการจัดการ ฝึกฝนการเผชิญสถานการณ์และปัญหาต่าง ๆ และสามารถประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา หมายความว่า การเรียนการสอนที่ดีไม่ใช่เน้นที่การท่องจำสาระในหนังสืออย่างเดียว แต่ต้องเตรียมตัวผู้เรียน ให้รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา เช่น อาจสมมติสถานการณ์ให้คิดแก้ปัญหา และถามเหตุผล ข้อดีข้อเสียเพื่อให้ ผู้เรียนมีความพร้อมในการเผชิญชีวิตได้

⁶⁰ ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหารงาน, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, 2551), 24-26.

⁶¹ ปรัชญา เวสารัชช, หลักการจัดการศึกษา (กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, 2554), 15 – 16.

3. จัดให้เรียนรู้จากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีตรงมาจากการฝึกฝนปฏิบัติจริงของผู้เรียน โดยครู และสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เยี่ยมชมสถานที่และเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตจริง เช่น พา ชมโรงงาน เยี่ยมหมู่บ้านหัตถกรรม และจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติให้สามารถทำได้จริง ฝึกให้รู้จักคิดเป็น และส่งเสริมบรรยากาศให้ผู้เรียนรักการอ่านเพื่อจะได้สนใจใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเมือง

ความหมายของชุมชนเมือง

นาง พันธมนาวิน⁶²ให้ความหมายของชุมชนเมือง คือ อาณาบริเวณที่มีประชากรอยู่ร่วมกันจำนวนหนึ่ง และต้องมีความหนาแน่นมากพอสมควร เป็นบริเวณที่มีอาคารบ้านเรือนหนาแน่นอยู่ในเขตการปกครองแบบใดแบบหนึ่ง ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันออกไป มีความเจริญเป็นศูนย์กลางต่าง ๆ และรวมทั้งความเสื่อมโทรมต่าง ๆ อยู่ด้วย เช่น สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เป็นต้น

อภิศักดิ์ ใฝ่ทาคำ⁶³ กล่าวว่า ชุมชนเมือง หมายถึง ชุมชนที่มีประชากรค่อนข้างหนาแน่น เป็นศูนย์กลางความเจริญในทุก ๆ ด้าน มีความสัมพันธ์แบบทฤษฎี คือขาดความใกล้ชิด ความเป็นกันเอง การพบปะขึ้นกับผลประโยชน์ยิ่งกว่าความใกล้ชิดเป็นส่วนตัว ซึ่งจะเป็นการพบปะบุคคลที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน หรืออย่างเดียวกัน เป็นที่รวมของคนหลายพวกหลายอาชีพ จึงมีความเชื่อและวิถีการดำรงชีวิตที่แตกต่างเชื้อชาติ ศาสนา การศึกษา และสิ่งแวดล้อมของกลุ่มนั้น ๆ นอกจากนั้นระดับรายได้ การศึกษา และมาตรฐานการครองชีพของชาวชุมชนเมือง ก็แตกต่างกันมากด้วย

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข⁶⁴ กล่าวว่า ชุมชนเมืองหมายถึง ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกี่ยวกับเครื่องจักรกลอุตสาหกรรม การค้าพาณิชยกรรม นักวิชาการ การปกครองและอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เกษตรกรรม เป็นบริเวณที่มีประชากรอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก เป็นศูนย์กลางของความเจริญ

⁶²นาง พันธมนาวิน, *สังคมวิทยาชนบท* (กรุงเทพฯ: สภาคทอภิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, 2548), 14.

⁶³อภิศักดิ์ ใฝ่ทาคำ, *หลักการพัฒนาชุมชน* (ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548), 105.

⁶⁴สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, *สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน* (ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550), 98.

ต่าง ๆ การคมนาคมสะดวก ประชาชนประกอบอาชีพหลากหลาย ความสัมพันธ์ของคนในสังคมเมืองเป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน โดยมากมักจะติดต่อกันด้วยตำแหน่งหน้าที่การงาน ความจริงใจที่มีต่อกันน้อยมาก ความสัมพันธ์ของชาวเมืองมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มต่าง ๆ ชุมชนเมืองมีลักษณะเป็นครอบครัวขนาดเล็ก (ครอบครัวเดี่ยว) สมาชิกในครอบครัวมักจะประกอบอาชีพแตกต่างกัน วัดเป็นเพียงแหล่งประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น ไม่ได้เป็นศูนย์รวมจิตใจ เหมือนกับชุมชนชนบทพฤติกรรมของชาวเมืองจะยึดกฎหมายเป็นหลัก เศรษฐกิจในชุมชนเมืองจะมีความยุ่งยากมาก

สนธยา พลศรี⁶⁵ ได้นิยามความหมายของชุมชนเมืองไว้ว่า ชุมชนเมืองเป็นชุมชนที่มีความหนาแน่นของประชากรมาก อาคาร บ้านเรือนหนาแน่นมีความเจริญ ก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมากกว่าสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติอาชีพมีความหลากหลาย ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม การค้าขายและการบริการสมาชิกมีความเป็นอิสระ เป็นปัจเจกบุคคลสูง ทำให้ความสัมพันธ์เป็นแบบทางการมากกว่าส่วนตัว สามารถอยู่ร่วมกันได้ เพราะผลประโยชน์ที่แต่ละคนจะได้รับ ชุมชนเมืองจะอยู่ภายใต้การปกครองรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น เทศบาล มหานครและมีชุมชนย่อย ๆ รวมอยู่ในบริเวณเหล่านี้ เช่น ตรอกซอย ถนน หรือเรียกตามชื่อที่ตั้งของชุมชนต่าง ๆ

โฮแมน⁶⁶ (Homan) ให้ความหมายของชุมชนเมือง คือ ศูนย์กลางความเจริญและมีความเสื่อมรวมอยู่ด้วย เมืองมีสถานที่ตั้งถิ่นฐานอันถาวร และหนาแน่นด้วยประชากร และเป็นที่ยอมรับของผู้คนที่มีความแตกต่างทางพื้นเพ โดยชุมชนเมืองมักอยู่ในเขตเมืองหรือเทศบาล

สามารถสรุปได้ว่า ชุมชนเมือง หมายถึง พื้นที่ที่มีประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่นพอสมควร ประชาชนส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันออกไป มีวิถีชีวิตที่ซับซ้อนมีความหลากหลายทางความต้องการ ความเชื่อ วัฒนธรรม สาธารณูปโภค แต่ไม่เป็นชุมชนแออัดที่อยู่ในเมืองหลวงและเทศบาลนครแต่มีความหนาแน่นของประชากรมากกว่าเทศบาลตำบล ดังนั้นควรอยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ

⁶⁵สนธยา พลศรี, *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 4(กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2547), 57

⁶⁶ Mark S. Homan, *Promoting Community Change*. Books, (USA: Cole Publishing Company Pacific Gove California, 2006),82

ลักษณะความเป็นชุมชนเมือง

นิพนธ์ วิเชียรน้อย⁶⁷ ได้กล่าวถึงลักษณะความเป็นชุมชนเมือง ดังนี้

1. จำนวนประชากร (Population) สามารถใช้เป็นดัชนีชี้วัดระดับความเป็นชุมชนเมือง ตามมาตรฐานของประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดว่าพื้นที่หนึ่งจะต้องมีจำนวนประชากร 2,500 คน จึงจะระบุว่าเป็น พื้นที่เมือง (Urban Place) และกำหนดว่าศูนย์กลางมหานครจะต้องมีประชากรอย่างน้อย 50,000 คนขึ้นไป อย่างไรก็ตามสำหรับเกณฑ์โดยยึดถือจำนวนประชากร โดยอย่างเฉิวเป็นไปได้ลำบากมากในบางเมือง เช่น เมืองที่มีจำนวนประชากรมากกว่า 25,000 คน แต่อาจไม่มีคุณสมบัติของความเป็นเมืองในด้านอื่น แต่ในทางตรงกันข้ามเมืองที่มีจำนวนประชากรน้อยกว่าอาจมีคุณสมบัติความเป็นเมืองมากกว่า ในด้าน ความหนาแน่นของประชากรต่อหน่วยพื้นที่ รูปแบบของตลาดการค้าและการบริการ หน้าที่ด้านการเป็นศูนย์กลางการบริหาร เป็นต้น

2. ความหนาแน่นของประชากร (Population Density) ซึ่งมีมาตรฐานแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ โดยพิจารณาพร้อมกับจำนวนประชากร จำนวนครอบครัว สัดส่วนพื้นที่ปลูกสร้างต่อพื้นที่ดิน (Floor Area) โดยปกติความหนาแน่น ไม่ว่าจะป็นจำนวนประชากร การจราจร ที่พักอาศัย ถนน หรือแม้แต่ต้นไม้จะมีค่าสูงในส่วนของชุมชนเมืองมีมากกว่าในชุมชนชนบท และความหนาแน่นของหลายสิ่งมักจะสูงที่ใจกลางเมือง ความหนาแน่นของจำนวนหลังคาเรือนอาจนำไปสู่การประมาณการความหนาแน่นประชากร ซึ่งนำไปคำนวณความต้องการทางด้าน โครงสร้างพื้นฐานของเมืองได้ เช่น ความหนาแน่นของที่อยู่อาศัย 100 หลังคาเรือนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งทำให้สามารถคำนวณปริมาณน้ำประปาที่ชุมชนต้องการได้ หรือคำนวณด้านการบริการด้านอื่น ดังนั้นความหนาแน่นทางด้านประชากร จึงมักนิยมใช้ควบคู่ไปกับจำนวนประชากรชั้นต่ำ ในการพิจารณาว่าพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นเมืองหรือไม่

3. กฎหมายและการบริหาร (Legal and Administration) นิยามของชุมชนเมืองมักได้รับการยอมรับโดยการเขียนเป็นกฎหมาย เช่น กรณีของประเทศไทย คือการกำหนดนิยามและเงื่อนไขของการเป็นเทศบาล (Municipality) หรือสุขาภิบาล (Sanitary Administration) โดยตามกฎหมายเมื่อพื้นที่ใดเป็นเทศบาลแล้ว ก็จะมีกฎเกณฑ์ด้านต่าง ๆ ที่จะควบคุมการเติบโตของพื้นที่นั้น เช่น การกำหนดย่านการใช้ที่ดิน การควบคุมการก่อสร้างอาคาร และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะป้องกันปัญหา ด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนในประเทศแถบยุโรปกลาง พื้นที่หนึ่งที่ใดจะเป็นชุมชนเมือง ด้รัฐจะเป็นผู้กำหนดเป็นนโยบาย เมื่อบริเวณใดได้รับสิทธิ์ จึงสามารถเปิดเป็นตลาดตามกฎหมายเทศบาลได้ พื้นที่อื่นแม้จะมีเงื่อนไขเข้าเกณฑ์เป็นชุมชนเมือง แต่ไม่ได้รับสิทธิ์ให้เป็นชุมชนเมือง ก็ไม่สามารถมีสถานภาพเป็นชุมชนเมืองได้

⁶⁷นิพนธ์ วิเชียรน้อย, การบริหารจัดการชุมชนเมือง, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), 25-26.

4. บทบาทของชุมชนเมือง (Function) บทบาทของชุมชนเมืองมีหลากหลายและแตกต่างกัน ทำให้ลักษณะของเมืองแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน เช่น เมืองทางด้านธุรกิจ จะแตกต่างจากเมืองทางการท่องเที่ยว หรือเมืองอุตสาหกรรม เป็นต้น เมืองที่เป็นสถานที่ศูนย์กลางที่คนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีสถาบัน มีวัฒนธรรมและประเพณี รวมทั้งมีลักษณะทางกายภาพ เช่น ถนน อาคาร การบริการต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีเพื่อให้เมืองสามารถทำหน้าที่ซึ่งเหมาะสมกับบทบาท เนื่องจากบทบาทเมืองจะปรากฏอยู่ในบริเวณที่แน่นอน แบบแผนทางกายภาพของเมืองจึงถูกนำมาใช้เพื่อกำหนดขอบเขตบทบาทของเมือง

5. ปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือจากปัจจัยข้างต้นแล้วยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีก เช่น 1) ประวัติความเป็นมาหากบริเวณใดบริเวณหนึ่งเคยเป็นชุมชนเมืองมาก่อนและมีหลักฐานยืนยัน บริเวณนั้นก็จะได้รับการยอมรับในความเป็นชุมชนเมือง ประวัติความเป็นมานี้รวมถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และสถาปัตยกรรมที่ปรากฏ ถ้าบริเวณนั้น ๆ มีสิ่งประดิษฐ์ของมนุษย์ในรูปแบบกิจกรรมบ้านช่องมากกว่าสภาพทางธรรมชาติ, 2) แบบแผนการดำรงชีวิต คนในเมืองส่วนใหญ่จะมีอาชีพในเศรษฐกิจภาคตติยภูมิเป็นส่วนใหญ่ เช่น การค้าขาย หรือ ในภาคบริการ เช่น เป็นแพทย์ สถาปนิก วิศวกร เป็นต้น จึงต่างจากคนส่วนใหญ่ในชุมชนชนบทที่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร เลี้ยงสัตว์ แปรรูปอาหาร เป็นต้น นอกจากนี้คนในชุมชนเมืองยังอยู่กันอย่างแออัด หรือไม่มีรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมเช่นคนชนบท ตลอดจนมีการแบ่งความสามารถเฉพาะทางสูงมากกว่า

นาถ พันธุมนาวิน⁶⁸ กล่าวว่า ลักษณะของชุมชนเมืองโดยทั่วไปมีดังนี้

1. ประชาชนอยู่กันอย่างแออัด หนาแน่น ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนเมืองมักเป็นศูนย์กลางของการติดต่อค้าขาย การศึกษา การคมนาคม ทำให้ประชากรมุ่งมาอาศัยอยู่ที่นี้มาก จึงทำให้เกิดภาวะการแออัดเกิดขึ้น

2. ชีวิตความเป็นอยู่ ของชุมชนเมืองมีลักษณะเป็นแบบตัวใครตัวมัน การติดต่อระหว่างกันของบุคคลมักจะเป็นทางการ และมีพิธีการ ความสัมพันธ์ส่วนตัวมีน้อย แม้บ้านใกล้กันก็จะไม่ค่อยรู้จักกัน การติดต่อและคบค้าสมาคมกับบุคคลทั่วไปเป็นแบบทุติยภูมิ (Secondary group) ขาดความใกล้ชิดและความเป็นกันเอง การพบปะติดต่อกันอยู่กับผลประโยชน์มากกว่าความใกล้ชิดสนิทสนม ซึ่งส่วนมากเป็นเพราะมีผลประโยชน์ร่วมกันหรืออย่างเดียวกัน

3. ชุมชนเมืองมักจะเน้นด้านวัตถุนิยม ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ต้องดิ้นรน ขวนขวายหาเลี้ยงชีพ มีการแข่งขันกันตลอดเวลา ทำให้ไม่ค่อยเห็นความสำคัญของความสัมพันธ์ทางจิตใจ

⁶⁸นาถ พันธุมนาวิน, สังคมวิทยาชนบท (กรุงเทพฯ: สภาคทอโลกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, 2548), 14.

4. ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกเข้ามามาก การที่ชุมชนเมืองไทย มีลักษณะเป็นศูนย์กลางของความเจริญในด้านต่าง ๆ จึงสามารถเป็นแหล่งรับอารยธรรมและขนบธรรมเนียมของต่างประเทศได้ง่าย โดยเฉพาะอารยธรรมตะวันตก
5. การควบคุมทางสังคมใช้รูปแบบที่เป็นทางการ คือ ใช้เจ้าหน้าที่ควบคุมและใช้กฎหมาย บังคับลงโทษผู้ที่ปฏิบัติผิดต่อกฎระเบียบวินัยของสังคม
6. ลักษณะการตั้งบ้านเรือน เนื่องจากที่ดินในชุมชนเมืองมีราคาแพงมาก การปลูกสร้างบ้านเรือนในเขตเมืองจึงจะสร้างเป็นตึกหลายชั้นขยายในแนวดิ่ง
7. มีช่องว่างระหว่างประชากรมาก ทั้งนี้เพราะชุมชนเมืองเป็นที่รวมของคนหลากหลายอาชีพ (Heterogeneous) มีคนหลายชาติ หลายภาษา หลายศาสนา ดังนั้นจึงมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันไป แล้วแต่เชื้อชาติ ศาสนา การศึกษา และสิ่งแวดล้อมที่คนนอกจากนั้นระดับรายได้ การศึกษา และมาตรฐานความเป็นอยู่ของชาวชุมชนเมืองก็แตกต่างกันมากด้วย
8. การเลื่อนฐานะทางสังคม (Social Mobility) เช่น การปรับอาชีพ หรือฐานะทางสังคม มีมาก
9. มีการแบ่งงานกันทำและทำงานกันตามความถนัดเฉพาะอย่าง (Specialization) เช่น กรรมกรตามโรงงาน เสมียน ข้าราชการ ช่างฝีมือ ทนายความ หมอ ครู คนต่างด้าว ต่างก็ทำงานตามความถนัดของตนเอง
10. มีสินค้า บริการ สถาบันทางสังคมและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มากมาย หลากชนิดให้เลือก มีโรงเรียน โรงหนัง หรือ โรงละคร พิพิธภัณฑ์ หอสมุด โรงภาพยนตร์ ไฟฟ้า และน้ำประปา สำหรับบริการแก่ประชาชนโดยทั่วไป
11. ขาดธรรมชาติและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจตามธรรมชาติ ทุกอย่างต้องสร้างขึ้นเอง ให้ใกล้เคียงกับธรรมชาติ เช่น สระว่ายน้ำ น้ำพุ หรือสวนสาธารณะ เป็นต้น
12. มีครอบครัวขนาดเล็ก โดยมากมีเพียงพ่อแม่ลูกเท่านั้น
13. มีอัตราการเกิดต่ำ เพราะชาวชุมชนเมืองรู้และเข้าใจถึงวิธีการคุมกำเนิด และมีโรงพยาบาลและสถานบริการในเรื่องนี้ที่เพียงพอ
14. การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็วเนื่องจากมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ ความใกล้ชิดกับวัฒนธรรมตะวันตกทำให้ชาวชุมชนเมืองคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
15. มีการศึกษาและอาชีพสูง เพราะมีรายได้มาก มีมหาวิทยาลัยมากมาย สถาบันการศึกษาและสถาบันฝึกอาชีพมีอยู่ทั่วไป
16. มีความคิดก้าวหน้า ไม่เชื่องมง่าย เพราะได้รับการศึกษา มีเหตุผล

17. ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจและสังคมมีมากและรุนแรงเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนชนบท ทำให้มีความเห็นแก่ตัว ทุกคนต้องต่อสู้เพื่อตนเองและครอบครัว การช่วยเหลือระหว่างเพื่อนบ้านมีน้อย

18. ที่อยู่อาศัยคับแคบ แออัด ขนาดสถานที่เล่นและพักผ่อนสำหรับเด็ก

19. ชาวชุมชนเมืองส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินและบ้านเป็นของตัวเอง

20. ชาวเมืองมีระดับรายได้ระหว่างคนรวยและคนจนแตกต่างกันมาก

ดวงจันทร์ อภาวัชรุตม์ เจริญเมือง⁶⁹ ได้กล่าวถึงลักษณะความเป็นชุมชนเมืองดังนี้

1. ความหนาแน่นของประชากร โดยทั่วไปชุมชนเมืองจะมีความหนาแน่นของประชากรมากกว่าชุมชนชนบท

2. ความหนาแน่นของอาคารและที่อยู่อาศัย ในชุมชนเมืองจะมีความหนาแน่นมากกว่า

3. ความหนาแน่นของจราจร ในชุมชนเมืองจะมีความหนาแน่นของจราจรมากกว่า

4. การประกอบอาชีพ คนในชุมชนเมืองมักประกอบอาชีพ ค้าขาย แพทย์ สถาปนิก หรืองานบริการ

5. แบบแผนการดำเนินชีวิต คนในชุมชนเมืองมีแบบแผนการดำเนินชีวิตในแต่ละวันอย่างเร่งรีบทำกิจกรรมทุกอย่างให้ทันเวลาที่กำหนด การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันจึงมีน้อย

สุพัตรา สุภาพ⁷⁰ กล่าวถึงลักษณะชุมชนเมืองไว้ ดังนี้

1. การพึ่งพาอาศัยกันเป็นไปในเชิงธุรกิจ

2. ความเป็นอยู่ที่หลากหลาย เนื่องจากมีคนเป็นจำนวนมาก

3. การปกครองเป็นระเบียบ เนื่องจากทุกคนดำเนินบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายและข้อบังคับ

4. การติดต่อสัมพันธ์กันเป็นไปตามสภาพ คนที่อยู่ในชุมชนเมืองส่วนใหญ่ไม่รู้จักกัน การติดต่อประสานงานมักเป็นไปในลักษณะ ผู้ซื้อ – ผู้ขาย คนให้บริการ – คนรับบริการ นายจ้าง – ลูกจ้าง

5. การทำกิจกรรมขึ้นอยู่กับเวลาที่จำกัด แตกต่างจากชุมชนชนบทที่ชีวิตขึ้นอยู่กับธรรมชาติ

⁶⁹ดวงจันทร์ อภาวัชรุตม์ เจริญเมือง, เมืองและการผังเมืองในประเทศไทย (เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเชียงใหม่และกลุ่มม้งราย, 2551).

⁷⁰สุพัตรา สุภาพ, ปัญหาสังคม, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2550).

6. มีสิ่งเข้าวน หรือสิ่งล่อใจ เช่น สถานเริงรมย์ โรงมหรสพ ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมประเภทต่าง ๆ

7. มีการแข่งขันกันมาก คนในชุมชนเมืองจึงมีปัญหาโรคเครียดมากเมื่อเทียบกับคนในชุมชนชนบท

สรุปว่า ลักษณะความเป็นชุมชนเมือง คือ 1) ลักษณะความสัมพันธ์ที่มีต่อกันของบุคคลมักจะติดต่อกันด้วยตำแหน่งหน้าที่การงาน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ 2) อาชีพมีความแตกต่างกันมาก 3) สภาพแวดล้อมส่วนใหญ่จะเป็นอาคารบ้านเรือน และถนนหนทาง ชีวิตผู้คนไม่ค่อยมีความผูกพันกับธรรมชาติ และ 4) เป็นศูนย์รวมของธุรกิจการค้าขาย การศึกษา การปกครอง ตลอดจนคมนาคมขนส่ง การสื่อสาร และการบริหารต่าง ๆ ทั้งองค์กรในภาครัฐและเอกชน

วิวัฒนาการของเมือง

1. ชุมชนดั้งเดิมคือการอยู่ร่วมกันของชุมชนจนกลายมาเป็นชุมชนเมืองนั้นมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานในสมัยหลายพันปีที่ล่วงมาแล้วนั้น ในยุคหินนั้นมนุษย์ยังหาเลี้ยงชีพโดยการล่าสัตว์และจับสัตว์มากินเป็นอาหาร ยังไม่มีการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มหรือชุมชน เนื่องจากความจำเป็นในการเสาะแสวงหาอาหารเลี้ยงชีวิตในวันหนึ่ง ๆ มีการย้ายถิ่นที่อยู่เมื่อไม่สามารถหาอาหารได้ในที่เดิมโดยจะหาที่แห่งใหม่ที่มีอาหารอุดมสมบูรณ์กว่าจึงทำให้เกิดมีการกระจายและตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในส่วนต่าง ๆ ของโลก ซึ่งมีความแตกต่างกันในสภาพภูมิประเทศและดินฟ้าอากาศ ต่อมาก็มีการรวมกลุ่มเป็น ชุมชนขนาดเล็กตามความสัมพันธ์ของเชื้อชาติเป็นหมู่ เป็นเผ่า รู้จักการอยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งเพิ่มขึ้นในยุคหินใหม่ มนุษย์เริ่มมีความสามารถที่จะเก็บรักษาอาหารไว้เพื่อการบริโภคเป็นเวลายาวนานได้ และมีการปลูกผักตลอดจนการนำสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการบริโภค มีการสร้างบ้านเป็นที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง และมีแบบแผนการดำรงชีวิตในชุมชน จึงทำให้มีการรวมกลุ่มกันเป็นชุมชน และมีการติดต่อระหว่างชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าที่เป็นผลผลิตของชุมชนการติดต่อระหว่างชุมชนนี้เองจึงมีรูปแบบของสังคมเกิดขึ้นมาตามภายหลัง

2. ชุมชนเมืองโบราณ (Classic City) ในช่วงศตวรรษที่ 5 ได้เกิดรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยขึ้นในกรุงเอเธนส์ (Athens) ภายใต้การนำของ Pericles แห่งอาณาจักรกรีกโบราณ และสภาพของเมืองในกรุงเอเธนส์ซึ่งแบบออกเป็นสถานที่พบปะแลกเปลี่ยนความเห็นทางการเมืองที่เรียกว่า “Pnyx” หรือศูนย์กลางของกิจกรรมของเมืองที่เป็นตลาดเรียกว่า “Agora” ที่เป็นย่านธุรกิจการค้าเรียงรายข้างถนนไปทางแนวเหนือ – ใต้ หรือตะวันออก – ตะวันตก ตลอดจนมีที่ว่างใช้สอยร่วมกัน (Public Space) ประมาณร้อยละ 5 ของพื้นที่เมือง

3. ชุมชนเมืองแบบยุคกลาง (Medieval Town) ภายหลังจากการล่มสลายของอาณาจักรโรมันซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของความรุ่งเรืองแห่งอาณาจักรกรีกในราวศตวรรษที่ 5 นั้น ประชาชนเริ่มอพยพจากเขตเมืองออกไปอาศัยอยู่ในชนบทอีกครั้งหนึ่งได้เกิดรูปแบบการเมืองใหม่ที่เรียกว่าระบบ Feudal และมี Lord เป็นเจ้าของที่ดินขนาดใหญ่ที่ประชาชนอาศัยทำมาหากินอยู่ เมื่อเกิดการรบกวนแบ่งซึ่งอำนาจกันระหว่างผู้ปกครองทั้งหลาย ทำให้เกิดเมืองที่มีกำแพง คูคลองกั้นป้องกันศัตรู และราวศตวรรษที่ 11 ได้มีการฟื้นฟูเมืองเก่า ๆ ขึ้นมาใหม่รวมทั้งเมืองโรมัน ซึ่งก่อให้เกิดระบบการค้าขายการผลิตต่าง ๆ ภายใต้อำนาจปกครองของศักดินาของ Feudal Lords สำหรับรูปแบบของเมืองแบบยุคกลาง (Medieval Town) นั้น จะมีโบสถ์ปราสาท (Castle) ของ Lord และโบสถ์จะมีตลาด Plaza ไว้ให้ผู้คนได้ซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากัน นอกจากนี้ยังมีหอประชุมประจำชุมชนอยู่ใกล้เคียงกับ Plaza ตัวเมืองจะมีกำแพงล้อมรอบไว้เพื่อป้องกันการรุกรานของศัตรูอย่างแข็งขัน

4. ชุมชนเมืองแนวใหม่ (New-Classic City) หลังยุคกลาง (Medieval Town) ได้เกิดชุมชนเมืองขึ้นมามากมายโดยมีผู้อยู่อาศัยตั้งแต่เพียง 100 คน ไปจนถึง 50,000 คน การเดินทางถึงกันแต่ละเมืองจะใช้เวลาประมาณ 1 วัน โดยการเดินเท้าแต่ต่อมาในศตวรรษที่ 14 เมืองต่าง ๆ ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้น เช่น เมืองฟลอเรนซ์ (ประเทศอิตาลี) มีประชากรเพิ่มจาก 45,000 คน เป็น 90,000 คน เมืองปารีสประชากรเพิ่มจาก 100,000 เป็น 240,000 คน ฯลฯ ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากการเฟื่องฟูทางระบบการค้าและการเงิน ตลอดจนความปลอดภัยจากการรบกวนเพิ่มมากขึ้น สภาพของอาคารบ้านเรือนเพิ่มจากเดิม 1 – 2 ชั้น เป็น 3 – 4 ชั้น ประชากรเพิ่มมากขึ้นในขณะที่ระบบน้ำประปาและการสุขาภิบาลยังไม่ก้าวหน้าและเพียงพอ มีการใช้โถส้วมซึมในยุโรป ราวศตวรรษที่ 16 และระบบน้ำประปาในอังกฤษในศตวรรษที่ 17 ในยุคนี้มีการฟื้นฟูเมืองตามแนวของยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) ในประเทศฝรั่งเศส และยุโรป รูปแบบของเมืองในยุค Renaissance (ศตวรรษที่ 15) มีจุดเด่นเกี่ยวกับการใช้ศิลปะโบราณเข้ามาประดับประดาโดยเฉพาะบริเวณอนุสาวรีย์ในใจกลางเมือง นอกจากนี้ยังได้มีการล้อมกำแพงเมืองที่เคยมีมาแต่เดิมในหลาย ๆ เมือง เพื่อปรับปรุงระบบป้องกันภัยเป็นแบบอื่นในช่วงเวลาเดียวกันนี้ คือ ในศตวรรษที่ 15 และ 16 ได้มีการเล่นเรือไปหาดินแดนใหม่ของชาวยุโรป โดยเฉพาะในทวีปอเมริกาเหนือและมีการอพยพเคลื่อนย้ายไปตั้งถิ่นฐานในอเมริกา เช่น เมือง New Amstordem ในราว ค.ศ. 1660 และเนื่องจากผู้คนที่อยู่ใหม่ที่ใหม่ต่างใฝ่หาเสรีภาพ ทำให้เกิดรูปแบบของเมืองย่อย ๆ ที่มีพบบปะและชุมชนอยู่ทั่วไป นอกจากนี้ยังได้มีการวางรูปแบบของเมืองตามรูปทรง Aristocratic ในยุโรป กล่าวคือ มีรูปแบบผังเมืองเป็นตาราง และมีศูนย์กลางเป็นจัตุรัส (Square) ตรงกลางใจเมืองตลอดจนมีสาธารณะ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากการกระจายตัวแบบมีรัศมี (Radials) มาเป็นตารางสี่เหลี่ยม

5. ชุมชนเมืองยุคอุตสาหกรรมในราวศตวรรษที่ 19 เป็นยุคเริ่มต้นของเครื่องจักร นับตั้งแต่ James Watt ประดิษฐ์เครื่องจักรไอน้ำ เมื่อปี ค.ศ.1765 และปี ค.ศ. 1776 Adam Smith เสนอตัวแบบของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม จึงเกิดระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมที่ยิ่งใหญ่ขึ้น เกิดชนชั้นคนงานและสภาพแรงงานขึ้นมากมายงานผลิตแบบสายพานลำเลียงเข้ามาแทนที่งานทำด้วยมือรวมทั้งการผลิตคราวละมาก ๆ (Mass Production) เครื่องจักรไอน้ำได้เกิดการปรับปรุง การคมนาคมอย่างขนาดใหญ่ทั้งในทางเรือและทางรถไฟในราวปี ค.ศ. 1903 ได้มีเครื่องบินลำแรก เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีการประดิษฐ์คิดค้นระบบการติดต่อสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ วิทยุ ฯลฯ รวมทั้งในเรื่องของเมืองนั้นได้เกิดสภาพเมืองอุตสาหกรรม (The Factory Town) ขึ้น มีปัญหาด้านอากาศเป็นพิษชุมชนแออัดของคนจนเกิดขึ้น โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกาโดยระบบอุตสาหกรรมได้ทำให้ประชาชนอพยพถิ่นที่อยู่อาศัยไปอยู่ในเมืองและประชากรในชนบทลดจำนวนลงและปัญหาราคาที่ดินถีบตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ต่อมาได้เกิดระบบการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยในเมือง (Zoning) เพื่อควบคุมการใช้ที่ดินในเรื่องสวัสดิการความเป็นอยู่ของประชาชน นอกจากนี้ได้เกิดระบบการให้บริการสาธารณะขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนในชุมชนเมืองเกี่ยวกับระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และมีหน่วยงานขึ้นมารับผิดชอบเพื่อทำหน้าที่ 2 ด้าน คือ การบริการตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน และการเรียกเก็บค่าบริการในอัตราที่เป็นธรรม⁷¹

สรุปได้ว่า การวิวัฒนาการของชุมชนเมือง มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับวิวัฒนาการของสังคมที่มีการเคลื่อนตัวจากสังคมยุคบูรพกาล ยุคทาส ยุคศักดินา และยุคอุตสาหกรรมทุนนิยม ตามลำดับและสภาพปัญหาของชุมชนเมืองนับวันจะสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในชุมชนเมืองปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ปัญหาของชุมชนเมือง

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข⁷² ได้กล่าวถึงปัญหาของชุมชนเมืองไว้ดังนี้

1. ความหลากหลายของกลุ่มคนในชุมชนเมือง ทำให้เกิดความขัดแย้งได้ง่าย เมื่อปัญหาเล็กน้อยอาจทำให้ปัญหาลุกลามใหญ่ขึ้น เนื่องจากกลุ่มคนขาดการประนีประนอมต่อกัน

⁷¹นิพนธ์ วิเชียรน้อย, การบริหารจัดการชุมชนเมือง (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), 30-35.

⁷²สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน (ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550), 112-114.

2. ปัญหาสุขภาพ มีทั้งที่เกิดจากมลพิษของสิ่งแวดล้อม เช่น ควันจากท่อไอเสีย และจากโรงงานอุตสาหกรรม อากาศเป็นพิษจากฝุ่นละออง น้ำเสีย เสียงรบกวนต่าง ๆ นอกจากนั้นปัญหาสุขภาพยังอาจเกิดจากลักษณะของการดำเนินชีวิตประจำวันที่จะต้องเร่งรีบ แข่งกับเวลา ทำให้เกิดโรคเครียด โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ สำหรับปัญหาสุขภาพที่เป็นเหตุจากพฤติกรรมของคน และมีปัจจัยทางสังคมเมืองเป็นสิ่งที่เกื้อหนุน ได้แก่อุบัติเหตุ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เป็นต้น

3. ปัญหาเรื่องน้ำที่ใช้อุปโภคบริโภค โดยเฉพาะน้ำประปาที่ไม่มีคุณภาพ หรือมีแต่ไม่เพียงพอ

4. ปัญหาการจราจร ยังกุมชนเมืองขยายไปเท่าใด การขนส่งยังมีความสะดวกสบายเท่านั้น ผู้คนมักอพยพไปตั้งบ้านเรือนห่างไกลจากชุมชนเมือง มีการสร้างซูเปอร์ไฮเวย์เชื่อมระหว่างเมืองหนึ่งกับเมืองหนึ่ง ทำให้การคมนาคมสะดวกรวดเร็ว แต่ปัญหาที่ตามมา คือการเกิดอุบัติเหตุมีมากขึ้น และจากความหนาแน่นของชุมชนเมืองทำให้ไม่สามารถขยายถนนในตัวเมือง ปัญหารถติดจึงตามมา

5. ปัญหาเศรษฐกิจ การขยายตัวของชุมชนเมือง ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าของการผลิตและอุตสาหกรรม ทำให้คนในชุมชนเมืองสร้างรายได้มากขึ้น แต่การที่มีสิ่งเข้ายวนใจ และค่าครองชีพสูงจึงทำให้คนในชุมชนเมืองใช้จ่ายอย่างไม่ระมัดระวัง ทำให้มีปัญหาด้านการเงินและด้านอื่น ๆ ตามมา

6. การไม่ประสานงานกัน จะเห็นได้ว่าปัญหาต่าง ๆ เช่น คมนาคม อากาศ น้ำสกปรก น้ำประปาไม่เพียงพอ ตามในชุมชนเมืองและชานเมือง ก็ยังแก้ปัญหาไม่ได้ผล ซึ่งอาจเป็นเพราะการทำงานที่ไม่ประสานกัน หรือเกิดจากความซ้ำซ้อนของงาน

7. ชุมชนแออัด เป็นถิ่นที่อยู่ของบุคคลที่มีรายได้น้อยหรือรายได้ไม่แน่นอน มาตรฐานความเป็นอยู่อยู่ในระดับต่ำ แต่ละครอบครัวมีสมาชิกมากทำให้แออัด ปัญหาที่เกิดตามมาก็คือ สุขภาพเสื่อมโทรม เด็กกระทำผิด สุรา ยาเสพติด ฯลฯ

8. สุขภาพจิตไม่ดี จากการที่ในชุมชนเมืองมีการแข่งขันมากทำให้การขัดแย้งในบทบาทและความก้าวหน้า ตลอดจนมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ผลักดันให้คนต่อสู้ คนในชุมชนเมืองสุขภาพจิตเสื่อมโทรม

ลักษณะ สัมมานิติและปรัชมาศ ลัญชานนท์⁷³ ได้กล่าวไว้ว่า จากปรากฏการณ์ทางสังคม ในปัจจุบัน พบว่า ความเจริญก้าวหน้าของชุมชนเมือง ทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของ ประชากร ในเขตพื้นที่ชุมชนชนบทเข้ามาในเขตชุมชนเมืองมีมากขึ้น เมื่อในเขตชุมชนเมืองมีความหนาแน่นของประชากรมากขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัญหาความแออัด ของที่อยู่อาศัยและสถานที่ทำงานในเขตชุมชนเมือง เป็นผลมาจากการใช้ที่ดิน และความต้องการของแรงงาน ที่ต้องการที่อยู่อาศัยที่สะดวกและประหยัดค่าใช้จ่าย ในการเดินทางมาทำงานประจำวัน ทำให้เกิดเป็นแหล่งชุมชนแออัด (Slum Area) นับเป็นปัญหาสำคัญในชุมชนเมือง ซึ่งเป็นย่านหรือแหล่งที่มีอาคารหนาแน่น และอาคารส่วนมากชำรุดทรุดโทรม มีสภาพที่ไม่เหมาะสมที่จะเป็นที่อยู่อาศัย หรือมีลักษณะที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย ความปลอดภัย ศีลธรรม หรือสวัสดิภาพของผู้อยู่อาศัยและประชาชน

2. ปัญหาการจราจร เนื่องมาจากจำนวนประชากรหนาแน่น มีการเดินทางเคลื่อนย้ายไปยังสถานที่ต่าง ๆ ภายในเมือง โดยรถยนต์มากขึ้น การจราจรคับคั่งทำให้ผู้เดินทาง ต้องใช้เวลาอยู่บนท้องถนนมาก ประกอบกับชุมชนเมืองส่วนใหญ่มักมีหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางด้านต่าง ๆ และรูปแบบการกระจายตัวแนวถนน มักมีมากที่สุดบริเวณศูนย์กลางเมือง จึงทำให้มีการจราจรหนาแน่น บริเวณศูนย์กลางเมือง เนื่องจากเป็นที่ตั้งกิจกรรมที่สำคัญ

3. ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษหรือ มลพิษ (Pollution) เป็นภาวะภายในเมืองที่สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงเรื่อย ๆ มีสาเหตุมาจากกิจกรรมภายในเมือง ปัจจุบันภายในเมืองใหญ่ ๆ มักประสบปัญหาสภาวะแวดล้อมเป็นพิษ ทั้งอากาศเสีย เสียงรบกวน และน้ำเสีย เป็นต้น สิ่งแวดล้อมเป็นพิษเหล่านี้ ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชากรเมืองอย่างมาก เป็นผลทำให้คุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงานของประชากรในเมืองลดลง

4. ปัญหาการให้บริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เนื่องจากมีประชากรอยู่กันอย่างหนาแน่น เป็นจำนวนมากทำให้การให้บริการ กิจกรรมสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ การจัดการมูลฝอยต่าง ๆ ต้องเพิ่มปริมาณการให้บริการมากขึ้น จนเกินระดับที่สามารถรองรับได้ นอกจากนั้นการให้บริการสาธารณประโยชน์อื่น ๆ เช่น สวนสาธารณะ โรงพยาบาล โรงเรียน และสถานที่ทำการของรัฐบาลอื่น ๆ ไม่สามารถให้บริการได้เพียงพอต่อความต้องการ จึงทำให้เกิดปัญหาความแออัดในด้านการให้บริการ

⁷³ลักษณะ สัมมานิติ และ ปรัชมาศ ลัญชานนท์, “ทฤษฎีการวางผังเมืองและผังภาพ,” เอกสารประกอบคำสอน (คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบสิ่งแวดล้อม:มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2555).

5. ปัญหาทางด้านสังคม การที่ประชากรเข้ามาอาศัยกันอย่างแออัดภายในชุมชนเมือง ทำให้เกิดปัญหาทางด้านสังคมกลุ่มต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัย สำหรับผู้มีรายได้น้อย ปัญหาการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ ปัญหาแหล่งชุมชนแออัด ปัญหาการว่างงาน และความยากจน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาเด็กเร่ร่อนจรจัด เป็นต้น ปัญหาทางสังคมเหล่านี้ ทำให้ผู้อยู่อาศัยในเมือง ขาดความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ตลอดจนสวัสดิภาพของบุคคลต่าง ๆ ด้วย

6. ปัญหาการขยายตัวของชานเมือง เกิดจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่ง มีการอพยพไปตั้งถิ่นฐานบริเวณชานเมือง เกิดการขยายตัวของการใช้ที่ดินอย่างรวดเร็ว มีการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ เพิ่มขึ้น โดยปรับเปลี่ยนจากพื้นที่เกษตรกรรมชานเมือง ไปเป็นที่อยู่อาศัย หมู่บ้านจัดสรร โรงงานอุตสาหกรรม ทำให้การควบคุมขนาด และขอบเขตของเมืองทำได้ยาก การจัดบริการทางด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการไม่สามารถทำได้เพียงพอ และทันต่อความต้องการ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์⁷⁴ กล่าวว่า การที่คนอาศัยอยู่จำนวนมากและแออัดคั่งแน่นปัญหาต่าง ๆ ในเขตชุมชนเมืองมีอย่างมากพอสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาการแผ่ขยายเขตชุมชนเมืองอย่างไม่มีการระเบียบและปราศจากแผนควบคุม (Urban Sprawl) ไม่มีการแบ่งแยกระหว่างเขตหรือ Zone ต่าง ๆ อย่างชัดเจนการใช้ที่ดินเป็นไปตามความพอใจของเจ้าของไม่มีแหล่งธุรกิจการค้าซึ่งถือว่าเป็นศูนย์กลางของเมืองหรือ Downtown เห็นได้ชัดเจนแต่อยู่กระจัดกระจายในย่านต่าง ๆ ทั่วไปแบบอย่างการตัดถนนเป็นไปโดยความบังเอิญไม่ได้มีการวางแผนตามหลักวิชาผังเมืองแต่อย่างใดการขยายเขตเมืองออกไปเป็นไปโดยไม่คำนึงถึงการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดินอย่างเต็มที่

2. ปัญหาที่อยู่อาศัย การขาดแคลนที่อยู่อาศัย และการขยายบริเวณแหล่งเสื่อมโทรมราคาที่ดิน และอุปกรณ์การก่อสร้างที่สูงขึ้น ทำให้การสร้างบ้านเรือนไม่พอกับความต้องการจะพบชุมชนเสื่อมโทรมอยู่ทั่วไป

3. ปัญหาความเสื่อมโทรมทางจิตใจและความเหลื่อมล้ำในสังคม ความเจริญทางวัตถุได้เกิดขึ้นโดยเฉพาะในชุมชนเมือง และคนส่วนหนึ่งได้รับประโยชน์เต็มที่จากความเจริญนี้ ในขณะที่คนส่วนใหญ่ทั้งในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทยังอยู่ในสภาพยากจนและระดับศีลธรรม

⁷⁴ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, รายงานสถานการณ์ทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับประเทศ ประจำปี 2556 (กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2556).

ของคนทั่วไปได้ลดลงอย่างน่าตกใจ การรับความคิดคุณค่าและแบบอย่างการใช้ชีวิตแบบตะวันตก มักจะเป็นไปอย่างผิวเผิน รับแต่เพียงเปลือกนอกหรือรับเข้าไว้แต่บางด้าน ซึ่งเห็นได้ง่าย คุณค่าของ ตะวันตกบางอย่างที่แพร่หลายเข้ามาในสังคมไทย เช่น วัตถุนิยมความรุนแรง การถือตนเป็นใหญ่ (individualism) อำนาจนิยม ทุนนิยม เงินตรานิยม ฯลฯ ได้ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะ ในชุมชนเมือง คนมุ่งหน้าหาแต่ความสุขทางวัตถุ กลายเป็นทาสของวัตถุ คนหลงไหลความโอ้อ่า พุ่มเฟียช มีการใช้จ่ายเงินอย่างสุรุ่ยสุร่ายเพื่อหาความสุขเฉพาะหน้า หรือเพื่อโอ้อวดแสดงฐานะของตน ความช่วยเหลือต่าง ๆ มีมากมาย ทำให้ความสามารถในการควบคุมบังคับใจตนเองของบุคคลต้องต่ำลง คนคิดถึงแต่ประโยชน์ของตนเองเป็นใหญ่ ขาดความอดทนหรือความยับยั้งชั่งใจในการกระทำ สิ่งต่าง ๆ กฎหมายศีลธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชาติแต่โบราณมาไม่มีความหมายสำหรับคนจำนวนมาก คนเหล่านี้พร้อมที่จะละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมทุกอย่างหรือ แม้แต่ใช้ความรุนแรงเพื่อประโยชน์ส่วนตัว

4. ปัญหาการคมนาคมขนส่งชุมชนเมืองที่มีคนจำนวนมาก ในแต่วันคนเหล่านี้มีการ เคลื่อนย้ายอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การขนส่งคนเป็นหัวใจของเมืองประการหนึ่งการบริหารขนส่ง สาธารณะที่มีประสิทธิภาพทั้งเรือเมล์รถเมล์รถไฟฟ้าลอยฟ้ารถไฟใต้ดินและอื่น ๆ และสิ่งที สำคัญของการบริการขนส่ง คนเหล่านี้ต้องเชื่อมต่อกัน รวมทั้งการเชื่อมต่อก่อนนอกเมือง อย่างเป็นระบบด้วย ถ้าหากการบริการสาธารณะเหล่านี้มีประสิทธิภาพ คนจะมาใช้บริการมาก เพราะต้นทุนการเดินทางต่ำ แต่ถ้าหากเป็นตรงกันข้ามคนในเมืองก็หัน ไปใช้รถยนต์ส่วนตัวอันเป็น ต้นตอสำคัญให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด ซึ่งกลายมาเป็นปัญหาของเมืองใหญ่ ๆ โดยเฉพาะ กรุงเทพฯ เป็นหนึ่งในหลาย ๆ เมืองของโลกที่การจราจรมีปัญหามากด้วยสาเหตุหลายประการ นอกจากการบริการขนส่งสาธารณะที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่านั้น เช่น ผังเมืองวางเส้นทางถนน ไม่เป็นโครงข่าย จุดตัดแยกคับสน ผิวจราจรกว้างบ้างแคบบ้างไม่สอดคล้องกัน การจัดการผิวจราจร ไม่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

5. ปัญหามลพิษเมืองเป็นที่รวมของมลพิษต่าง ๆ มากมายที่สำคัญ คือ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางทัศนียภาพ และมลพิษทางเสียง ซึ่งเป็นมลพิษที่เกิดขึ้นควบคู่กับเมือง มาตลอดการจัดการเมือง จึงมักจะวางแผนเพื่อจัดการปัญหาเหล่านี้ตั้งแต่ต้น โดยการวางผังเมืองที่มี ประสิทธิภาพ

6. ปัญหาขยะของเสียและการกำจัดชุมชนเมืองจะประสบปัญหาในการเก็บรวบรวม และการจัดขยะในแต่ละวัน การมีอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมและการกำจัดที่ไม่ เพียงพอจึงนำมาซึ่งการตกค้างของขยะตามแหล่งต่าง ๆ ซึ่งจะกลายเป็นแหล่งเพาะแมลงและสัตว์น้ำ โรคต่าง ๆ เช่น หนู แมลงวัน ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยนอกจากนี้ยังทำให้เกิดกลิ่น รบกวนและสภาพที่ไม่น่าดูอีกด้วยการกำจัดเป็นเรื่องที่ต้องลงทุนและจัดการสูงมากตามมาด้วย

7. ปัญหาสุขภาพของคนเมือง มลภาวะในอากาศ น้ำ ดิน อาหาร ซึ่งคุกคามต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ มักจะเกิดในเขตชุมชนเมือง ซึ่งมีประชากรอยู่กันอย่างหนาแน่น และมักจะมีมลพิษหรือความกดดันทั้งทางร่างกายและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแออัดยัดเยียด เสียงอึกทึกกัมมันตภาพรังสี อุบัติเหตุการ เสี่ยงภัยอันเกิดจากอาชีพและปัญหาสุขภาพจิต ผลกระทบของมลภาวะในสิ่งแวดล้อมต่อสุขภาพอนามัย จะเห็นได้ชัดในประชากรวัยเด็ก เพราะเด็กเป็นผู้ที่มีความรู้สึกไวและเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ยังพบว่าหลังจากที่ได้ย้ายเด็กจากแหล่งที่มีสิ่งแวดล้อมเต็มไปด้วยควันต่าง ๆ ไปยังแหล่งที่มีอากาศบริสุทธิ์ ฮีโมโกลบินจะเพิ่มสูงขึ้นเป็นอันมาก ตรงกันข้าม เมื่อนำเด็กกลับไปยังแหล่งเดิมที่เต็มไปด้วยควัน ปริมาณโมโกลบินจะลดต่ำลงอยู่ในระดับเดิมอีกครั้งหนึ่ง

สรุปได้ว่า ชุมชนเมืองมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น มีความหลากหลายของผู้อาศัยทำให้เกิดปัญหา ดังนี้ 1) ปัญหาความแออัด, 2) สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ, 3) ปัญหาทางสังคมและ 4) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ภารกิจหน้าที่ของชุมชนเมือง

นิพนธ์ วิเชียรน้อย⁷⁵ ได้กล่าวถึง ภารกิจหน้าที่ของชุมชนเมือง ตามแนวคิดของนักสังคมวิทยาชนบทและนักสังคมมานุษยวิทยา มีดังต่อไปนี้

1. ให้บริการขั้นต้นแก่สมาชิก บริการขั้นต้น หมายถึง สิ่งที่สมาชิกของชุมชนเมืองทุกเพศวัยต้องใช้ และเป็นสิ่งที่ทำให้สมาชิกในชุมชนเมืองมีความสุข สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่นสืบต่อไป ตัวอย่างบริการขั้นต้นที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ คือ สถานพยาบาล หรือ สถานอนามัย เมื่อสมาชิกเจ็บป่วยต้องอาศัยสถานอนามัย ต่อมาโรงเรียนต้องให้ การศึกษาอบรมสั่งสอนวิชาความรู้แก่สมาชิกใหม่ และถัดมาอีกคือ สถาบันศาสนา ซึ่งรวมถึงความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งควบคุมพฤติกรรมให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขภายในชุมชนเมือง

2. จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้นสำหรับสมาชิก สิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้นย่อมแล้วแต่ความเจริญมากน้อยของชุมชนเมือง แต่โดยสรุปแล้วควรจะต้องมีสิ่งต่อไปนี้คือ ถนนภายในชุมชน และถนนติดต่อชุมชนภายนอกน้ำกิน และน้ำใช้เพื่อการประกอบอาชีพ ไฟฟ้า สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสนามกีฬา ถ้านำมาเปรียบเทียบกับหมู่บ้านในชนบทไทยแล้ว

⁷⁵นิพนธ์ วิเชียรน้อย, การบริหารจัดการชุมชนเมือง (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558), 40-45.

ในปัจจุบันดูเหมือนจะยังวากวนอยู่เรื่องน้ำกิน น้ำใช้ที่มีไม่เพียงพอทุกฤดูกาล ถนนติดต่อกันภายใน และภายนอกหมู่บ้าน บางหมู่บ้านมีพร้อมแล้วทั้งเรื่องน้ำและถนน กำลังต้องการไฟฟ้า และบางแห่ง การจัดให้มีน้ำกินน้ำใช้ ยังไม่เพียงพอ ก็มาจัดให้มีไฟฟ้าก่อนก็มี

3. จัดให้มีหน่วยการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะทำหน้าที่เป็นผู้จัดระเบียบชุมชน เป็นตัวแทนของสมาชิกชุมชนที่จะตัดสินใจในการกระทำหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน ถ้าเป็นชุมชนสมัยก่อนก็เหมือนหัวหน้าเผ่าหรือหัวหน้าหมู่บ้านที่ชาวบ้านให้การเคารพนับถือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นในหลายประเทศก็จัดทำในรูปแบบต่าง ๆ กันไป บางแห่งใช้วิธีการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนบางแห่งใช้การแต่งตั้งจากทางราชการ และบางแห่งก็ผสมกัน แม้ว่าประชาชนเลือกตั้งแล้วก็ต้องให้ราชการเห็นชอบด้วย จึงแต่งตั้งให้เป็นได้ หรือมิฉะนั้นก็ส่งคนของทางราชการมาควบคุมการบริหาร

4. จัดให้มีการรักษาคุ้มครองรักษาสวัสดิภาพของสมาชิก ทั้งทรัพย์สินและร่างกาย ความสงบสุขของชุมชนทางสวัสดิภาพ ทรัพย์สิน และร่างกาย ถ้ามองในชุมชนที่เจริญมากแล้ว ก็คือ จัดให้ตำรวจเป็นผู้ให้การคุ้มครอง แต่ในหมู่บ้านชนบทไทยผู้ให้การคุ้มครอง เรื่องแบบนี้อาจเป็นชาวบ้านในหมู่บ้านเอง จัดให้มีเวรยามคอยป้องกัน ปัจจุบันมีการคุกคามทางการเมือง บางหมู่บ้าน จัดให้มีการรักษาดินแดน นอกจากการปกป้องรักษาทรัพย์สินของชาวบ้านแล้ว ยังทำการต่อสู้ป้องกันการบุกรุกของบุคคลที่เข้ามาคุกคาม และก่อให้เกิดให้เกิดการปั่นป่วนภายในหมู่บ้าน ที่เรียกว่า ผู้ก่อการร้าย ในบางท้องที่มี พลเรือน ตำรวจ และทหาร ที่ทำหน้าที่ เป็นชุดคอยคุ้มครองอาศัยอยู่ในบ้าน แต่ฝ่ายป้องกันที่มีประโยชน์ต่อชุมชนอย่างยิ่ง คือ หน่วยป้องกันที่ชุมชนจัดตั้งขึ้นเอง ส่วนจะทำได้เพียงไรนั้นอยู่ที่ความเข้มแข็งของผู้นำในชุมชนเมืองนั้น ๆ

5. ดำรงไว้ซึ่งภาระหน้าที่ทางสรีรวิทยาของสมาชิกภายในชุมชนเมือง สมาชิกภายในชุมชนที่เกิดมาแทนสมาชิกที่ตายจากไปจะต้องได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่ ในเรื่องปัจจัยทั้ง 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ นอกจากเป็นภาระหน้าที่ของครอบครัวแล้ว ชุมชนต้องทำหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเรื่องบริการเหล่านี้แก่สมาชิกในชุมชนเมือง นักการศึกษาได้อธิบายต่อไปว่า การจัดบริการในด้านนี้รวมไปถึงการรักษาคุ้มครองสวัสดิภาพของสมาชิก และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในรูปวัสดุสิ่งก่อสร้างที่จะนำมาเพื่อสนับสนุนปัจจัย 4 ดังกล่าวด้วย พิจารณาให้ดีก็คือ การรวมบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกบางอย่างในชุมชนนั่นเอง

6. จัดให้มีการบริการทางเศรษฐกิจและบริการอื่น ๆ เพื่อสมาชิก ภาระหน้าที่ในข้อนี้ได้พยายามถึงความต้องการของสมาชิกในชุมชนในด้านเศรษฐกิจ รวมตลอดถึงบริการในด้านเศรษฐกิจ หมายถึงในด้านการตลาด การให้ความรู้ในรูปของการฝึกอบรมให้สมาชิกมีความสามารถ

ในด้านการประกอบอาชีพที่ตนถนัด ภายในชุมชนเมืองควรจะต้องให้มีการแบ่งผลผลิตตามสัดส่วนความเสมอภาคพอสมควรระหว่างสมาชิกในชุมชนทุกชุมชน ควรจะต้องมีการแบ่งการใช้แรงงานให้ถูกต้องตามวัยและอายุของคนในชุมชนเมือง แบ่งแยกตามความถนัดและวัยที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีประสิทธิภาพที่สุด

7. หน้าที่ในการผลิตสมาชิกใหม่ของชุมชนเมือง นักการศึกษาได้อธิบายถึงภาระหน้าที่ของชุมชนในเรื่องนี้ เป็นการเตือนให้ระวังว่าบางชุมชนเมืองไม่สนใจต่ออัตราการเกิดของคนในชุมชนเมืองไม่มีการวางแผนครอบครัว การเกิดเป็นเรื่องของธรรมชาติไม่ควรจะป้องกัน หากมีสมาชิกเกิดใหม่ จนชุมชนไม่สามารถให้บริการและเลี้ยงดูให้เป็นผู้มีคุณภาพ ชุมชนเมืองย่อมประสบกับปัญหาสุดคณานับ ชุมชนเมืองเหล่านี้มักเป็นชุมชนที่อยู่ในประเทศกำลังพัฒนา

8. ให้ความสนใจเป็นพิเศษในขบวนการให้การศึกษา การปลูกฝังของสมาชิกสมาชิกของชุมชนเมืองให้อยู่แนวทางที่ชุมชนเมืองต้องการ กล่าวโดยสรุปคือ ทุกชุมชนเมืองต้องตั้งความหวังในเรื่องความเจริญก้าวหน้าที่อยู่ในสมาชิกรุ่นใหม่ ของชุมชนเมือง จะต้องระมัดระวังและมีการวางแผนในการศึกษาอบรมปลูกฝังชนรุ่นหลัง และจะเริ่มวางระบบตั้งแต่ครอบครัว เพื่อนเล่นในโรงเรียน เลยกออกมาถึงสังคมการทำงานที่ตนมีอาชีพในวงการนั้น

9. รักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชนเมือง และจัดสวัสดิการแก่สมาชิกในชุมชน นอกจากจะจัดในรูปแบบของขนบธรรมเนียมประเพณีแล้ว ยังหมายถึงข้อกำหนดกฎหมายที่ใช้ในชุมชนเกี่ยวกับหน้าที่ของชุมชนดังกล่าว ชุมชนเมืองของไทยมีลักษณะที่เด่นและเป็นข้อดีของที่มีสถาบันทางศาสนา ตลอดจนความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีของหมู่บ้าน ที่มีส่วนช่วยควบคุมความประพฤติเพื่อให้เกิดความสงบสุข มากทีเดียว

10. หน้าที่สร้างสรรค์ ปลูกฝังค่านิยมของสมาชิกในชุมชนเมือง การยอมรับบทบาทแนวความคิดริเริ่มที่ดี จะเป็นกำลังใจและความภาคภูมิใจของสมาชิกในชุมชนเมือง ก่อให้เกิดความผูกพันทางจิตใจแก่สมาชิกในชุมชนเมือง นอกจากนี้ชุมชนเมืองจะต้องแสดงออกถึงการเอาใจใส่ต่อคนทุกรุ่นทุกวัยที่อยู่ในชุมชนเมืองเกิดทัศนคติที่ดีและศรัทธาต่อชุมชนของตน ซึ่งจะเป็นการให้บทบาทที่ดีแก่สมาชิกในชุมชนเมืองทางอ้อมอีกด้วย ในหมู่บ้านไทยที่มีการจัดงานบุญต่าง ๆ ก็มีประโยชน์และเสริมสร้างคุณค่าของชีวิตของคนในชุมชน ทำให้สมาชิกในชุมชนเมืองเกิดความภาคภูมิใจเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้เกิดในชุมชนเมืองอีกด้วย

สโตน, อิกสตี และ แม็คกัวรี่⁷⁶ (Stone, Eigsti and McGuire) กล่าวถึงหน้าที่ของชุมชนเมืองไว้คือ

1. ชุมชนเมืองมีหน้าที่ในการจัดดำเนินการผลิต กระจายและการใช้ผลผลิตที่เป็นสินค้าและบริหารที่จำเป็นในการสนองตอบความต้องการด้านสุขภาพและสวัสดิการของสมาชิก ความสัมพันธ์ของทั้ง 3 ด้านในหน้าที่นี้ ช่วยให้คนในชุมชนเมืองดำเนินชีวิตประจำวันพร้อมทั้งสามารถดึงแหล่งทรัพยากรชุมชนชนบทที่มีเข้ามาเป็นแหล่งสนับสนุนในการดำเนินชีวิตด้วย

2. ให้การอบรมกล่อมเกลாதงสังคมหรือให้การเรียนรู้ระเบียบสังคมแก่สมาชิก หน้าที่นี้เป็นกระบวนการในการส่งผ่านและปลูกฝังความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี และแบบแผนพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติ ผู้สมาชิกของชุมชนเมือง เป็นกระบวนการที่ยาวนานตลอดชีวิตที่ช่วยให้คนเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมและพัฒนาปรัชญาในการดำเนินชีวิตของตน เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การให้บริการด้านการศึกษาแก่สมาชิกชุมชนเมืองถือเป็นส่วนหนึ่งในหน้าที่นี้

3. หน้าที่ในการควบคุมทางสังคม อาศัยบรรทัดฐานและกฎข้อตกลงของการควบคุมทางสังคมเพื่อเป็นการจัดระเบียบสังคม ซึ่งการควบคุมของชุมชนเมืองที่ปรากฏคือ การใช้กฎหมาย อำนาจศาล และข้อกำหนดของรัฐบาล เช่นการดำเนินการควบคุมทางกฎหมาย โดยมีตำรวจ ศาล ตลอดจนกระบวนการยุติธรรม ข้อห้ามทางสังคม ที่ถูกกำหนดและดำเนินการ โดย ครอบครัว เพื่อนบ้าน ระบบทางการศึกษาและศาสนา การควบคุมทางสังคมนี้ช่วยปกป้องชุมชนเมืองให้เกิดความปลอดภัย สงบสุขและความเป็นระเบียบได้

4. หน้าที่ในการก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางสังคม คนมีความต้องการขั้นพื้นฐานในการแสดงความรู้สึกและการสนองตอบความต้องการของตนเอง ซึ่งความต้องการเหล่านี้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การมีส่วนร่วมทางสังคม มักจะเกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ หน้าที่นี้เปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนเมืองได้รับการสนองตอบทางจิตสังคม การสื่อสารการมีปฏิสัมพันธ์ การสนับสนุน เครือข่ายทางสังคม

5. หน้าที่ในการจัดให้มีบริการสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้สมาชิกสามารถดำเนินชีวิตในชุมชนเมืองได้ เช่น การจัดให้มีอาสาสมัคร เพื่อให้ความรู้และข้อมูลแก่สมาชิก

สรุปได้ว่า ชุมชนเมืองควรมีองค์การหนึ่ง มาทำหน้าที่ให้บริการแก่สมาชิกในชุมชนเมือง ดังนี้ 1) จัดระเบียบชุมชนเมือง, 2) ความสงบปลอดภัย, 3) สาธารณูปโภค, 4) ปลูกฝัง ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี และ 5) ด้านการศึกษา

⁷⁶Cleman – Stone, S. Eigsti, D. G. and McGuire, S. L., **Comprehensive Community Health Nursing : Aggregate, and Community Practice**, 4th ed. (St Louis, Missouri: Mosby Year book, 2004).

ประเภทของชุมชนเมืองในประเทศไทย

กรมโยธาธิการและผังเมือง⁷⁷ ได้ให้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นชุมชนเมืองในประเทศไทย ได้แก่ พื้นที่ที่เป็นเขตเทศบาล และมีการจัดตั้งยกฐานะตามพระราชบัญญัติเทศบาล ปี พ.ศ.2496 ได้แก่ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล โดยมีหลักเกณฑ์ในการจัดตั้ง ดังนี้

1. เทศบาลนครมีหลักเกณฑ์ คือ

- 1.1 มีจำนวนประชากรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป
- 1.2 มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ ไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อตารางกิโลเมตร
- 1.3 มีรายได้พอสมควรแก่การปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ สำหรับ

เทศบาลนคร

2. เทศบาลเมืองมีหลักเกณฑ์ คือ เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นอื่น ๆ นอกจากท้องถิ่นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด จะจัดตั้งเทศบาลเมืองได้ ต้องเข้าหลักเกณฑ์ ดังนี้

- 2.1 ชุมชนมีประชากร 10,000 คนขึ้นไป
- 2.2 มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อตารางกิโลเมตร
- 2.3 มีรายได้พอสมควรแก่การปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับ

เทศบาลเมือง

3. เทศบาลตำบลมีหลักเกณฑ์ คือ

- 3.1 มีรายได้ตั้งแต่ 12 ล้านบาทขึ้นไป ไม่รวมเงินอุดหนุน
- 3.2 มีจำนวนประชากรตั้งแต่ 7,000 คนขึ้นไป

เทศบาลเมือง

เทศบาลถือว่าเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จัดตั้งขึ้นในเขตชุมชนเมืองที่มีความเจริญและใช้ในการบริหารชุมชนเมืองเป็นหลัก ซึ่งหลายประเทศประสบความสำเร็จในการใช้ “เทศบาล” เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปกครองประเทศโดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย สำหรับสังคมไทยเทศบาลเป็นรูปแบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในเขตชุมชนเมืองที่ใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2476 พ.ศ. 2542 เกือบ 66 ปีแล้วมีประวัติความเป็นมาดังนี้

⁷⁷กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, การผังเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (กรุงเทพฯ: บริษัทเซเวนพรีนติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2552), 112-113.

พ.ศ. 2476 ได้มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2476 และกำหนดให้เทศบาลเป็นองค์กรบริหารรูปหนึ่งของราชการบริหารส่วนท้องถิ่นและมีการตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 ขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกว่าด้วยการจัดระเบียบบริหารปกครองตนเองของเทศบาล

พ.ศ. 2478 ได้มีการจัดตั้งเทศบาลเป็นครั้งแรก ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 โดยการยกฐานะสุขาภิบาลที่มีอยู่เดิม 35 แห่งขึ้นเป็นเทศบาล และได้มีการปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวอยู่เป็นระยะ เช่น ในปี พ.ศ. 2481 และ พ.ศ. 2483

พ.ศ. 2496 ได้มีการตราพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ขึ้นใช้แทนกฎหมายเก่าทั้งหมด และได้มีการใช้กฎหมาย พ.ร.บ.เทศบาล พ.ศ. 2496 (โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมอยู่เป็นระยะ) จนถึงปัจจุบัน (2541) ได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับบทบัญญัติหมวดว่าด้วยการปกครองท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

พ.ศ. 2542 ได้มีการปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ.เทศบาล (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542 เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2542

หลักเกณฑ์การจัดตั้งเทศบาลเมือง

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาจัดตั้งท้องถิ่นใดขึ้นเป็นเทศบาลไว้ 3 ประการ ได้แก่

1. จำนวนของประชากรในท้องถิ่นนั้น
2. ความเจริญทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาจากการจัดเก็บรายได้ตามที่กฎหมายกำหนด และงบประมาณรายจ่ายในการดำเนินกิจการของท้องถิ่น
3. ความสำคัญทางการเมืองของท้องถิ่น โดยพิจารณาถึงศักยภาพของท้องถิ่นนั้นว่าจะสามารถพัฒนาความเจริญได้รวดเร็วมากน้อยเพียงใด

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น กฎหมายได้กำหนดให้จัดตั้งเทศบาลเมืองมีหลักเกณฑ์การจัดตั้งดังนี้

1. ท้องที่ที่เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดทุกแห่ง ให้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้โดยไม่ต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์อื่น ๆ ประกอบ
2. ส่วนท้องที่ที่มีใช่เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดจะยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้
 - 2.1 เป็นท้องที่ที่มีพลเมืองตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป
 - 2.2 มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามกฎหมายกำหนดไว้
 - 2.3 มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมือง

อำนาจหน้าที่ของเทศบาลเมือง

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 กำหนดให้เทศบาลเมืองมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติหรือหน้าที่บังคับให้ปฏิบัติ และอำนาจหน้าที่ที่จะเลือกปฏิบัติ นอกจากนั้นยังมีอำนาจตามที่กฎหมายเฉพาะอื่น ๆ กำหนด โดยมีรายละเอียดกล่าวคือ

1. หน้าที่บังคับหรือหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติสรุปแบ่งหน้าที่ตามฐานะของเทศบาลเมืองไว้ดังนี้

1.1 รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
 1.2 ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ
 1.3 รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล

1.4 ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
 1.5 ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง
 1.6 ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
 1.7 หน้าที่อื่น ๆ ซึ่งมีคำสั่งกระทรวงมหาดไทย หรือกฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

1.8 ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
 1.9 ให้มีโรงฆ่าสัตว์
 1.10 ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษา
 1.11 ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ
 1.12 ให้มีและบำรุงส้วมสาธารณะ
 1.13 ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
 1.14 ให้มีการดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น

2. อำนาจหน้าที่ที่จะเลือกปฏิบัติ

- 2.1 ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม
- 2.2 ให้มีสุสานและฌาปนสถาน
- 2.3 บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
- 2.4 ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก
- 2.5 ให้มีและบำรุงโรงพยาบาล
- 2.6 ให้มีการสาธารณสุข
- 2.7 จัดทำกิจกรรม ซึ่งจำเป็นเพื่อการ สาธารณสุข

- 2.8 จัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษา
- 2.9 ให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬาและพลศึกษา
- 2.10 ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ สวนสัตว์ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- 2.11 ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมและรักษาความสะอาดเรียบร้อยของท้องถิ่น
- 2.12 เทศพาณิชย์

อำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายเฉพาะอื่น ๆ กำหนดนอกจากอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 กำหนดไว้แล้วยังมีกฎหมายเฉพาะอื่น ๆ กำหนดให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก เช่น

1. พระราชบัญญัติป้องกันภัยอันตรายอันเกิดแก่การเล่นมหรสพ พุทธศักราช 2464
2. พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช 2475
3. พระราชบัญญัติสาธารณสุข พุทธศักราช 2535
4. พระราชบัญญัติควบคุมการใช้อุจจาระทำปุ๋ย พุทธศักราช 2490
5. พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พ.ศ. 2493
6. พระราชบัญญัติป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ. 2495
7. พระราชบัญญัติป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2498
8. พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534
9. พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าและจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2502
10. พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535
11. พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518
12. พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522
13. พระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2522
14. พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2523
15. พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ฯลฯ

โครงสร้างเทศบาลเมือง

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ได้แบ่งโครงสร้างของเทศบาลออกเป็น 2 ส่วน คือ สภาเทศบาล และคณะเทศมนตรีสำหรับการปฏิบัติงานในหน้าที่ประจำในเทศบาล จะมีโครงสร้างทางเจ้าหน้าที่อีกส่วนหนึ่งเรียกว่า พนักงานเทศบาล

1. สภาเทศบาลทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งคอยควบคุมและตรวจสอบฝ่ายบริหาร อันเป็นวิถีทางแห่งการถ่วงดุลอำนาจ กำหนดให้สภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และสมาชิกสภาเทศบาลนี้อยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 5 ปี (ปัจจุบันมีการแก้ไขให้อยู่ในวาระคราวละ 4 ปี ทั้งนี้สภาเทศบาลเมืองมีสมาชิกทั้งหมด 18 คน

สภาเทศบาลนั้นมีประธานสภาคนหนึ่ง และรองประธานสภาคนหนึ่ง โดยให้ผู้ว่าราชการแต่งตั้งมาจากสมาชิกสภาเทศบาลตามมติของสภาเทศบาล กล่าวคือ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้เรียกประชุมสภาเทศบาลครั้งแรกภายใน 90 วัน นับแต่การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเสร็จสิ้นแล้ว ให้สมาชิกสภาเทศบาลประชุมเลือกกันเองจากสมาชิกด้วยกัน จะเลือกบุคคลอื่นนอกจากสมาชิกสภาเทศบาลไม่ได้ ประธานสภาทำหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาเทศบาลให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับการประชุมเทศบาลควบคุมบังคับบัญชาข้าราชการความสงบ และเป็นตัวแทนสภาในกิจการภายนอก

2. คณะเทศมนตรีคือ ฝ่ายบริหารกิจการของเทศบาล ได้แก่ คณะเทศมนตรี ซึ่งอำนาจในการบริหารงานอยู่ที่ คณะเทศมนตรี โดยคณะเทศมนตรีเลือกมาจากสมาชิกสภาเทศบาลที่สมาชิกสภาเทศบาลมีมติเห็นชอบ ซึ่ง ให้มีเทศมนตรีได้ 2 คน ซึ่งเมื่อรวมนายกเทศมนตรีเป็นคณะเทศมนตรีแล้ว มีจำนวน 3 คน

3. พนักงานเทศบาลคือ พนักงานเทศบาลเป็นเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของเทศบาลที่ปฏิบัติงาน อันเป็นการกิจประจำสำนักงานหรืออาจจะนอกสำนักงานก็ได้ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างใกล้ชิด เพราะหน้าที่ของเทศบาลนั้นต้องติดต่อและให้บริการแก่ประชาชน ตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งในเรื่องงานการทะเบียน การสาธารณสุข โภค การศึกษา การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งนับว่าเป็นภาระหน้าที่ที่ใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมาก ซึ่งต่างกับคณะเทศมนตรีที่ว่าคณะเทศมนตรีรับผิดชอบและภารกิจในลักษณะของการ “ทำอะไร” ส่วนการ “ทำอย่างไร” ก็จะเป็นหน้าที่ของพนักงานเทศบาล โดยมีปลัดเทศบาลเป็นผู้รับผิดชอบ

พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543 ได้กำหนดโครงสร้างเทศบาลให้มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. โครงสร้างให้เลือกตั้งนายกเทศมนตรีโดยตรงจากประชาชนในเขตเทศบาลเมือง ภายหลังจากที่สมาชิกสภาเทศบาลเมืองครบตามวาระ หรือมีเหตุต้องยุบสภาไป

2. เทศบาลตำบล ให้มีทางเลือกว่า เทศบาลแห่งใดจะมีการบริหารในรูปแบบคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรี ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตเทศบาลแต่ละแห่ง

จึงกล่าวได้ว่า เทศบาลใดจะใช้โครงสร้างแบบคณะเทศมนตรี ก็จะมีโครงสร้างดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น แต่หากเทศบาลใดใช้โครงสร้างแบบนายกเทศมนตรี นายกเทศมนตรีก็จะมาจากการเลือกตั้งโดยตรง และคณะผู้บริหารจะประกอบด้วย นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี ที่มาจากการแต่งตั้งของนายกเทศมนตรีตามจำนวนเทศบาลเมืองให้มีรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 3 คน

กฎหมายได้ให้อำนาจนายกเทศมนตรีแต่งตั้งที่ปรึกษานายกเทศมนตรี เลขานุการนายกเทศมนตรี เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของนายกเทศมนตรีอีกด้วย

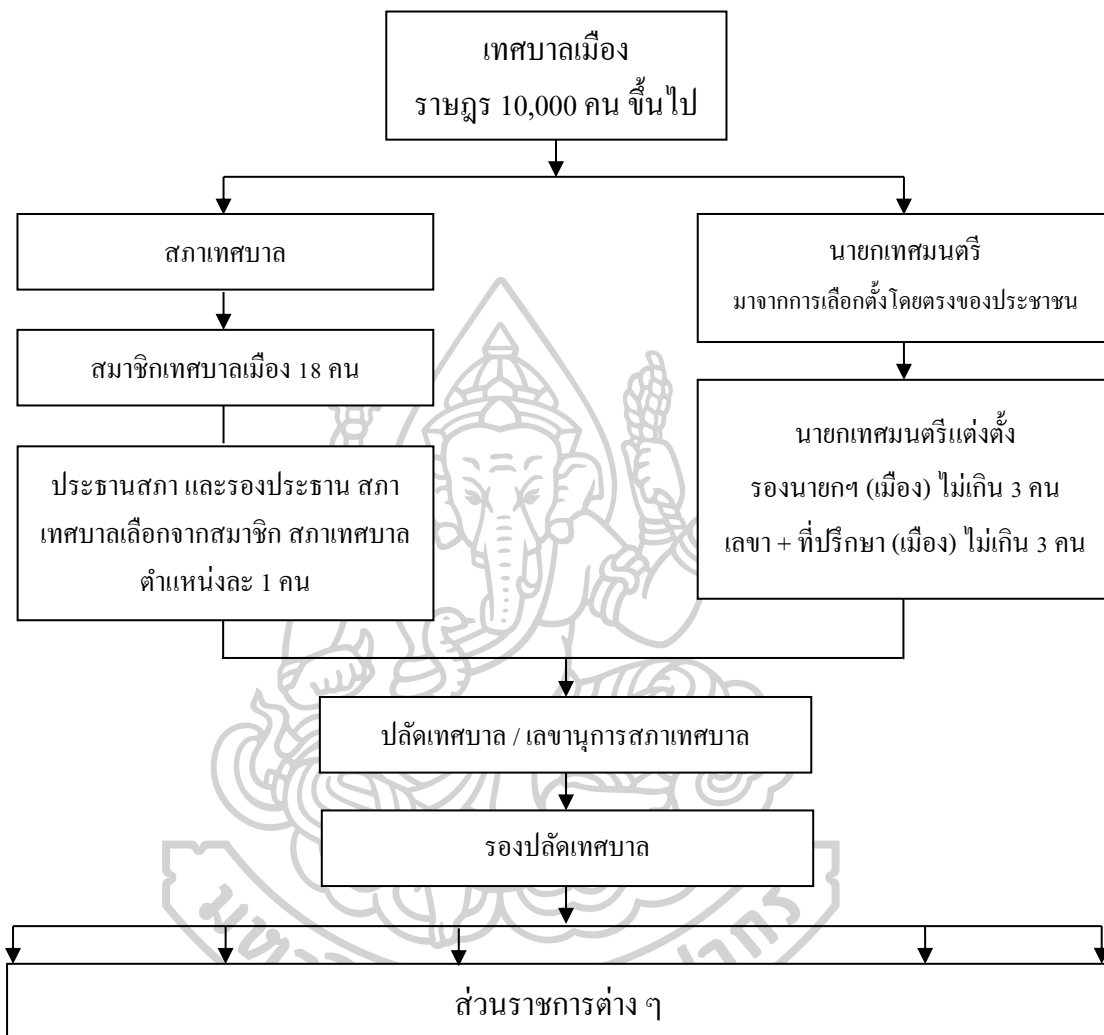
อย่างไรก็ตาม พ.ร.บ.เทศบาล (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543 ระบุว่า วันที่ 1 มกราคม 2550 เป็นต้นไป ก็จะจัดให้มีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี โดยตรงทุกแห่งหรือจะใช้โครงสร้างแบบให้สมาชิกสภาเทศบาลเป็นผู้เลือกคณะเทศมนตรี ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนโดยการลงประชามติ

การลงประชามติดังกล่าว กฎหมายกำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนั้น ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตเทศบาลนั้น ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้จัดให้มีการลงประชามติ ทั้งนี้ การยื่นคำร้องดังกล่าวต้องดำเนินการภายใน 360 วัน ก่อนครบวาระของสภาเทศบาลที่ดำรงตำแหน่งอยู่ขณะนั้น และจะกระทำในวาระของสภาเทศบาลนั้นได้เพียงครั้งเดียว

โครงสร้างของเทศบาลเมือง

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542

ภาพที่ 2 โครงสร้างของเทศบาล

ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, การผังเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (กรุงเทพฯ: บริษัทเซเว่นพรีนติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2552), 52-63.

นายกเทศมนตรีมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายไม่ขัดต่อกฎหมายและรับผิดชอบในการบริหารราชการของเทศบาล ให้เป็นไปตามกฎหมาย เทศบัญญัติ และนโยบาย

2. สั่ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการของเทศบาล

3. แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกเทศมนตรี ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี และเลขานุการนายกเทศมนตรี

4. วางระเบียบเพื่อให้งานของเทศบาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

5. รักษาการให้เป็นไปตามเทศบัญญัติ

6. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น อำนาจหน้าที่ของสภาเทศบาล

ปกติสภาเทศบาลจะทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ โดยมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. อำนาจในการตราเทศบัญญัติ คือ กฎข้อบังคับของท้องถิ่น ซึ่งมีผลใช้บังคับได้เฉพาะในเขตเทศบาลนั้น ๆ เท่านั้น โดยสภาเทศบาลเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตราเทศบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อด่วนกฎหมาย ในกรณีต่อไปนี้

1.1 เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามหน้าที่ของเทศบาลที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยเทศบาล

1.2 เมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้เทศบาลตราเทศบัญญัติ หรือให้อำนาจตราเทศบัญญัติเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายฉบับนั้น ๆ

สำหรับการพิจารณาตราเทศบัญญัติงบประมาณประจำปี ถือว่าเป็นการใช้อำนาจสูงสุดในการควบคุม ถ้าหากร่างดังกล่าวไม่ได้รับการเห็นชอบจากสภาเทศบาลแล้วนั้นหมายถึงว่าคณะเทศมนตรีสิ้นสุดในหน้าที่ (เพราะการไม่เห็นด้วยของเทศบาลมีความหมายถึงการไม่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่นด้วย) โดยมีเงื่อนไขที่น่าสังเกตว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องเห็นชอบด้วย และในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดไม่เห็นด้วยนั้น การตัดสินใจขั้นสุดท้ายจะขึ้นอยู่กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยว่าจะดำเนินการอย่างไร ส่วนในการตราข้อบัญญัติทั่วไปจะมีหลักการคล้ายกัน แต่ต่างกันตรงที่ว่าร่างดังกล่าวจะได้รับการวินิจฉัยขั้นสุดท้ายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดไม่เห็นด้วย

2. อำนาจในการควบคุมฝ่ายบริหาร

สภาเทศบาลมีอำนาจในการควบคุมคณะเทศมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายบริหารให้ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนและนโยบายที่กำหนดไว้ โดยมีมาตรการควบคุมที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ

2.1 การตั้งกระทู้ถามสมาชิกสภาเทศบาลมีสิทธิที่จะตั้งกระทู้ถามคณะเทศมนตรีหรือเทศมนตรีในข้อความใด ๆ ที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ ถ้าหากสมาชิกสภาเกิดสงสัยหรือมีข้อข้องใจเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะเทศมนตรีหรือเทศมนตรี หรือเมื่อเล็งเห็นว่าการกระทำใด ๆ ของฝ่ายบริหารอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อท้องถิ่นหรือประชาชนในท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้นายกเทศมนตรีหรือเทศมนตรีนั้น ๆ จะต้องตอบกระทู้ถามให้สมาชิกสภาหายข้องใจ แต่ฝ่ายบริหารมีสิทธิที่จะไม่ตอบกระทู้ถามก็ได้ ถ้าเห็นว่ายังไม่สมควรตอบเพราะถ้าหากตอบไปแล้วจะเกิดความไม่ปลอดภัยหรือเสียประโยชน์ที่สำคัญของเทศบาล

2.2 การเปิดอภิปรายกฎหมายว่าด้วยเทศบาลได้ให้สิทธิแก่สมาชิกสภาเทศบาลขอเปิดอภิปรายต่อคณะเทศมนตรีหรือเทศมนตรีคนใดคนหนึ่งได้ ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการที่กำหนดไว้ เช่น มีข้อกล่าวหาคณะเทศมนตรีว่าปฏิบัติงานไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่และมีความประพฤติเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ตำแหน่ง ฯลฯ

2.3 การอนุมัติงบประมาณประจำปีก่อนที่จะมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในรอบปีต่อไป คณะเทศมนตรีจะต้องเสนอขออนุมัติงบประมาณประจำปีเพื่อขออนุมัติต่อสภาเทศบาลเสียก่อน และเมื่อสภาได้อนุมัติแล้ว จึงจะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ การที่กำหนดให้ต้องเสนอขออนุมัติงบประมาณก่อนนั้น เพื่อที่สภาเทศบาลซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นนั้น สามารถควบคุมการใช้จ่ายรายได้และการใช้จ่ายเงินของฝ่ายบริหารให้เป็นไปอย่างถูกต้อง และตรงกับความต้องการของท้องถิ่น และในกรณีที่สภาเทศบาลพิจารณาแล้ว ลงมติไม่รับหลักการแห่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณประจำปีที่คณะเทศมนตรีเสนอแล้ว ไม่ว่าจะต้องเหตุผลใดก็ตามจะมีผลทำให้คณะเทศมนตรีชุดนั้นต้องพ้นจากตำแหน่งไป

3. อำนาจในการให้ความเห็นชอบการแต่งตั้งคณะเทศมนตรี

บทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยเทศบาล ได้กำหนดเกี่ยวกับการแต่งตั้งคณะเทศมนตรีไว้ว่า “ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเป็นนายกเทศมนตรีและเทศมนตรีด้วยความเห็นชอบของสภาเทศบาล”

กล่าวโดยสรุป คือ อำนาจในการเห็นชอบแต่งตั้งคณะเทศมนตรี โดยสภาเทศบาลจะเสนอการเห็นสมควรให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง มีข้อสังเกตว่าในปัจจุบันมีการจัดกลุ่มในลักษณะพรรคการเมืองขึ้น ดังนั้นกลุ่มที่ได้รับเลือกตั้งเป็นฝ่ายเสียงข้างมากจะมีโอกาสสูงที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นฝ่ายบริหาร (คณะเทศมนตรี)

4. อำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการสภาเทศบาลเพื่อที่จะให้การดำเนินงานต่าง ๆ ของสภาเทศบาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สภาเทศบาลมีอำนาจที่จะตั้งคณะกรรมการเพื่อให้ปฏิบัติการที่มอบหมายให้ทำ ซึ่งคณะกรรมการที่สภาเทศบาลจะแต่งตั้งนี้สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

4.1 คณะกรรมการสามัญ คือ คณะกรรมการที่ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งได้รับเลือกจากสภาเทศบาล และกระทรวงมหาดไทยได้ออกระเบียบให้มีคณะกรรมการสามัญประจำสภาเทศบาลได้ไม่เกิน 2 คณะ โดยเทศบาลนครให้มีกรรมการในคณะหนึ่งๆ ไม่เกิน 5 นาย ส่วนเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลให้มีกรรมการในคณะหนึ่งๆ ได้ไม่เกิน 3 นาย

4.2 คณะกรรมการวิสามัญ คือ คณะกรรมการที่ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาล หรือผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกที่มีได้เป็นสมาชิกซึ่งได้รับเลือกจากสภาเทศบาล โดยอาจมีจำนวนและองค์ประกอบของคณะกรรมการได้เช่นเดียวกับคณะกรรมการสามัญดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

อำนาจหน้าที่ของคณะเทศมนตรี

คณะเทศมนตรีมีอำนาจหน้าที่สำคัญๆ อาจกล่าวโดยสรุปได้ 3 ประการ ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลและรับผิดชอบในการบริหารงานโดยทั่วไปของเทศบาลตามที่เทศบาลกำหนดไว้

2. อำนาจหน้าที่ในการเปรียบเทียบคดีที่ละเมิดต่อเทศบัญญัติ โดยเทศมนตรีคนใดคนหนึ่งมีอำนาจเปรียบเทียบปรับในคดีที่มีการละเมิดต่อเทศบัญญัติได้ และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ นายกเทศมนตรีหรือเทศมนตรีมีอำนาจที่จะเรียกผู้กระทำความผิดและพยานมาบันทึกถ้อยคำเพื่อประกอบการพิจารณาได้ด้วย

3. อำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติกรต่าง ๆ ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ กล่าวคือ คณะเทศมนตรีมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในเขตเทศบาล ตามบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ หรือกฎหมายอื่นใดที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาเห็นสมควรและได้กำหนดไว้โดยกฎกระทรวง

เพื่อให้การใช้อำนาจหน้าที่ของคณะเทศมนตรีดังกล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพให้ได้มีการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยปัญหาและการสั่งการระหว่างนายกเทศมนตรีกับเทศมนตรีไว้ดังนี้

1. นายกเทศมนตรีมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยสั่งการและบริหารงานในเรื่องต่อไปนี้

- 1.1 เรื่องเกี่ยวกับสภาเทศบาลหรือสมาชิกสภาเทศบาล
- 1.2 เรื่องที่ต้องรายงานอำเภอหรือจังหวัด หรือกระทรวงไทยแล้วแต่กรณี
- 1.3 เรื่องที่กฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับระบุให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะเทศมนตรี
- 1.4 เรื่องที่เกี่ยวกับการออกเทศบัญญัติหรือยกเลิกแก้ไขเพิ่มเติมเทศบัญญัติอยู่แล้ว
- 1.5 เรื่องที่ดำริขึ้นใหม่ ซึ่งอาจต้องมีโครงการหรือแผนงานหรือระเบียบการขึ้นใหม่

1.6 เรื่องที่ปลัดเทศบาลเห็นเป็นปัญหา หรือกรณีพิเศษที่ควรได้รับการวินิจฉัยจากนายกเทศมนตรี

1.7 เรื่องซึ่งนายกเทศมนตรีมีอำนาจสั่งการ โดยเฉพาะ

1.8 เรื่องที่ปลัดเทศบาลเห็นสมควรเสนอเพื่อทราบ

2. เทศมนตรีมีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยสั่งการหรือบริหารงานในเรื่องต่อไปนี้

2.1 เรื่องที่คณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรีมอบหมายให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเทศมนตรี

2.2 เรื่องที่ต้องรายงานนายกเทศมนตรี

2.3 เรื่องที่กฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับระบุไว้ให้เป็นอำนาจหน้าที่

การบริหารงานของเทศบาลเมือง

การบริหารงาน ประกอบด้วย คณะเทศมนตรี จะทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย แนวทางการปฏิบัติงานในการพัฒนาท้องถิ่น จึงเห็นได้ว่าหน้าที่สำคัญในการวางแผนดำเนินงาน ก็คือ คณะเทศมนตรี เป็นผู้รับผิดชอบควบคุมจัดทำให้เป็นไปตามแผนนั้น จึงเท่ากับว่าคณะเทศมนตรี รับผิดชอบในด้านการวาง “นโยบาย” นั้นเอง เมื่อเปรียบเทียบกับการบริหารงานของรัฐบาลแล้ว คณะเทศมนตรีก็เช่นเดียวกับคณะรัฐมนตรี ซึ่งบริหารราชการด้านนโยบาย ส่วนงานประจำทั้งหมด ย่อมอยู่ในความรับผิดชอบของปลัดเทศบาลหรือคล้ายกับปลัดกระทรวง

สำหรับสภาเทศบาล จะทำหน้าที่การตราเทศบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งกับตัวกฎหมาย ซึ่งใช้บังคับแก่บุคคลทั่วไปในเขตเทศบาล หรือปฏิบัติการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาล และตามที่กฎหมายบัญญัติและให้อำนาจไว้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในกรณีหลังนี้กฎหมายได้ให้อำนาจแก่ สภาเทศบาลมากในการวางนโยบายและการควบคุมการบริหารงานของคณะเทศมนตรี การใช้อำนาจ ที่นับว่าสำคัญที่สุดของสภาเทศบาลในกรณีนี้คือ การพิจารณาตราเทศบัญญัติงบประมาณประจำปี นับว่าสภาเทศบาลได้ใช้อำนาจอย่างสูงสุดในการบริหาร และควบคุมคณะเทศมนตรี

แนวคิดการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

เป้าหมายการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง

เมตต์ เมตต์การุณจิต⁷⁸ ได้เสนอเป้าหมายของการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองคือ เนื่องจากสมาชิกทุกคนในสังคมมีจำนวนมากมายเกินกว่าจะมีองค์กรใดสามารถจัดการศึกษาให้ครบถ้วนครอบคลุมได้ จึงต้องมีการแบ่งกลุ่มประเภทของเป้าหมายออกตามความเหมาะสมในการจัด เช่น แบ่งตามอายุ แบ่งตามสาระเนื้อหา แบ่งตามลักษณะของบุคคล เป็นต้น เป้าหมายของการจัดการศึกษาอาจแบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

1. เด็กก่อนวัยเรียน เมื่อทารกคลอดออกจากครรภ์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ปู่ย่าตายาย ญาติ หรือคนเลี้ยงดูเป็นกลุ่มบุคคลเริ่มแรกที่ทำหน้าที่ดูแลเลี้ยงดู และขณะเดียวกันก็ให้การศึกษาอบรมด้วย การให้การศึกษาลักษณะนี้ โดยทั่วไปยังไม่เป็นระบบ แต่เป็นธรรมชาติ จึงยังไม่ถือว่าเป็นการจัดการศึกษาเมื่อทารกเติบโตขึ้นพอช่วยตนเองได้แล้ว พ่อแม่ซึ่งต้องมีภาระประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงลูก ไม่อาจดูแลบุตรได้ ก็ปล่อยให้อยู่ในการดูแลของบุคคลอื่น เช่น บุคคลในกลุ่มเครือญาติ หรือมิฉะนั้นก็ต้องจ้างคนดูแลทางเลือกอีกประการหนึ่งคือการส่งบุตรหลานเข้ารับการอบรมศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ปฐมวัย ศูนย์รับเลี้ยงเด็กหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งถือเป็นสถานศึกษาเบื้องต้นที่มีการจัดการศึกษา โดยมีผู้ดูแลที่ได้รับการศึกษา อบรมมาพอสมควรเป็นผู้ดูแล เมื่ออายุถึงวัยประมาณสามขวบ สถานศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้มีการจัดการศึกษาที่เป็นระบบและมีรูปแบบมากขึ้น ซึ่งการจัดการกิจกรรมสำหรับเด็กวัยนี้เป็นการจัดการกิจกรรมในลักษณะการเตรียมความพร้อมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ได้แก่ กิจกรรมการเคลื่อนไหวตามจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเกมการศึกษา เป็นต้น

2. บุคคลในวัยเรียน ผู้ที่อยู่ในวัยเรียน โดยทั่วไปหมายถึง ผู้ซึ่งรัฐกำหนดให้ผู้ปกครองต้องนำไปเข้าเรียน คืออยู่ในข่ายการศึกษาภาคบังคับ โดยแต่ละประเทศกำหนดอายุไว้แตกต่างกันไปตามที่เห็นว่าเหมาะสมสำหรับประเทศไทยกำหนดให้การศึกษาในระดับประถมถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามเป็นการศึกษาภาคบังคับและหากผู้ปกครองมีความพร้อมก็ส่งเสริมให้บุตรหลานของตนได้เรียนต่อสูงขึ้นไปอีกตามกำลังความสามารถระดับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ อาจแบ่งได้หลายระดับ ได้แก่

⁷⁸เมตต์ เมตต์การุณจิต, การจัดการศึกษาท้องถิ่น: โดยชุมชน เพื่อชุมชนและสังคมไทย (กรุงเทพฯ: บั๊ค พอยท์, 2553), 123 – 125.

2.1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทั่วไป เป็นการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลในวัยเรียน ในระบบการเรียนในโรงเรียน ในครอบครัว หรือในสถานศึกษารูปแบบอื่น ในประเทศไทย การศึกษาขั้นพื้นฐานไล่เรียงกันไปตั้งแต่ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งถึงชั้นประถมศึกษาปีที่หก) ไปจนจบชั้นมัธยมศึกษา (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่หนึ่งถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่หก) การศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นมักใช้เวลาประมาณสิบสองปีเป็นส่วนใหญ่ ในช่วงปลายของการศึกษาระดับนี้เยาวชนที่สนใจศึกษาสาขาอาชีพแทนที่จะศึกษาสายสามัญ ก็อาจเลือกเข้าเรียนในสถานศึกษาสาขาอาชีพ ซึ่งได้แก่ โรงเรียนอาชีวศึกษาระดับต้นต่าง ๆ ได้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 การศึกษาระดับอุดมศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนที่มุ่งศึกษาต่อ ก็อาจเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (ซึ่งรวมสถาบันอุดมศึกษาสาขาอาชีพต่ำกว่าปริญญาด้วย) ในกรณีที่ศึกษาระดับปริญญา ก็อาจศึกษาต่อเนื่องไปตั้งแต่ระดับปริญญาตรี โท เอก หรือศึกษาเฉพาะด้านหลังจากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก

3. ผู้ด้อยโอกาส หรือบุคคลลักษณะพิเศษ กลุ่มเป้าหมายนี้เป็นคนกลุ่มพิเศษที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากบุคคลปกติทั่วไป สิ่งที่ทำให้แตกต่างนั้นอาจเกิดจากฐานะทางเศรษฐกิจ คือคนจนที่ด้อยโอกาสในการเล่าเรียนตามปกติ เช่น เด็กที่ผู้ปกครองไม่ส่งเสริมให้ศึกษาเล่าเรียน เด็กไร้ผู้อุปการะ หรือความแตกต่างอาจเกิดจากลักษณะทางร่างกายจิตใจและสมอง เช่น เด็กพิการ เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีปัญหาทางจิตใจและอารมณ์ เด็กอัจฉริยะ เป็นต้น ผู้ด้อยโอกาสหรือบุคคลลักษณะพิเศษเฉพาะเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษเพื่อให้มีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเช่นเดียวกับเด็กอื่น แต่การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายนี้จำเป็นต้องจัดให้ตามรูปแบบที่เหมาะสมกับลักษณะและความจำเป็นสำหรับกลุ่มด้วย โดยอาจต้องมีครูที่ได้รับการอบรมมาเป็น การเฉพาะ ในกรณีที่ผู้ด้อยโอกาสร่วมเรียนในชั้นเรียนปกติ ครูจำเป็นต้องให้ความสนใจผู้เรียนกลุ่มนี้เป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องใช้ความอดทน ความเมตตา ความเข้าใจ และความละเอียดละไม ในการปฏิบัติต่อพวกเขา สำหรับผู้บริหารที่จัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสต้องมีความเข้าใจ มีทักษะ และได้รับการอบรมมาโดยเฉพาะอย่างพอเพียงในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

4. ผู้มีงานทำ ผู้ที่ประกอบอาชีพการงานแล้วเป็นกลุ่มเป้าหมายอีกกลุ่มหนึ่ง บุคคลเหล่านี้ได้รับการศึกษามาแตกต่างกันไป และมุ่งศึกษาเพิ่มเติมโดยมีเหตุผลต่างกันไป ส่วนหนึ่งเข้าศึกษาระดับสูงขึ้นไปในสถาบันการศึกษาปกติหรือเข้ารับการศึกษาดูตามโครงการพิเศษ (เช่น โครงการศึกษาเฉพาะที่มีผู้จัดบริการให้ในสถานที่ทำงาน โครงการศึกษาอบรมเฉพาะด้าน เป็นต้น) นอกจากนี้ หน่วยงานทางการศึกษาอาจจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น การศึกษาสัจจวัตรที่ผู้สอนตระเวนให้ความรู้การศึกษาผ่านสื่อ โทรคมนาคม การศึกษาโดยเอกสารหรือสื่อการเรียนรู้อย่างตนเองต่าง ๆ การจัดการศึกษาเช่นนี้ อาจมีการรับรองวุฒิให้หรืออาจ

ไม่เทียบดูตัวอย่างเป็นทางการก็ได้ การจัดการอบรมสำหรับผู้มีงานทำนั้น รวมถึงครูซึ่งต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องด้วย ครูจึงควรสนใจติดตามรับการอบรมตามหลักสูตรต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพของตน กลุ่มเป้าหมายนี้ นับวันจะยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ เกิดขึ้นรวดเร็ว จึงจำเป็นที่ผู้ทำงานแล้วควรได้รับสาระเนื้อหาใหม่ๆ เพื่อยกระดับความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพของตนตลอดเวลา

5. ประชาชนทั่วไป ประชาชน โดยทั่วไปถือเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกของสังคมได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ที่เป็นประโยชน์สำหรับการเป็นพลเมืองที่ดีและการเพิ่มพูนความคิดความอ่านของตนอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาลักษณะนี้ถือเป็นส่วนเสริมจากการที่ประชาชนได้เรียนรู้จากสื่อมวลชน จากกลุ่มคนใกล้ชิด การจัดการศึกษาเพื่อปวงชนอาจทำโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ได้หลากหลาย แต่ย่อมเป็นไปได้เพื่อการพัฒนาคุณภาพของประชากรให้รู้เท่าทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป และปรับตนเองกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้มักเป็นการจัดการศึกษาเสริมในรูปแบบการศึกษาดำเนินชีวิตเป็นหลักเนื่องจากเป้าหมายของการศึกษามีหลากหลาย ผู้นำชุมชนและท้องถิ่นพึงมีบทบาทในการสำรวจกลุ่มเป้าหมาย กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมาย และร่วมสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถจัดบริการการศึกษาแก่กลุ่มเป้าหมายให้ครบถ้วนและเกิดประโยชน์ได้จริง

สนิท จรอนันต์⁷⁹ ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองควรมีเป้าหมายคือการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่มีการผสมผสานกันทั้งในแนวตั้งและแนวนอน การสัมพันธ์ในแนวตั้งหมายถึง การพิจารณาถึงช่วงชีวิตของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย โดยทั่วไปแล้วบุคคลจะต้องผ่านช่วงชีวิตในวัยต่าง ๆ ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยสูงอายุ การศึกษามีความจำเป็นสำหรับทุกวัยช่วงอายุตลอดชีวิต เพราะฉะนั้นบุคคลจึงควรได้รับการศึกษาโดยตลอดและการศึกษาที่จัดให้แต่ละช่วงอายุควรมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน สำหรับการผสมผสานกันในแนวราบนั้น นักการศึกษาพิจารณาที่แต่ละวันและช่วงอายุของบุคคล การศึกษากับชีวิตเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกัน ดังนั้น ในช่วงวัยหนึ่งๆ บุคคลควรจะได้รับการศึกษาที่จะช่วยพัฒนาตนในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและทัศนคติ เพื่อจะช่วยให้บุคคลได้พัฒนาอย่างสมบูรณ์ แหล่งเรียนรู้ผสมผสานกัน ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นเพียงการศึกษาในระบบหรือเป็นความพร้อมจะรับการศึกษารูปแบบใดมากที่สุด ก็ศึกษาในรูปแบบ/ประเภทนั้นเป็นหลัก และมีการศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ เป็นส่วนเสริมเพื่อให้ได้รับความรู้ที่ครอบคลุมและเกิดประโยชน์สูงสุด

⁷⁹สนิท จรอนันต์, การจัดการศึกษาในท้องถิ่น (กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา, 2551),

องค์ประกอบการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง

เมตต์ เมตต์การุณจิต⁸⁰ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของการจัดการการศึกษาของชุมชนเมืองมี 9 องค์ประกอบ ได้แก่

1. สารระเนื้อหาในการศึกษา ในกรณีที่มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ผู้จัดการศึกษามักจัดทำหลักสูตรเป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระ หลักสูตรเหล่านี้อาจเป็นหลักสูตรกลางที่ใช้สำหรับการศึกษาแต่ละระดับ แต่ขณะเดียวกันก็ควรเปิดโอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ด้วย เนื้อหาสาระในการศึกษานั้นควรทันสมัย

2. ทันทต่อเหตุการณ์ เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ครูต้องทบทวนเนื้อหาสาระที่ตนสอนเพื่อปรับแก้ไขให้ถูกต้องทันสมัย และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน หากเห็นว่าเนื้อหาผิดพลาดหรือล้าสมัย ควรแจ้งผู้บริหารให้ทราบ

3. ครู ผู้สอน หรือผู้ให้การเรียนรู้ ผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้แก่ครูและอาจารย์ ซึ่งถือเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง บุคคลเหล่านี้ต้องได้รับการศึกษาอบรมมาทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอด เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และสาระวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งสำหรับครูและอาจารย์คือต้องมีความตื่นตัวอยู่เสมอในการติดตามเรียนรู้เนื้อหาวิชาการวิชาชีพใหม่ๆ และวิทยาการด้านการเรียนการสอน ตลอดเวลา บางกรณีต้องมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ด้วย อนึ่ง ครูและอาจารย์ต้องพัฒนาความสามารถในการประยุกต์สาระเนื้อหาและองค์ความรู้ใหม่ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

4. สื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา สื่อและอุปกรณ์ต่างๆ เช่น อาคาร สถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ กระดานเขียน หนังสือ แบบเรียน สมุด ดินสอ ตลอดจนถึงอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่มีราคาแพงทั้งหลาย เช่น อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เหล่านี้ สื่อและอุปกรณ์เหล่านี้เป็นส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา ครูและผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลให้สิ่งเหล่านี้มีอย่างเพียงพอ อยู่ในสภาพใช้งานได้ และใช้สื่อเหล่านี้เป็นส่วนช่วยให้เกิดการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ครูที่มีคุณภาพต้องสามารถผลิตและพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การศึกษาสำหรับการสอนของตนด้วย

5. รูปแบบวิธีการเรียนการสอน การศึกษายุคใหม่นั้นมีความแตกต่างไปจากการศึกษายุคก่อนซึ่งเน้นที่ตัวครู ระบบการศึกษายุคใหม่เน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียน ดังนั้น รูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่จึงแตกต่างไปจากเดิม จึงเกิดคำว่า “ปฏิรูปการเรียนรู้” ซึ่งนำไปสู่กระบวนการ

⁸⁰ เมตต์ เมตต์การุณจิต, การจัดการศึกษาท้องถิ่น: โดยชุมชน เพื่อชุมชนและสังคมไทย (กรุงเทพฯ: บั๊ค พอยท์, 2553), 7 – 11.

เรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การระดมความคิด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนำขมนอกสถานที่เรียน การใช้อุปกรณ์เครื่องมือประกอบ รูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่ ๆ นี้ ผู้สอนพึงระมัดระวังเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่ม และจำเป็นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ ประกอบกับการทำความเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนของตน

6. ผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา ในการจัดการศึกษา ยังมีผู้ที่รับผิดชอบที่อาจไม่ได้เป็นผู้ถ่ายทอดโดยตรงอีกหลากหลาย ได้แก่ ผู้บริหารซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาที่ตนรับผิดชอบให้เป็นไปโดยเรียบร้อย นำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และยังจำเป็นต้องมีบุคลากรทางการศึกษาอื่นร่วมด้วย เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ งานทะเบียน งานโภชนาการและสุขอนามัย รวมทั้งฝ่ายสนับสนุนอื่น ๆ

7. เงินทุนสนับสนุน การจัดการศึกษาเป็นเรื่องของการลงทุน ซึ่งผู้ลงทุนอาจเป็นรัฐบาล ในฐานะผู้รับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ชุมชน เป็นต้น เงินทุนเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดผลตามเป้าหมาย

8. สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม การจัดการศึกษาในระบบที่ยังต้องอาศัยชั้นเรียนยังเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นอาคารสถานที่ ห้องเรียน และบรรยากาศแวดล้อมที่ใช้ในการจัดการศึกษาจึงเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ ถึงแม้จะมีการจัดการศึกษาโดยใช้สื่อทางไกลก็ตาม ก็ยังต้องมีสถานที่สำหรับการบริหารจัดการ การผลิตและถ่ายทอดสื่อ หรือการทำงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่ยังต้องใช้อาคารเป็นสถานที่สำหรับจัดการเรียนการสอน สิ่งที่ผู้บริหารและผู้จัดการศึกษาต้องสนใจดูแลคือความเพียงพอ เหมาะสม ปลอดภัยและการมีบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อการเรียนรู้ ส่วนครูก็ต้องรับผิดชอบในการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม หากจำเป็นต้องใช้งบประมาณปรับปรุงก็ควรแจ้งผู้บริหารให้ช่วยดำเนินการ

9. ผู้เรียนหรือผู้ศึกษาถือเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นที่สุดของการจัดการศึกษา เพราะผู้เรียนคือผู้รับการศึกษา และเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา การปรับเปลี่ยนความรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาจึงครอบคลุมขั้นตอนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ การให้การศึกษาบรม การประเมิน และการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้เป้าหมายการจัดการศึกษาในภาพรวมจึงมิได้จำกัดวงแคบเฉพาะในสถานที่ แต่มุ่งที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีปรัชญาพื้นฐานสำคัญคือ “ทุกคนต้องเป็นส่วนสำคัญของการจัดการศึกษา และการศึกษาต้องจัดสำหรับคนทุกคน”

อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์⁸¹ ได้อธิบายและอาจจำแนกองค์ประกอบของการจัดการการศึกษาของชุมชนเมืองไว้ 6 ประการ โดยสรุปได้ดังนี้

1. ตัวบุคคลกลุ่มบุคคล และชุมชนในลักษณะของภาพรวมที่เป็นตัวแทนทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่จำแนกเป็นสองกลุ่มสำคัญ คือผู้ถ่ายทอดและผู้รับข้อมูลที่น่าไปสังเคราะห์จนกลายเป็นความรู้ ที่บุคคลในชุมชน หรือจากภายนอกชุมชนต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ทั้งผู้ถ่ายทอด และผู้เรียนรู้จากการรับการถ่ายทอดความรู้ ที่ต่างคนก็ผลัดกันทำหน้าที่ในการให้และรับ

2. เนื้อหาความรู้ ที่จำแนกตามประเภทขององค์ความรู้หลัก องค์ความรู้ย่อย หรือประเภทกลุ่มวิชาความรู้ และประเด็น ถ้าเป็นองค์ความรู้ย่อยด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชน อาจจำแนกเป็นสิ่งแวดล้อมประเภท ป่าไม้ สัตว์ ดิน น้ำ หรือวัฒนธรรมของสมาชิกในชุมชนและชุมชน ที่สามารถแปลงเป็นสินค้าบริการเชิงท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ สิ่งแวดล้อมที่เป็นป่าไม้ อาจจำแนกเป็นสมุนไพรพื้นบ้าน ที่คนในท้องถิ่นหรือชุมชนใช้บริโภคเพื่อเป็นยารักษาโรคของคน พืช และสัตว์ ด้วยภูมิปัญญา ทำเป็นอาหารหรือจำหน่ายหรือใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ความรู้เหล่านี้มีอยู่จริงในท้องถิ่น และได้รับการถ่ายทอดข้ามวัฒนธรรม ข้ามชุมชน และห้วงเวลาจนกลายเป็นความรู้ใหม่ของชุมชนที่กำลังกล่าวถึง โดยบางส่วนอาจสูญหายไปบ้างแล้ว เนื้อหาความรู้เหล่านี้สามารถจัดทำเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ทางการศึกษาในระบบโรงเรียนหรือนอกระบบโรงเรียนก็ได้ แต่โดยธรรมชาติแล้ว เป็นการศึกษาตามอัธยาศัยที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต จึงอาจเรียกได้ว่า เนื้อหาความรู้ที่ชุมชนเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ในวิถีชีวิตประจำวัน คือการเรียนรู้ตลอดชีวิตภายใต้บริบทของสิ่งแวดล้อมดังที่กล่าวมาแล้ว

3. เป้าหมายการถ่ายทอด ควรเป็นไปตามที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดและตัดสินใจเลือกสรรมากกว่าเป็นการยึดยึดให้จากบุคคลภายนอกชุมชน เว้นแต่เป็นกรณีสำคัญที่องค์กรหรือรัฐเห็นความจำเป็นในการกำหนดเป้าหมายการถ่ายทอดโครงการที่วางไว้

4. วิธีการถ่ายทอดและเรียนรู้ เป็นไปตามธรรมชาติที่ชุมชนถนัด ทั้งเวลาและความไม่เป็นทางการ โดยใช้ภาษาและความเข้าใจของชุมชนเองมากกว่าเป็นการกำหนดโดยบุคคลอื่นที่ไม่เข้าใจวัฒนธรรมการเรียนรู้ของชุมชน จากการศึกษาคุณงานพบว่า การใช้ภาษาและวิธีการถ่ายทอดอย่างเรียบง่ายอาจได้ผลดีกว่าวิธีอื่น ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และเนื้อหาของการเรียนรู้ ส่วนการเรียนรู้ในความรู้ที่มีอยู่จริงในท้องถิ่นนั้น ส่วนใหญ่เป็นวิธีการหล่อหลอมกลมกลืนทางสังคมที่ไม่จำกัดเวลา วิธีการ จำนวนผู้เรียนและการใช้สื่อ แต่เป็นการถ่ายทอดความรู้เชิงวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตประชาและการประกอบอาชีพ จากภายในกลุ่มเครือญาติ กลุ่มอาชีพท้องถิ่น และกลุ่มชุมชนทางวัฒนธรรมตามความสะดวกของเวลาและ โอกาสที่ยืดหยุ่น

⁸¹อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์, การศึกษาชุมชนเชิงพหุลักษณะ: บทเรียนจากวิจัยภาคสนาม (กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.), 2548), 23-26.

5. บทบาทหน้าที่ของเนื้อหาความรู้ที่มีการถ่ายทอดในชุมชน ทำหน้าที่เป็นกลไกการเชื่อมโยงสัมพันธ์ภาพของสมาชิกชุมชนและเครือข่ายในทางบวกหรือลบ และปรับระบบการประกอบอาชีพ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ การตระหนักและมองสภาพชุมชนของตนเอง ได้ชัดเจน สามารถกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้แต่ละประเด็นที่สัมพันธ์กับปัญหาแล้วนำความรู้นั้นมาปรับแก้ปัญหาให้ลุล่วงด้วยดี หลังจากการลองผิดลองถูก การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวิถีประชา และการจรจร โลงชุมชนให้สดชื่น สนุกสนาน และจัดการโดยคนในชุมชนเอง แต่ถ้าความรู้และการเรียนรู้นั้น จัดการโดยคนภายนอกชุมชน ความรู้ที่ได้รับมักห่างไกลจากความต้องการที่จำเป็นของชุมชน

6. การมองเชิงกระบวนการและองค์รวม ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากที่สมาชิกในชุมชนจะบรรยายเนื้อหาความรู้เป็นประเด็นชัดเจน โดยมีสื่อทันสมัยให้แก่ผู้เรียนรู้ที่มาจากภายนอกชุมชน ฉะนั้น ต้องเป็นหน้าที่ของผู้เรียนรู้ที่ควรกำหนดขั้นตอนง่าย ๆ ดังนี้

6.1 ศึกษาบริบทชุมชน และบริบทย่อยตามประเด็นย่อยภายใต้วัตถุประสงค์หลักที่ผู้เรียนตั้งใจเรียนรู้จากผู้ให้ข้อมูลหลัก

6.2 กำหนดประเด็นหลัก ประเด็นย่อย คำถามง่าย ๆ แต่สัมพันธ์กันภายใต้ลักษณะองค์ความรู้ที่กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้ถ่ายทอดและรับการเรียนรู้เข้าใจความหมายตรงกัน

6.3 วิเคราะห์และตีความจากข้อมูลที่ได้มา ถ้าข้อมูลไม่ชัดเจน ผู้เรียนรู้โดยเฉพาะที่เป็นคนนอก ต้องเข้าไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมและตีความจนเกิดความมั่นใจและตรวจสอบจากต่างบุคคล ในช่วงต่างเวลาและสถานการณ์ แต่พิสูจน์ได้ว่ามีข้อมูลและความหมายที่ตีความได้ใกล้เคียงกัน

6.4 เชื่อมโยงข้อมูลที่วิเคราะห์และตีความแล้วเข้าด้วยกัน ถ้าผู้เรียนรู้เป็นคนภายนอกชุมชน ควรต้องนำเอากรอบแนวคิดที่กำหนดไว้มาอธิบายเชื่อมโยงตามตัวแปรต่าง ๆ ภายใต้ปรากฏการณ์ และบริบททางสังคม เศรษฐกิจการเมืองและสิ่งแวดล้อม ที่ผู้เรียนรู้กำหนดไว้และที่สำคัญต้องมีแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำมาประกอบการเรียนรู้ และตีความด้วยการเชื่อมโยงในลักษณะองค์รวม เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดมุมมองที่ทำให้เข้าใจบริบททางสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ที่มีระบบความเชื่อและบรรทัดฐานทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษามุมมองที่สำคัญที่มักจะมองข้ามไปคือทุนทางสังคมที่มีอยู่แล้วในทุกชุมชน ได้แก่ ภูมิปัญญาชาวบ้าน วัฒนธรรม ประเพณี ทรัพยากรบุคคล รวมถึงอำนาจการต่อรองที่ชุมชนสามารถสร้างขึ้นมาบนฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่น และกระบวนการเรียนรู้นั้น กระบวนการเรียนรู้สามารถทำได้ในเวลาเดียวกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนรู้และผู้ถ่ายทอด โดยใช้วิธีการจัดการความรู้หรือการศึกษาวิจัย เป็นแนวทาง ซึ่งกระบวนการ

แนวทางการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

กระทรวงมหาดไทย⁸² กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. วิสัยทัศน์

จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพคนในท้องถิ่น ให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณาการวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประเทศชาติตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

2. ภารกิจจัดการศึกษาท้องถิ่น

2.1 การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เต็มตามศักยภาพและมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาและวางรากฐานชีวิตการเตรียมความพร้อมของเด็ก ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญาและบุคลิกภาพ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้สามารถค้นพบความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของตนเองทางด้านวิชาการ วิชาชีพ ความสามารถในการประกอบงานอาชีพและทักษะทางสังคม โดยให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม และมีความสำนึกในความเป็นไทย

2.3 การจัดการบริการให้ความรู้ด้านอาชีพ เป็นการจัดการบริการและหรือส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพแก่ประชาชน รวมทั้งการรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2.4 การจัดการส่งเสริมกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็ก เยาวชนเป็นการจัดการ ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬานันทนาการ กิจกรรมเด็กและเยาวชน แก่เด็กและเยาวชนประชาชนทั่วไปอย่างหลากหลาย

2.5 การดำเนินงานด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการดำเนินงานด้านกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

⁸²กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง, สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น, คู่มือแนวทางการปฏิบัติการจัดการศึกษาของท้องถิ่น (กรุงเทพฯ: กลุ่มนโยบายและแผน ส่วนส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา, 2552), 7- 15.

3. วัตถุประสงค์การจัดการศึกษาท้องถิ่น

3.1 เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ และเตรียมความพร้อมทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 เพื่อให้เด็กที่มีอายุในเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน ในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานครบตามหลักสูตรอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

3.3 เพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เป็นไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนด และตรงตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย สังคม ระดับความคิด ค่านิยม และพฤติกรรม ซึ่งเน้นวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.4 เพื่อให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่น ดำเนินการตามความต้องการ และคำนึงถึงการมีส่วนร่วม การสนับสนุนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาทุกระดับ ตามศักยภาพและความสามารถของท้องถิ่น

3.5 เพื่อส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น ได้ออกกำลังกายและฝึกฝนกีฬา ร่วมกิจกรรมนันทนาการและกิจกรรมพัฒนาเยาวชน เพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม โดยมีความตระหนักในคุณค่าของกีฬานันทนาการ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก เยาวชน ไปในแนวทางที่ถูกต้อง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3.6 เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการสร้างและพัฒนาอาชีพเพื่อคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ขาดโอกาส ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการทุพพลภาพ ซึ่งเป็นการส่งเสริม สนับสนุน การประกอบอาชีพให้มีความเป็นอิสระ ไม่เป็นภาระแก่สังคม

3.7 เพื่อบำรุงการศาสนาและอนุรักษ์ บำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย

4. แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.1 นโยบายด้านความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการศึกษาให้บุคคลมีสิทธิ และโอกาสเสมอกันในการเข้ารับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี ได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

4.2 นโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย จัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้เข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริม สนับสนุนบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

4.3 นโยบายด้านคุณภาพมาตรฐานการศึกษา พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษา

4.4 นโยบายด้านระบบบริหารและการจัดการศึกษา จัดระบบบริหารและการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการจัดการศึกษาของชาติ อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล โดยมีเอกภาพในเชิงนโยบาย มีความหลากหลายในการปฏิบัติ อีกทั้งมีความพร้อมในการดำเนินการจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาท้องถิ่นกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษา ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการศึกษาของเอกชนหรือรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย

4.5 นโยบายด้านครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา วางแผนงานบุคคลเพื่อใช้ในการประสานข้อมูล และเป็นข้อมูลในการนำเสนอพิจารณาสรรหาบุคลากร พร้อมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติงานพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยมีสิทธิประโยชน์สวัสดิการค่าตอบแทนเพียงพอและเหมาะสมกับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง

4.6 นโยบายด้านหลักสูตร ในสถานศึกษาจัดทำรายละเอียดสาระหลักสูตรแกนกลางและสาระหลักสูตรท้องถิ่น ที่เน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของสังคมและชาติ โดยคำนึงถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

4.7 นโยบายด้านกระบวนการเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีจิตสำนึกในความเป็นไทย และสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติ เต็มตามศักยภาพ ให้เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

4.8 นโยบายด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งด้านงบประมาณการเงิน ทรัพย์สินในประเทศจากรัฐ บุคคล องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศจากรัฐ บุคคล องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา และจัดสรรงบประมาณให้กับการศึกษา ในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

4.9 นโยบายด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน เอกสารทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีแรงจูงใจการผลิต รวมถึงการพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตลอดจนการสื่อสารทุกรูปแบบ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปแบบอื่น

1.10 นโยบายด้านการส่งเสริมกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็กและเยาวชน ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็กและเยาวชน รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ บริการแก่เด็ก เยาวชน ประชาชนอย่างหลากหลาย พอเพียงและมีประสิทธิภาพ

4.11 นโยบายด้านการส่งเสริมอาชีพ สนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลืออาชีพให้มีการประกอบอาชีพอิสระที่ถูกต้องตามกฎหมาย จัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนระดมทุนและการจัดการนำวิทยากรต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการประกอบอาชีพ การจัดการด้านการตลาด ให้ได้มาตรฐานและความเหมาะสมตามสภาพท้องถิ่น

4.12 นโยบายด้านการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น บำรุงรักษา ส่งเสริมและอนุรักษ์ สถาบันศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้และสังคมที่เอื้ออาทรต่อกันสืบทอดวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

5. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีได้กำหนดแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกฎหมายไว้ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้ว่า มาตรา 49 บุคคล ย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรืออยู่ในสภาวะลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเอื้อให้เกิดการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น มาตรา 289 วรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับ มาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 9) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สิทธิจัดการศึกษา ระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น (มาตรา 41) กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา และกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 42)

3. พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดให้เทศบาลเมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่จัดการศึกษา (มาตรา 16) 9), 17 (6) และ 18) ทั้งนี้ ในการดำเนินงานตามอำนาจและหน้าที่ที่ระบุไว้ในมาตรา 16, 17 และ 18

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจร่วมมือกันดำเนินการหรือร้องขอให้รัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นดำเนินการแทนได้ (มาตรา 21) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ระบุไว้ชัดเจนว่า ถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่พร้อมที่จะดำเนินการตามภารกิจที่เป็นอำนาจหน้าที่ของตน สามารถร้องขอให้รัฐคือ กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการแทนในด้านการจัดการศึกษาได้

อย่างไรก็ตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่พร้อมตามที่กล่าวไว้เบื้องต้น ให้ขยายเวลาเตรียมความพร้อมได้ภายใน 1 ปี (พ.ศ. 2544-2553) โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำแผนเตรียมความพร้อม โดยให้พิจารณาจากรายได้ บุคลากรขององค์กร จำนวนประชากรค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ และคุณภาพในการให้บริการที่ประชาชนจะได้รับ โดยดำเนินการให้แล้วเสร็จไม่เกินระยะเวลา 10 ปี (มาตรา 30 (2))

4. แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น⁵⁴ กำหนดให้ งานด้านการศึกษาอยู่ในพันธกิจด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย การจัดการศึกษาในระบบและนอกระบบ คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบแผนนี้ เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2543 สำหรับแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดรายละเอียด ขอบเขตการถ่ายโอนขั้นตอนและวิปฏิบัติการถ่ายโอนงานส่งเสริมคุณภาพ ชีวิตด้านการศึกษา ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2544 มีสาระสำคัญด้านภารกิจที่จะถ่ายโอนตามมาตรา 32 (1) แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจฯ พ.ศ. 2542 ในเรื่องการศึกษา กล่าวคือ การจัดการศึกษา

ในระบบโรงเรียนให้กระทรวงศึกษาธิการถ่ายโอนการศึกษาปฐมวัย (อายุ 4-6 ปี) และการศึกษาขั้นพื้นฐานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภท เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ผ่านเกณฑ์ประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักเกณฑ์และวิธีประเมินความพร้อมในด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กระทรวงศึกษาธิการและคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

5. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ระบุให้กระทรวงศึกษาธิการออกประกาศ เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขและระดับคุณภาพในการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547 เพื่อประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสงค์จะรับโอนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มาตรา 21 วรรคสอง)

6. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขและระดับคุณภาพในการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547 โดยให้ประเมินข้อ 2 ตามบัญชีรายละเอียดที่ 1 ดังนี้

6.1 ประสบการณ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัด หรือมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

6.2 แผนการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษา หรือแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับระดับ ประเภท และรูปแบบการศึกษา

6.3 วิธีการบริหาร และการจัดการศึกษา

6.4 การจัดสรรรายได้เพื่อการศึกษา

6.5 ระดับและประเภทการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน

6.6 ความเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำหรับเงื่อนไขประกอบเกณฑ์การประเมิน ตัวชี้วัดและระดับคุณภาพของแต่ละตัวชี้วัด องค์ประกอบและเกณฑ์การผ่านการประเมิน ให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ และประกาศในราชกิจจานุเบกษา

โกวิทช์ พวงงาม⁸³ ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองไว้ 2 ประเภท คือ 1) การจัดการศึกษาในระบบ 2) การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีดังนี้

1. การจัดการศึกษาในระบบ เป็นการจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัย และการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงมีคุณภาพประสิทธิภาพและไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องสัมพันธ์กับหลักวิชาการ กระบวนการความต้องการของบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ โดยให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในทุกด้าน เพื่อจะพัฒนาคุณภาพและสมรรถนะของคนในชุมชนให้มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ มีระเบียบวินัย มีสุขภาพพลานามัยที่ดี มีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อย่างมีประสิทธิภาพ โดยดำเนินการดังนี้

1.1 การศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็กก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเต็มตามศักยภาพ และมีความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เด็กปฐมวัยได้เข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริม สนับสนุนในบุคคลในครอบครัวชุมชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

เป้าหมาย

1. เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนา เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

มาตรการ

1. จัดการศึกษาปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน หรือศูนย์การเรียนรู้
2. ดำเนินการและหรือส่งเสริม สนับสนุน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นให้ความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูในการศึกษาแก่บุตร รวมทั้งบุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบให้ได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา จริยธรรม และสามารถจัดการศึกษาปฐมวัยได้ตามตามความต้องการและเหมาะสม

⁸³โกวิทช์ พวงงาม, การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น (กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์, 2553), 334- 342.

1.2 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนา และวางรากฐานชีวิต การเตรียมความพร้อมของเด็ก ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐานรวมทั้งให้สามารถค้นพบความต้องการ ความสนใจความถนัดของตนเอง ด้านวิชาการ วิชาชีพ ความสามารถในการประกอบกิจการอาชีพ

เป้าหมาย

1. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น โดยจัดการศึกษาได้ทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

2. เด็กในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับทุกคนได้รับการศึกษา

3. เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับมีโอกาสได้ศึกษาต่อ ในระดับการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน

4. บุคคลที่ได้รับการศึกษาไม่ถึงระดับการศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องได้รับโอกาสเข้ารับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สนับสนุน การศึกษา และการฝึกอบรม

6. มีระบบบริหารหรือการประสาน ให้ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาสได้รับบริการ การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกรณีพิเศษ ตามศักยภาพที่ได้เรียน

7. ส่งเสริมและสนับสนุนบุคคลที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการศึกษา ด้วยรูปแบบที่เหมาะสม

มาตรการ

1. จัดให้มีบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้ได้ตามความเหมาะสมและความต้องการในท้องถิ่น

2. จัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการเทียบโอนผลการเรียน ตามที่กฎหมาย กำหนด

3. เร่งรัดให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองได้ส่งบุตรหรือบุคคลในความดูแล ได้เข้ารับการศึกษาบังคับและนอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว

4. ส่งเสริม สนับสนุน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่น ให้มีความรู้ความสามารถ ในการอบรมเลี้ยงดู ให้การศึกษาแก่บุตร บุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบดูแล และสามารถจัด การศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามที่ต้องการและความเหมาะสม

5. จัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคล ซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือผู้ด้อยโอกาส มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษา ขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

6. จัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

2. การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม เพื่อพัฒนาเด็กเยาวชน ประชาชน ตลอดจนสถานะแวดล้อมให้อ่อนแอวย ต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ รวมถึงผู้ด้อยโอกาสให้มีความพร้อมทั้งด้านสุขภาพ และจิตใจมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณธรรม มีความรู้ และทักษะ เพื่อการประกอบอาชีพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม มีดังนี้

2.1 ศูนย์พัฒนาเด็ก เป็นสถานศึกษาเบื้องต้นที่มีการจัดการศึกษา โดยมีผู้ดูแลที่ได้รับ การศึกษาอบรมมาพอสมควรเป็นผู้ดูแลเมื่ออายุถึงวัยประมาณสามขวบ สถานศึกษาสำหรับเด็ก กลุ่มนี้มีการจัดการศึกษาที่เป็นระบบและมีรูปแบบมากขึ้น ซึ่งการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กวัยนี้ เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะการเตรียมความพร้อมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ได้แก่ กิจกรรมการเคลื่อนไหวตามจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเกมการศึกษา เป็นต้น

เป้าหมาย

1. จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเพื่อให้บริการเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัย
2. ขยายการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กในเทศบาลที่ยังไม่ได้จัดเตรียมความพร้อมแก่ เด็กปฐมวัย รวมทั้งในเทศบาลที่ยังให้บริการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยไม่ทั่วถึง และพอเพียง ต่อความต้องการของชุมชน

3. สนับสนุนอุปกรณ์การเรียนการสอนประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ได้มาตรฐาน มาตรการ

1. พัฒนาเด็กเยาวชนให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ตามแนวทางการพัฒนาพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน และการพัฒนาสังคมโดยพัฒนาเด็กเยาวชนรอบด้าน เหมาะสมตามวัย

2. ส่งเสริมสนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พร้อมอุปกรณ์การเรียนการสอน ประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยให้องค์กรประชาชน ภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและ สนับสนุน

3. ส่งเสริมให้ผู้นำครอบครัว ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างพัฒนาการที่ดีแก่เด็ก และเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม

4. ระดับสรรพกำลังจากภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์กรการกุศล สถาบันสังคมร่วมพัฒนาบูรณาการให้ด้านต่าง ๆ แก่เด็กและเยาวชนในท้องถิ่น

5. สนับสนุนให้มีบทบาทในการให้บริการ หรือร่วมให้บริการเกี่ยวกับการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบแก่ผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจสังคม และผู้ด้อยความสามารถ หรือมีความผิดปกติทางด้านร่างกาย สมอง และจิตใจ

2.2 การจัดบริการให้ความรู้ด้านอาชีพ การจัดบริการให้ความรู้ด้านอาชีพ เป็นการ จัดบริการและส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพ แก่ประชาชนรวมทั้ง การรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือ ให้มีการประกอบอาชีพอิสระที่ถูกต้องตามกฎหมาย จัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนการระดมทุนและการจัดการ นำวิทยาการต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงประกอบ อาชีพ การจัดการด้านการตลาด ให้ได้มาตรฐานและความเหมาะสม ตามสภาพท้องถิ่น

เป้าหมาย

1. มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ประชาชนได้รับการพัฒนาความสามารถในการประกอบอาชีพ
3. มีการระดมทุนและรวมกลุ่มของผู้ประกอบอาชีพอิสระในลักษณะเดียวกัน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

4. มีการพัฒนามาตรฐานสินค้า บริการและบรรจุภัณฑ์ให้สามารถออกสู่ตลาด
สากล

5. ให้มีระบบการจัดการ และสร้างเครือข่ายทางด้านตลาด

มาตรการ

1. ดำรวจข้อมูลพื้นฐานอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และระบบสารสนเทศ เพื่อการบริหารจัดการ

2. ดำรวจและจัดลำดับความต้องการในการพัฒนาอาชีพของประชาชน
ในท้องถิ่น

3. จัดให้มีการให้ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ การจัดการและการตลาด ให้แก่เด็ก เยาวชน ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งในระบบโรงเรียน นอกระบบ โรงเรียน ตลอดจนเผยแพร่ความรู้ตามสื่อประเภทต่าง ๆ

4. จัดทัศนศึกษาและส่งบุคลากรรับความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาและเผยแพร่

5. จัดตั้งกลุ่ม ผู้ประกอบอาชีพอิสระ กลุ่มสนใจ สมาคม ชมรมอาชีพต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมความสามัคคี และแลกเปลี่ยนความรู้

6. จัดให้มีการระดมทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ ส่งเสริมการผลิตการจำหน่ายสินค้า

7. ให้มีการประสานงานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล และช่วยเหลือด้านการตลาดสินค้าบริการ

8. จัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าท้องถิ่น รวมทั้งสินค้าท้องถิ่นอื่น

9. พัฒนาผลิตผล บริการ และบรรจุภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้า

2.3 การจัดการส่งเสริมกีฬา นันทนาการ และกิจกรรมเด็กเยาวชน การดำเนินงานด้านการกีฬานันทนาการ กิจกรรมเด็กเยาวชน รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบบริการแก่เด็ก เยาวชนประชาชน อย่างหลากหลาย พอเพียง และมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

1. มีสถานที่เล่นกีฬา ออกกำลังกาย และนันทนาการอย่างเหมาะสม

2. ให้ประชาชนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการออกกำลังกาย การกีฬา นันทนาการ และการแสวงหาความรู้

3. สร้างทักษะพื้นฐานด้านแหล่งเรียนรู้ทุกรูปแบบอย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพ

4. มีการจัดตั้งและดำเนินการด้านแหล่งเรียนรู้ทุกรูปแบบอย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพ

5. ปลุกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ระเบียบวินัย ความเป็นไทย มีคุณธรรม จริยธรรม

มาตรการ

1. จัดตั้งและสนับสนุนให้มีศูนย์เยาวชน ลานกีฬา สนามกีฬา สถานที่ออกกำลังกาย สวนสุขภาพ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้เพียงพอกับความต้องการของท้องถิ่น

2. ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกีฬาเพื่อมวลชน กีฬาพื้นบ้านอย่างแพร่หลาย

3. จัดกิจกรรมกีฬาสำหรับบุคคลกลุ่มพิเศษอย่างเหมาะสมและเพียงพอ

4. ฝึกกีฬาขั้นพื้นฐาน โดยผู้ฝึกสอนที่มีความชำนาญในด้านกีฬาแต่ละประเภท ตามศักยภาพและความพร้อมของท้องถิ่น

5. ส่งเสริมให้มีการร่วมกลุ่มและจัดตั้งชมรม สมาคม สโมสรองค์กรเกี่ยวกับการ กีฬา และนันทนาการ

6. ส่งเสริมหรือจัดให้มีการแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ

7. รณรงค์และเผยแพร่ความรู้ และสร้างจิตสำนึกให้เด็กเยาวชนด้านการออกกำลังกาย สอนสาธิต สอนสัตว์ สอนพฤกษศาสตร์ เป็นต้น

8. ดำเนินการจัดตั้ง ตลอดทั้งให้การสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ชีวิต

9. จัดกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึก ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย

2.4 การดำเนินงานด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นการดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องบำรุงรักษาส่งเสริมและอนุรักษ์ สถาบันศาสนา ศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้ และสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน สืบทอดวัฒนธรรมความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย และท้องถิ่น

เป้าหมาย

1. เด็ก เยาวชน และประชาชน รู้คุณค่าของศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีของภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย

2. มีศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ แหล่งและข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. มีการรักษาบำรุงรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และแหล่งประวัติศาสตร์

4. อนุรักษ์และฟื้นฟูศาสนาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีให้ดำรงอยู่
มาตรการ

1. เผยแพร่และถ่ายทอดให้เด็ก เยาวชน และประชาชน ในท้องถิ่นมีความรักและหวงแหนในศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. จัดตั้งหรือส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อรวบรวมศิลปวัตถุ และแหล่งข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. มีการรักษาบำรุงรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และแหล่งประวัติศาสตร์

4. จัดกิจกรรมส่งเสริม อนุรักษ์ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ที่เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ⁸⁴ ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาของชุมชนไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังนี้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ ในมาตรา 24 (6) ว่าจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดาผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

การจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในมาตรา 25 ว่ารัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน ในมาตรา 29 ว่าให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการ แลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

หมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เรื่องการระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน ในมาตรา 57 ว่าให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เรื่องการระดมทรัพยากรและการลงทุน ในมาตรา 58 ว่าให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุน ด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สินทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษาดังนี้

⁸⁴สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (กรุงเทพฯ: บริษัททริทิววนกราฟฟิค จำกัด, 2546), 10-20.

1. ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

2. ให้บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้แก่ สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสม และความจำเป็น ทั้งนี้ ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุน และใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี ตามความเหมาะสม และความจำเป็น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

การจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษา ในมาตรา 61 ว่าให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษา ที่จัดโดยบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ตามความเหมาะสมและความจำเป็น

สนธิ จรอนันต์⁸⁵ ได้เสนอแนวทาง 14 ประการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองไว้ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายและออกกฎหมายการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองเป็นการนำ การศึกษาไปสู่แนวปฏิบัติอย่างแรกสุด คือรัฐบาลต้องยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาของชุมชน เป็นแนวคิดหลักในการจัดการศึกษาของประเทศ ดังเห็นได้จากความเป็นมาในประเทศต่าง ๆ ที่เริ่มต้นด้วยนำแนวคิดการจัดการศึกษาของชุมชนไปใช้ในการจัดการศึกษาของประเทศ จากนั้นจึง กำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจนเพื่อนำไปสู่แนวทางในการปฏิบัติ โดยสำหรับประเทศไทยนั้นควรมี การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชุมชนเพื่อเป็นหลักประกันในการศึกษา ขอบเขตของนโยบายและการออกกฎหมายการจัดการศึกษาของชุมชนนั้นนอกจากครอบคลุม ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับขอบข่าย เป้าหมาย หลักการแล้ว ยังต้องครอบคลุมถึงนโยบายและมาตรการ สำคัญต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการศึกษาของชุมชนเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น การสร้างชุมชนแห่งการ เรียนรู้ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชน เป็นต้น และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการทำประชาพิจารณ์ ก่อนการตรากฎหมายนั้น ๆ ด้วย

⁸⁵สนธิ จรอนันต์, การจัดการศึกษาในท้องถิ่น (กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา, 2551),

2. กำหนดองค์กรรับผิดชอบและกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการประเทศไทยควรมีองค์กรที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองให้กับประชาชนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ.2542 เพื่อเป็นการให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาของชุมชนรวมถึงการทำงานที่สะดวกต่อการจัดการมากขึ้น และยังมีให้มีการกระจายอำนาจไปสู่หน่วยงานในระดับล่าง เพื่อร่วมกันวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชนของตน กล่าวคือจัดหน่วยงานการจัดการศึกษาในระดับชุมชนเมือง โดยทำหน้าที่ประสานงานและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภทในชุมชนเมือง เพื่อนำนโยบายการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ โดยร่วมกันกำหนด วางแผน ระดมทรัพยากรสนับสนุนส่งเสริมการปฏิบัติ การจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชน

3. การสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองให้แก่สังคม การรณรงค์ในการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง หน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรต่าง ๆ และประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ เพราะแต่เดิมนั้นคนส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่าการศึกษา คือ การไปโรงเรียนหรือการศึกษาในวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เมื่อศึกษาจบแล้ว คือสิ้นสุดของกระบวนการทางการศึกษาดังนั้นคนส่วนใหญ่จึงไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองมากนัก

4. ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองควรให้ความสำคัญแก่บ้าน แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเมือง สถานประกอบการ และภูมิปัญญาท้องถิ่น และต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย เพื่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้ การพิจารณาผู้ที่สามารถมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองนั้น อาจพิจารณาได้จากชุมชนเมืองเป็นตัวตั้ง ชุมชนในที่นี้สำหรับประเทศไทยนั้นอาจเป็นพื้นที่เขตการศึกษาหรือหมู่บ้านผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง ได้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน โรงเรียนหรือสถานศึกษา ในตำบล องค์กรบริหารส่วนตำบล ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้สถานประกอบการในตำบล หน่วยงานต่าง ๆ ในตำบล ทั้งของรัฐและเอกชน สมาคม มูลนิธิชมรม เป็นต้น

5. การจัดการศึกษาให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าถึงง่าย

5.1 เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายของการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองคือประชาชนทุกคนทุกเพศ ทุกวัยแต่ละคนแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันในด้านพื้นฐานความรู้ บทบาทหน้าที่ ความสนใจ ความต้องการ เพราะฉะนั้น ถ้าผู้จัดบริการการศึกษาสามารถจัดโปรแกรม จัดกิจกรรมได้หลากหลายเท่าไร ก็เท่ากับว่าสามารถจูงใจให้กลุ่มเป้าหมายมาเข้าสู่การศึกษามากขึ้นเท่านั้น ชุมชนเมืองควรยึดแนวทางของความหลากหลายด้วย ต้องจัดการศึกษาให้หลากหลายทั้งเนื้อหาและวิธีการแนวทางในการจัดกิจกรรม การศึกษาให้มีความหลากหลายและสนองความต้องการของประชาชนอาจดำเนินตามขั้นตอนได้ดังนี้

5.1.1 จัดการศึกษาโดยยึดชุมชนเมืองเป็นพื้นฐาน สำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน แล้วนำมาวิเคราะห์จัดลำดับเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับความต้องการ

5.1.2 ให้สถานศึกษาต่าง ๆ ควรพยายามจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้หลากหลายมากขึ้นตามความต้องการของชุมชนเมือง เพื่อเป็นการบริการชุมชน

5.1.3 แต่ละสถานศึกษา หน่วยงานทางการศึกษา ควรหาวิธีการที่หลากหลายในการจัดการศึกษา เช่น การศึกษาทางไกล การใช้สื่อที่เกี่ยวข้องภูมิปัญญาชาวบ้านวิทยากรในท้องถิ่นและชุมชน เป็นต้น

5.1.4 แต่ละสถานศึกษา ควรมีการประสานงานให้ความร่วมมือกัน เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมทางการจัดการศึกษา

5.2 ด้านความยืดหยุ่น เปิดกว้างและเข้าถึงง่าย ความยืดหยุ่น เปิดกว้างและการเข้าถึงง่ายขึ้น เป็นการช่วยให้ประชาชนสามารถเข้ามามีเรียนรู้และการจัดการศึกษามากขึ้น เพราะความไม่ยืดหยุ่น ปิดกั้น เข้าถึงยากนั้น เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก ชุมชนเมืองควรยึดแนวทางของความยืดหยุ่น เปิดกว้างและการเข้าถึงง่ายด้วย เพื่อประโยชน์ของประชาชนอาจทำได้โดย

5.2.1 ปรับกฎเกณฑ์ ลดระดับขั้นตอนการดำเนินงานที่ซับซ้อนลง

5.2.2 สถาบันการศึกษาในระบบโรงเรียนต้องเปิดกว้างมากขึ้น ต้องปรับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้เกิดความยืดหยุ่น

5.2.3 สถาบันการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นมีความยืดหยุ่นในเรื่องกฎระเบียบอยู่แล้ว แต่อาจเพิ่มในเรื่องวิธีการเรียน การให้ความรู้ที่หลากหลายมากขึ้น

6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเมืองและการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชน หรือเมืองแห่งการเรียนรู้ในชุมชนมีหน่วยงานต่าง ๆ มากมายที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนได้ ถ้าทุกฝ่ายร่วมมือ ชุมชนอาจเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่กว้างขวาง ในสังคมไทยการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนนับเป็นสิ่งจำเป็น เพราะเป็นการช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาให้เท่าเทียมและทั่วถึง แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สำหรับสังคมไทยมีดังนี้

6.1 ควรมีการจัดตั้งกรรมการจัดการศึกษาระดับชุมชนเมือง

6.2 กรรมการการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของชุมชน และวางแผนแก้ปัญหา รวมทั้งพัฒนาการศึกษาของชุมชนเมือง โดยอาศัยแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน

6.3 กรรมการสำรวจว่าในชุมชนเมืองมีแหล่งเรียนรู้ใดบ้าง และแหล่งเรียนรู้ใดยังไม่สามารถให้การเรียนรู้ได้เต็มรูปแบบก็ส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้เต็มรูปแบบ

6.4 กำหนดบทบาทของแหล่งเรียนรู้แต่ละแห่งให้ชัดเจน

6.5 พัฒนาบุคลากรของแต่ละแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เข้าใจบทบาทและสามารถจัดกิจกรรมตามบทบาทที่กำหนดไว้

6.6 คณะกรรมการทำงานติดตามและสนับสนุน ให้ทุกแหล่งเรียนรู้จัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

6.7 แหล่งเรียนรู้ที่เป็นไปได้ในชุมชนเมือง แม้โรงเรียนในระบบ ยังต้องมีการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนด้วย

7. การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการศึกษาของชุมชน สังคมไทยควรตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพราะเพียงแค่สถาบันการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้ลักษณะต่าง ๆ คงไม่เพียงพอที่จะช่วยให้เกิดการศึกษารองรับได้อย่างต่อเนื่องได้ เทคโนโลยีจึงเข้ามามีบทบาทมาก โดยเฉพาะในยุคที่สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สิ่งที่ต้องดำเนินการคือ ส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีให้แพร่หลายในการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ควรให้มีสื่อแพร่หลายในชุมชนเมืองตลอดเวลา อบรมให้บุคลากรสามารถให้อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม กำหนดนโยบายเกี่ยวกับสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเป็นต้น

8. พัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง ผู้ที่จัดกิจกรรมการจัดการศึกษาของชุมชนให้เกิดการเรียนรู้นั้นมีได้จำกัดอยู่แค่ครูอาจารย์ แต่ยังคงครอบคลุม กลุ่มอื่น ๆ ที่สามารถมีส่วนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนได้ ได้แก่ บิดามารดา ผู้ปกครอง เพื่อน เพื่อร่วมงาน หัวหน้างาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ดังนั้นการพัฒนาครูหรือบุคลากรทางการศึกษา เพื่อจัดการศึกษาตามแนวทางการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองนั้นต้องฝึกให้ครูและบุคลากรเป็นครูการศึกษาตลอดชีวิตด้วย

9. ปฏิรูปเนื้อหาหลักสูตรการจัดการเนื้อหาหลักสูตรตามแนวทางการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองนั้น ควรจะจัดหลักสูตรที่สามารถเอื้อต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนและชุมชน และหลักสูตรนั้นสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริงได้ทันที เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด

10. ปฏิรูปการเรียนรู้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ในไทยนั้นไม่ควรเน้นการท่องจำเนื้อหา แต่ควรเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และควรตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนไปใช้ในชีวิตจริงได้ในชุมชน

11. การวัดผล ประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียนรู้และการสะสมหน่วยกิตการวัดผล และประเมินผลอาจช่วยในการวัดผลความก้าวหน้าของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่องและยังส่งเสริมให้จัดทำแนวทางการวัดผล หรือการตีค่าความรู้ หรือประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาออกมาเป็นผลการสะสมหน่วยกิต และเพื่อเชื่อมโยงการศึกษาทุกรูปแบบเข้าหากันการเทียบโอนผลการเรียนรู้นั้นก็สามารถช่วยให้เกิดการศึกษารวมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

12. ประกันคุณภาพการประกันคุณภาพการศึกษาตลอดชีวิตนั้น ควรมีการประกันคุณภาพการศึกษาทุกรูปแบบ ตั้งแต่การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยใช้หน่วยงานจากภายนอกหรือหน่วยงานภายในมาช่วยในการดำเนินงานการประกันคุณภาพทางการศึกษา และที่สำคัญต้องมีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองให้กับบุคลากรที่มาทำหน้าที่ประกันคุณภาพการศึกษาอีกด้วย

13. การให้ข้อมูลสารสนเทศ การแนะแนว และการให้คำปรึกษาในสังคมไทยนั้น การแนะแนวให้คำปรึกษานั้น เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากในการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง เพราะกลุ่มเป้าหมายของการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองนั้น ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการศึกษามากกว่าครึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในชนบท ที่ไม่มีโอกาสเกี่ยวข้องกับการศึกษาในระบบหรือการศึกษานอกระบบอีกเลยหลังจากจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ดังนั้นการให้คำแนะนำปรึกษาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ โดยเริ่มจากการดำเนินงานจัดให้มีศูนย์บริการแนะแนวในทุกระดับ โดยเฉพาะในระดับชุมชนเพราะการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองนั้นเชื่อมโยงกับชุมชนอย่างมาก

14. การส่งเสริมการวิจัยและการพัฒนาการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง การศึกษาวิจัยเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองเพราะการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองครอบคลุมการศึกษาทุกรูปแบบและการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาสำหรับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย และยิ่งไปกว่านั้นการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองต้องจัดให้เท่าทันสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจการเมืองของประเทศและของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้งด้วย ดังนั้น การทำให้การศึกษาวิจัยนั้นก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้งนั้น ต้องให้มีการพัฒนาและตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบเพื่อให้ได้ผลที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชนเมืองนั้น ๆ

จินตนา สุจิตานันท์⁸⁶ กล่าวถึงการจัดการศึกษาพึงประสงค์ของชุมชนเมือง มีดังนี้

1. การจัดการศึกษาของชุมชนเมืองโดยการพึ่งตนเอง ชุมชนดำรงอยู่ได้และพัฒนามาจนถึงปัจจุบันนี้ ด้วยอาศัยการพึ่งพาตนเองเป็นหลักใหญ่หน่วยงานภายนอกเริ่มมีขึ้นไม่นานมานี้ และพยายามเปลี่ยนแปลงหลักการพึ่งพาตนเองของชุมชนไปเป็นการพึ่งพาตัวแทนของหน่วยราชการ ซึ่งได้สร้างความอ่อนแอให้แก่ชุมชนเมืองมากยิ่งขึ้น

2. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการกับชุมชนเมือง ชุมชนเมืองมีภูมิปัญญาที่สะสมมาจากอดีตอันยาวนาน ซึ่งได้มีการถ่ายทอดแก่สมาชิกในชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนสืบต่อแบบแผนการดำรงชีวิต และการแก้ปัญหาของชุมชนมาได้โดยตลอด ระยะเวลาที่ผ่านมา

⁸⁶จินตนา สุจิตานันท์, การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนาชุมชน (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2554), 39-43.

เทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้เข้ามาแทนที่ภูมิปัญญาชาวบ้านขณะเดียวกันได้สร้างปัญหาความไม่สมดุล ให้แก่ระบบนิเวศน์ และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วและเป็นไปในลักษณะ ขัดแย้ง จนเป็นปัญหาต่อการปรับตัวของชุมชนเมือง

3. การส่งเสริมให้ชุมชนเมืองมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการการจัดการศึกษา ไม่ควรเป็นภาระของหน่วยราชการฝ่ายเดียว ชุมชนควรได้รับโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดการ เพื่อเป็นการประกันว่าสิ่งที่เรียนรู้นั้นสามารถเกิดประโยชน์อันแท้จริง แก่ประชาชน เกิดการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่กับภูมิปัญญาชาวบ้าน และไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์และวิถีชีวิตของประชาชนจนเกินกว่าที่จะรับได้

4. การใช้เครือข่ายการเรียนรู้ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับชุมชนเมืองการถ่ายทอด ความรู้ระหว่างชาวบ้านด้วยกัน ระหว่างชุมชนกับชุมชนเป็นกระบวนการที่มีมาแต่อดีตและยังคงมี อยู่ ทำให้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้แพร่หลายไปในสังคม ตัวแทนของหน่วยราชการควรมีหน้าที่กระตุ้น ให้มีการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาที่มีอยู่โดยปกตินี้ ให้แพร่หลายกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยพยายามจัดระบบ ที่เรียกว่า “เครือข่ายของการเรียนรู้” ให้มีการถ่ายทอดในระหว่างชาวบ้านเอง แทนที่การมุ่งสอน เลี้ยงเองเป็นสำคัญ

5. การเสริมสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเองของคนในชุมชนเมืองความมุ่งหวังระยะยาวของ หน่วยงานการศึกษา นอกโรงเรียนนั้น คือ สร้างความสามารถที่ในการเรียนรู้ด้วยตนเองให้แก่สมาชิก ในชุมชน โดยให้การศึกษาคือช่วยให้สมาชิกในชุมชนรู้จักการระบุนปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ รู้จักการแสวงหาแหล่งวิทยาการเพื่อใช้ศึกษาหาความรู้ ทั้งที่มีอยู่ในหมู่ประชาชนด้วยกันเองและ บุคคลภายนอก ทั้งที่มีอยู่ในชุมชนและนอกชุมชน ซึ่งในที่สุดแล้ว ชุมชนนั้นอาจเป็นสังคมแห่ง การเรียนรู้และเกิดกระบวนการศึกษาตลอดชีวิตโดยวิธีการพึ่งพาตัวเอง เพราะตัวแทนของหน่วย ราชการ ไม่สามารถจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนที่มีอยู่หลายสิบล้านคนให้ทั่วถึงได้ นอกจากการใช้ วิธีประสานงานให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มประชาชนขึ้นเอง

6. บูรณาการกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนเมืองการบูรณาการ ศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันนั้น เป็นการเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ อย่างสมดุล ทั้งสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และศาสนา เข้าด้วยกันกับวิถีชีวิตกับชุมชนเมือง เพื่อให้เกิดเป็น กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นบูรณาการ

7. การใช้ชุมชนเมืองเป็นฐานในการจัดกระบวนการเรียนรู้ชุมชนต้องเป็นฐานในการ จัดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นศูนย์กลางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับ ความต้องการการเรียนรู้ของประชาชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิตให้ทันกับความ เปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน และก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้การเสริมสร้างวิถีชีวิต ประชาธิปไตย

สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน⁸⁷ เสนอหลักการการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองนั้น ประกอบด้วย

1. หลักการเข้าถึงการศึกษา

1.1 เปิดกว้างเข้าถึงง่าย การเปิดกว้างและเข้าถึงง่าย ให้โอกาสและปฏิบัติต่อผู้เข้าร่วมบริการทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เป็นการประกันความเสมอภาค ให้มีโอกาสดำเนินการรวมทั้งจัดให้บริการคำปรึกษา/แนะแนว บริหารจัดการตารางเรียนที่ยืดหยุ่นหลากหลาย และการขยายเครือข่ายการจัดการศึกษาอย่างครอบคลุมทั่วถึง ในลักษณะเป็นสถาบันที่ยึดชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้คนไทยในชุมชนเรียนรู้และฝึกทักษะอย่างกว้างขวาง

1.2 มีหลักสูตรหลากหลายประเภท จัดโปรแกรมการศึกษาแบบสหวิทยาการ มีทั้งหลักสูตรคู่ขนานกับระดับอุดมศึกษาเพื่อการศึกษาเพื่อการศึกษาต่อ และมีหลักสูตรทางเลือกเพื่อเข้าสู่อาชีพตลอดจนหลักสูตรเพื่อทักษะในการทำงานที่สามารถเข้าสู่งานได้รวดเร็ว หลักสูตรต่าง ๆ จัดให้ทุกสาขา ทุกอาชีพ เป็นทางเลือกของคนในชุมชนตามศักยภาพของบุคคล

1.3 เสียค่าใช้จ่ายน้อย จัดเก็บค่าบริการจากกลุ่มเป้าหมายในราคาถูกลง เพื่อให้บริการแก่กลุ่มบุคคลที่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ได้มีโอกาสเรียนโดยไม่ออกไปจากระบบการศึกษาและได้เรียนใกล้บ้านตลอดจนเรียนไปพร้อมกับการทำงานเพื่อพัฒนาต่อเนื่องให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต

2. หลักการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน มีหลักการดำเนินงานดังนี้

2.1 ตอบสนองต่อชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เป็นแหล่งผลิตและพัฒนากำลังคนในภาคเศรษฐกิจหลัก ทั้งด้านธุรกิจการ เกษตรและอุตสาหกรรม ที่เน้นการสร้างวิชาชีพเพื่อการประกอบกิจการ (Entrepreneurship) ช่วยให้เกิดการสร้างกิจการงานของตนเอง รวมทั้งผลิตคนป้อนตลาดแรงงาน ตลอดจนช่วยอบรม เพิ่มพูนทักษะการทำงานแก่แรงงานในภาคการผลิตของสังคมและประเทศชาติ

2.2 ปรับตัวเองอยู่เสมอ เพื่อตอบสนองความเปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนบทบาทการศึกษาที่เน้นการให้บริการแก่คนในสังคมได้อย่างครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งวิธีการ และการจัดสาขาวิชาที่ทันสมัย ยืดหยุ่น และรวดเร็ว ทันกับความเปลี่ยนแปลง

2.3 เน้นคุณภาพและการใช้ประโยชน์ จัดการสอนและฝึกอบรมที่มีคุณภาพ มุ่งผลให้ผู้เรียนและกลุ่มเป้าหมายที่เข้าบริการมีความสามารถตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นและรูปแบบวิธีการที่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อบุคคลและชุมชน เช่น การจัดการร่วมกับ

⁸⁷สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน, นโยบายและการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2552), 9-10.

โรงงาน/สถานประกอบการ การจัดแบบสะสมหน่วยกิจ จัดหลักสูตรสนองความต้องการด้านสังคม วัฒนธรรม สุขภาพ การพักผ่อนหย่อนใจ นิทรรศการ ศิลปะ กีฬา ดนตรี และการละคร การจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เป็นต้น

2.4 ค้นหาโอกาสใหม่ ๆ เพื่อนำหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอ สำรวจ/จัดทำระบบ ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงความต้องการของชุมชน เทคโนโลยีและตลาดแรงงานตลอดเวลาเพื่อนำมาใช้พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอ

3. หลักการบริหารจัดการโดยชุมชน มีหลักการดำเนินการดังนี้

3.1 ชุมชนเป็นผู้นำ/ร่วมดำเนินการ สร้างองค์งานที่เข้มแข็งในการชักนำชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมทั้งกำหนดนโยบาย การตัดสินใจการดำเนินงานและการสนับสนุนทุกรูปแบบ เพื่อจัดให้บริการตามความต้องการของชุมชน

3.2 เชื่อมโยงกันพันธมิตรทั้งในและนอกชุมชน จัดบทบาทที่เข้มแข็งในการแสวงหาพันธมิตร ความร่วมมือทั้งรูปแบบและระดับความสัมพันธ์หลากหลายในชุมชนได้เลือก ในการเข้าร่วมกิจกรรมตามความพร้อมของตนเอง เพื่อร่วมดำเนินงานให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ตามภารกิจ

3.3 สร้างพันธมิตรกับธุรกิจเอกชน องค์กรของรัฐ และองค์กรเอกชนสร้างความเข้มแข็งแก่ในการบริหารจัดการโดยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในรูปแบบเครือข่ายกับสถานประกอบการ องค์กรเอกชน และหน่วยงานรัฐและองค์กรเอกชนอื่น ๆ เพื่อสามารถให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างกว้างขวาง

บาบา⁸⁸ (Tupeni L. Baba) ได้นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองออกเป็น 2 แนวทาง กล่าวคือ

1. รูปแบบที่ยึดติดสถาบันเป็นหลัก เป็นรูปแบบที่ได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น ด้านการเกษตร สาธารณสุข การศึกษา การพัฒนาชนบท เป็นต้น หน่วยงานของรัฐส่วนใหญ่ได้ตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาตามแผนที่กำหนด เจ้าหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาในแต่ละด้าน จึงได้ค้นหากลุ่มเป้าหมายในขอบเขตภารกิจของตนในการดำเนินงาน โครงการเหล่านี้จะได้รับการสนับสนุน โดยเฉพาะด้านงบประมาณจากหน่วยงานรัฐหรือความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก

⁸⁸Baba, Tupeni, et al., **South Pacific Education Profile: A Sourcebook on Trends and Developments** (Suva: Inst. of Education, U. South Pacific, 2005).

2. รูปแบบที่ยึดชุมชนเมืองเป็นหลัก เป็นรูปแบบที่สมาชิกของชุมชนเป็นผู้ริเริ่มและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเมืองเป็นที่มาของการจัดตั้ง โครงการการศึกษาชุมชน และมักเป็นโครงการเล็ก ๆ ที่ลงทุนสูงเมื่อเทียบกับรูปแบบที่ยึดสถาบันเป็นหลัก และมีการจัดการที่ยากกว่า รูปแบบที่ยึดสถาบันเป็นหลักเช่นกัน โดยเฉพาะการสร้างความตระหนักของคนในชุมชน การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง คือ การจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนเมืองได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพเพิ่มรายได้แก่ชุมชนเมือง ส่งเสริมการกระจายอำนาจซึ่งให้บุคคลในชุมชนเมืองเข้ามามีส่วนร่วมให้การจัดการศึกษา สามารถระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้เพื่อการจัดการศึกษา สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ของชุมชนเมือง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

เบญจมา ชลธารันนท์⁸⁹ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานด้านการจัดการเรียนร่วมสู่ภาคปฏิบัติเพื่อนำเสนอโยบายการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชนพิการโดยสนับสนุนให้แต่ละโรงเรียนในโครงการจัดการเรียนร่วมให้ครอบคลุมองค์ประกอบ 4 ด้านตามโครงการซีท (SEAT Framework) พร้อมรับกรอบแนวคิดที่ว่าเด็กทุกคนจะเรียนดีที่สุดในชั้นเรียนปกติที่มีการจัดการที่มีประสิทธิภาพและรูปแบบการสอนที่มีความยืดหยุ่นมีบริการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกคือบริการและความช่วยเหลือเรียนตลอดจนบุคลากรที่จำเป็นผนวกกับการบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management: SMB) จะก่อให้เกิดทั้งการจัดการและรูปแบบการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นทั้งในชั้นเรียนปกติและในโรงเรียนทั้งระบบ

⁸⁹เบญจมา ชลธารันนท์, “การสังเคราะห์งานด้านการจัดการเรียนร่วมสู่ภาคปฏิบัติเพื่อนำนโยบายการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชนพิการ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548), ง, 164 - 172.

นงลักษณ์ เรือนทอง⁹⁰ ทำการวิจัยรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2) ผู้บริหารและครูเป็นมืออาชีพ 3) การประกันคุณภาพ การตรวจสอบได้และความน่าเชื่อถือ 4) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) การมีวิสัยทัศน์ และวัตถุประสงค์ร่วมกัน 6) เน้นการเรียนการสอน 7) การสอนที่มีวัตถุประสงค์ 8) มีความคาดหวัง ต่อนักเรียนสูง และรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 8 องค์ประกอบ ซึ่งมีความเหมาะสมถูกต้อง เป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ ประโยชน์ได้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

ธนสาร บัลลังก์ปัทมา⁹¹ ได้ศึกษาบทบาทประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมในฐานะคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนองค์กร คณะกรรมการระดมเงินทุน เพื่อ พัฒนาสถานศึกษาและคณะกรรมการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการของ สถานศึกษา การมีส่วนร่วมในฐานะทรัพยากรบุคคลโดยเปิดโอกาสให้นำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา

สมจินตนา ชังเกตุ⁹² ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบห้องสมุดชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต พบว่า รูปแบบห้องสมุดชุมชนประกอบด้วย 1) ด้านโครงสร้างทางกายภาพ ตั้งอยู่ใกล้ ชุมชนเมือง 2) ด้านการบริหารจัดการ ใช้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 3) ด้านกิจกรรมส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมการอ่านเป็นอัตลักษณ์ชุมชน และ 4) ด้านการประเมินผลการดำเนินการ โดยการประเมินแบบมีส่วนร่วม

⁹⁰นงลักษณ์ เรือนทอง, “รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล” (วิทยานิพนธ์ดุสิต บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550), ง, 172 - 193.

⁹¹ธนสาร บัลลังก์ปัทมา, “บทบาทประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา,” **The city Journal**. Z 1-15 มีนาคม 2551.

⁹²สมจินตนา ชังเกตุ, “การพัฒนารูปแบบห้องสมุดชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอด ชีวิต” (วิทยานิพนธ์ดุสิต บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดูตลอดชีวิตและพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554), ง, 172 - 184.

ธีรศักดิ์ ศรีสุรกุล⁹³ ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา พบว่า องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 1) ด้านการวางแผนดำเนินงาน 2) ด้านการดำเนินงาน 3) ด้านการประชาสัมพันธ์และประสานงานภาคีเครือข่าย 4) ด้านการติดตามผลและประเมินผล และ 5) ด้านการร่วมรับประโยชน์

อลงกรณ์ จุฑาเกตุ⁹⁴ ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) การเสริมสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 4) การเสริมสร้างเครือข่ายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

งานวิจัยต่างประเทศ

พอลโลซซี่ (Pollzzi)⁹⁵ ได้วิจัยรูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของโรงเรียนของท้องถิ่นในรัฐวิเจอร์ซี สหรัฐอเมริกา โดยการสอบถามคณะกรรมการศึกษาพบว่าการจัดการศึกษาควรขยายออกไปเป็นรูปแบบของชุมชนเมือง ไม่ควรยึดติดกับระเบียบมากนัก

กริฟฟิน (Griffin)⁹⁶ ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ สาเหตุที่สำคัญอันเนื่องมาจากผู้บริหารและอาจารย์ขาดความเข้าใจและการดำเนินการของ โปรแกรมวิชา กล่าวคือการบริหาร โปรแกรมวิชาจะมีประสิทธิภาพได้นั้น โปรแกรมวิชาจะต้องทำหน้าที่ในการวางแผน การตัดสินใจ การจัดการ การนำและการควบคุมทรัพยากรทางการบริหาร อันได้แก่บุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และข้อมูลข่าวสารมาใช้ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ โปรแกรมวิชาอย่างมีประสิทธิภาพ

⁹³ธีรศักดิ์ ศรีสุรกุล, “การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ กศน. ตำบล : การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการวิจัยปฏิบัติการ” (วิทยานิพนธ์คุุณบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), ง, 172 - 191.

⁹⁴อลงกรณ์ จุฑาเกตุ, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร” (วิทยานิพนธ์คุุณบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556), ง, 182 - 191.

⁹⁵Pallozzi, Dennis Peter, “A Model for Community Participation I Local School District DecisionMaking,” (Ph.D. Dissertatio Abstract Comel Universiy, 2000), 1418 – A.

⁹⁶Griffin, Ricky W., **Management**, 5th ed. (Boston : Houghton Mifflin, 2002).

แคล (Clair)⁹⁷ ได้ทำวิจัยเรื่อง "การบุกเบิกการศึกษาผู้ใหญ่ในชุมชน" ที่ได้อธิบายว่า ความเชื่อของชุมชนนั้น ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ประโยชน์สำหรับการตรวจสอบ อาชีพของการศึกษาผู้ใหญ่ แต่คุณค่าของแนวทางนี้ขึ้นอยู่กับตรวจสอบอย่างระมัดระวังและความเหมาะสมของแต่ละช่วง วิธีการหนึ่งที่ได้รับผลนี้ ต้องพิจารณาชุมชนในแต่ละช่วงของ ปฏิสัมพันธ์ที่มากกว่าความเป็นเอกลักษณ์ วิถีทางนี้แสดงว่าชุมชนจะอย่างไรต่อการปรับพฤติกรรม และบ่งบอกถึงคุณค่า เช่นเดียวกับการสาธิตแนวทางบางอย่างที่เป็นการวิเคราะห์ของรากฐาน ความสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ที่นำไปสู่การดำเนินการศึกษาผู้ใหญ่ในชุมชน

เมนู เทคา (Amenu - Tekaa)⁹⁸ ได้ศึกษา ทักษะของชาวอินเดียน ในประเทศแคนาดา เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการจัดการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า การจัดการศึกษาของ ชุมชนที่ประสบความสำเร็จนั้น เนื่องจากประชาชนในชุมชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา หลักสูตร โดยให้หลักสูตรตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับวัฒนธรรม ของชุมชน

แคสวอม (Kasworm)⁹⁹ ได้ทำวิจัยเรื่อง "เอกลักษณ์ของนักศึกษาผู้ใหญ่ท่ามกลางการ ก่อให้เกิดชั้นเรียนวิทยาลัยชุมชน" ได้อธิบายว่า อะไรคือธรรมชาติของเอกลักษณ์นักศึกษาผู้ใหญ่ ภายใต้อิทธิพลทฤษฎีวิเคราะห์สังคม การศึกษาวิจัยนี้ได้ตรวจสอบและร่วมสร้างความเข้าใจในความ หลากหลายของเอกลักษณ์นักศึกษา ที่ได้ผสานวัฒนธรรมและสังคมผ่านการเลือกกลุ่มนักศึกษา ผู้ใหญ่ระดับปริญญาตรี ท่ามกลางการก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ในวิทยาลัยชุมชนประเด็น สำคัญที่ได้ค้นพบมีหลายมิติที่ได้ผสมผสานกัน กล่าวคือ เอกลักษณ์ทางสถานะและความสัมพันธ์ ของนักศึกษาผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผลสะท้อนของแหล่งที่มาอันหลากหลายทั้ง เวลา ความเชื่อที่ขัดแย้งกัน ความเข้าใจในอัตลักษณ์ สถานะทางสังคม และสัมพันธภาพ ปัจจัยสำคัญและพลวัตของเอกลักษณ์

⁹⁷ Ralf St. Clair, "On the commonplace community in adult education," **Adult Education Quarterly** 49 (2004): 5-14.

⁹⁸ Amenu – Tekaa , Christian E., "Perception of Community Participation in Education on Canadian Indian Reserves: A North – Central Alberta Case Study (Native American)," [online] **Dissertation Abstract International** 49 (2002) : 62-80, Abstract [Accessed June 14, 2004], Available form : DIALOG File : ERIC.

⁹⁹ Czrol Kasworm, "Adult student identity in an intergenerational community collegeclassroom," **Adult Education Quarterly** 56 (November 2005): 3-20.

ทางสถานะ และความสัมพันธ์เหล่านี้สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ที่ได้เสนอประกอบด้วย ลักษณะพิเศษของความเชื่อตามอุดมคติและจินตนาการของนักศึกษาผู้ใหญ่ และพฤติกรรมเฉพาะในการตัดสินใจ

Nardo and others¹⁰⁰ กล่าวว่า ตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมจะเป็นตัวช่วยเข้าไปเสริมกลไกการบริหารองค์การด้วยกรอบปฏิบัติที่ชัดเจนและยืดหยุ่นตามสภาพและจะเป็นตัวช่วยในการจัดระบบงานข้อมูลเพื่อประโยชน์ในอนาคต อาทิ การจัดอันดับ อีกทั้งประโยชน์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของตัวบ่งชี้ คือจะช่วยในการสื่อสารกับสาธารณะและส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

แม็กมิลแลนด์ และลีช เค (McMillanand Leah K)¹⁰¹ ได้ศึกษาเรื่องการกระจายอำนาจนโยบายทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศกาน่า ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาระดับประถมศึกษาของประเทศกาน่าได้รับความสำคัญในการพัฒนามากขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีการนำนโยบายการกระจายอำนาจภายใต้การใช้หลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อจะเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศแต่ผลการศึกษาพบว่าการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่เกิดกับการจัดการศึกษาโดยการใช้นโยบายการกระจายอำนาจการบริหารผลการวิเคราะห์นี้เผยให้เห็นว่ารูปแบบการกระจายอำนาจการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลนั้นยังคงไม่ประสบความสำเร็จเพราะว่าอำนาจในการตัดสินใจยังคงอยู่ที่การบริหารส่วนกลางและรัฐบาลขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการกระจายอำนาจการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนในส่วนของการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องและมากขึ้นเพื่อให้ประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริง

¹⁰⁰Nardo. M. and Others, “Tools for composite indicators building” (Joint Research Centre, European Commission, 2005).

¹⁰¹McMillanand Leah K, **A misguided curriculum : Decentralized education policy in Ghana’s primary school system** (Canada: M. A., Saint Mary’s University, 2007), 67.

สรุป

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของนักการศึกษา นักวิชาการหลายท่าน ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เกี่ยวกับแนวคิดการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการนำไปสู่การหาคำประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง โดยนำแนวคิด หลักการ ทฤษฎีต่าง ๆ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาอื่น ๆ และงานวิจัยหลายเรื่องนำมาประยุกต์ใช้ ทำให้ทราบถึงในปัจจุบันยังคงมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ยังไม่สามารถจัดเป็นองค์ประกอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังคงมีหลักการและทฤษฎีที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องที่นำมาหาคำประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพต่อไปได้

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองและเพื่อทราบผลการยื่นข้อร้องเรียนต่อการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยวิธีผสมผสาน (mixed methodology) ทั้งวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้ผู้ให้ข้อมูลเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of analysis) ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย

ผู้วิจัยจัดเตรียมโครงการวิจัยโดยการ ศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองในประเทศและต่างประเทศ จากเอกสาร ตำรา ข้อมูล สถิติ ผลงานวิจัย บทความวิชาการ วารสาร และฐานข้อมูลในระบบ อินเทอร์เน็ตออนไลน์ เพื่อจัดทำโครงการวิจัย โดยขอคำแนะนำ ความเห็นในการจัดทำโครงการวิจัยจากอาจารย์ที่ปรึกษาและนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อเสนอขออนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนดำเนินการ โดยศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองแล้วนำมาสร้างและพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ในการศึกษาองค์ประกอบซึ่งจะได้เครื่องมือที่มีคุณภาพเพื่อใช้ในการศึกษา องค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง เสร็จนำไปการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ได้องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองจึงให้ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิยื่นข้อร้องเรียนต่อการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง โดยมีรายละเอียดขั้นตอนดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แสดงขั้นตอนการวิจัย

ขั้นที่ 3 รายงานผลการวิจัย

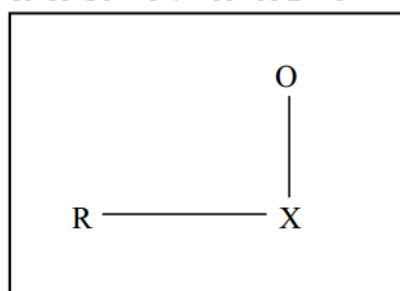
เป็นขั้นตอนการจัดทำรายงานผลการวิจัยเพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการควบคุม วิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามคณะกรรมการผู้ควบคุม วิทยานิพนธ์เสนอแนะ จัดพิมพ์ และส่งรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขออนุมัติจบการศึกษา

ระเบียบวิธีการวิจัย

เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยซึ่งประกอบด้วย แผนแบบการวิจัย ประชากร ผู้ให้ข้อมูล ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

แผนแบบการวิจัย

เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ที่มีแผนแบบการวิจัย แบบกลุ่มตัวอย่างเดียวศึกษาสภาพการณ์ไม่มีการทดลอง (the one shot , non-experimental case study design) สามารถเขียนแสดงเป็นแผนผังได้ (Diagram) ดังนี้

เมื่อ R หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม
 X หมายถึง ตัวแปรที่ศึกษา
 O หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ภาพที่ 4 แผนแบบการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เทศบาลเมืองในประเทศไทย จำแนกเป็น เทศบาลเมืองขนาดเล็ก 17 เทศบาล เทศบาลเมืองขนาดกลาง 135 เทศบาล และเทศบาลเมืองขนาดใหญ่ 26 เทศบาล รวม 178 เทศบาล ดังตารางที่ 1

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีจับคู่เป็นกลุ่ม (Matching group) โดยกำหนดขนาดตัวอย่างเป็นสัดส่วน เทศบาลเมืองขนาดเล็ก : เทศบาลเมืองขนาดกลาง : เทศบาลเมืองขนาดใหญ่ เท่ากับ 15 : 15 : 15 รวม 45 เทศบาล และการได้มาซึ่งตัวอย่างสุ่มอย่างง่ายตามกลุ่ม โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลเทศบาลละ 6 คนดังนี้

1. นายกเทศมนตรีหรือรองนายกเทศมนตรีที่รับมอบหมาย 1 คน
 2. ประธานสภาเทศบาล 1 คน
 3. ผู้อำนวยการกองการศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย 1 คน
 4. ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน
 5. ผู้นำชุมชน 1 คน
 6. ประชาชนชาวบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน 1 คน
- รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 270 คน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล

ขนาด	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	จำนวนผู้ให้ข้อมูล (คน)						
			นายกเทศมนตรี	ประธานสภา	ผอ.กอง การศึกษา	ผอ.สถานศึกษา	ผู้นำชุมชน	ประชาชนชาวบ้าน	รวมผู้ให้ข้อมูล
เล็ก	17	15	15	15	15	15	15	15	90
กลาง	135	15	15	15	15	15	15	15	90
ใหญ่	26	15	15	15	15	15	15	15	90
รวม	178	45	45	45	45	45	45	45	270

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรพื้นฐานและตัวแปรศึกษา ดังนี้

1. ตัวแปรพื้นฐาน คือตัวแปรที่เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา บทบาทในการจัดการศึกษาและประสบการณ์ในการจัดการศึกษา
2. ตัวแปรศึกษา คือ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ซึ่งได้จากสรุปผลการวิเคราะห์เอกสารและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ตอบแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยเครื่องมือ 3 ชุดคือ

เครื่องมือฉบับที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่ง โครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ซึ่งผู้วิจัยใช้ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง โดย ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน

เครื่องมือฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นองค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า Rating scale 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถาม ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองระดับมากที่สุด ให้มีน้ำหนัก 5 คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองระดับมาก ให้มีน้ำหนัก 4 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองระดับปานกลาง ให้มีน้ำหนัก 3 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองระดับน้อย ให้มีน้ำหนัก 2 คะแนน

ระดับ 1 หมายถึง มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองระดับน้อยที่สุด ให้มีน้ำหนัก 1 คะแนน

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย โดยมีขั้นตอนดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร หลักฐาน วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งการสัมภาษณ์ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ที่จัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้รับการจัดการศึกษาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วนำผลการศึกษามาสร้างเป็นเครื่องมือวิจัยฉบับร่างภายใต้คำแนะนำของคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องและเหมาะสมตามขอบเขตที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือทั้งด้านความตรงเชิงเนื้อหา จำนวนภาษาแล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC)

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 5 เทศบาล กำหนดผู้ให้ข้อมูลเทศบาลละ 6 คน รวม 30 คนแล้วนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาหาความเชื่อมั่นตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ซึ่งมีค่า 0.9498

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลโดยการส่งและรับไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรับแบบสอบถามทั้งหมดกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้งหมด เพื่อดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม
2. จัดระเบียบข้อมูลและลงรหัส
3. นำข้อมูลดังกล่าวไปคำนวณทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและข้อคำถามในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลและวิธีการนำเสนอ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลขั้นพื้นฐาน ใช้การคำนวณค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ค่าระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณ 5 ระดับ

โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นด้านองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง มีความคิดเห็นด้านองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง มีความคิดเห็นด้านองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง มีความคิดเห็นด้านองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นด้านองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบ “PCA” (Principal Component analysis)

4. วิเคราะห์ผลการยืนยันองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage)

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

สรุป

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวไม่มีกลุ่มทดลองประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ เทศบาลเมืองขนาดเล็ก 17 เทศบาล เทศบาลเมืองขนาดกลาง 135 เทศบาล และเทศบาลเมืองขนาดใหญ่ 26 เทศบาล รวม 178 เทศบาล โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีจับคู่เป็นกลุ่ม (Matching group) กำหนดขนาดตัวอย่างเป็นสัดส่วนและการได้มาซึ่งตัวอย่างง่ายตามกลุ่ม ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 45 เทศบาล กำหนดผู้ให้ข้อมูลเทศบาลละ 6 คน รวมผู้ให้ข้อมูล 270 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสอบถามผู้วิจัยสร้างและพัฒนาเครื่องมือโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งขอรับคำปรึกษาจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์นำข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นเครื่องมือ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหา สำนวนภาษา ด้วยเทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) ตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 5 เทศบาล กำหนดผู้ให้ข้อมูลเทศบาลละ 6 คน รวม 30 คนนำกลับมาหาความเชื่อมั่นตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis)

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองและ 2) เพื่อทราบผลการยืนยันองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยจำแนกออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

1. ผลการวิเคราะห์ตัวแปรเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองดังนี้
 - 1.1 การวิเคราะห์จากแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองจากกรอบแนวคิดของการวิจัย
 - 1.2 การวิเคราะห์เอกสารจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองทั้งภายในประเทศไทย และต่างประเทศ
 - 1.3 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง
2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง มีดังนี้
 - 2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา บทบาทในการจัดการศึกษาและประสบการณ์ในการจัดการศึกษา
 - 2.2 การวิเคราะห์ระดับความสำคัญของแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง
 - 2.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) เพื่อสกัดตัวแปรให้เหลือตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบสำคัญด้วยการสกัดปัจจัย (Principal Component Analysis :PCA) เพื่อให้ได้องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

ตอนที่ 2 การยืนยันองค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

ขั้นตอนนี้เป็น การนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ทางสถิติคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และผลการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณายืนยันผลการวิจัยว่ามีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้มีความถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ได้และสอบถามข้อคิดเห็นอื่น ๆ ขององค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

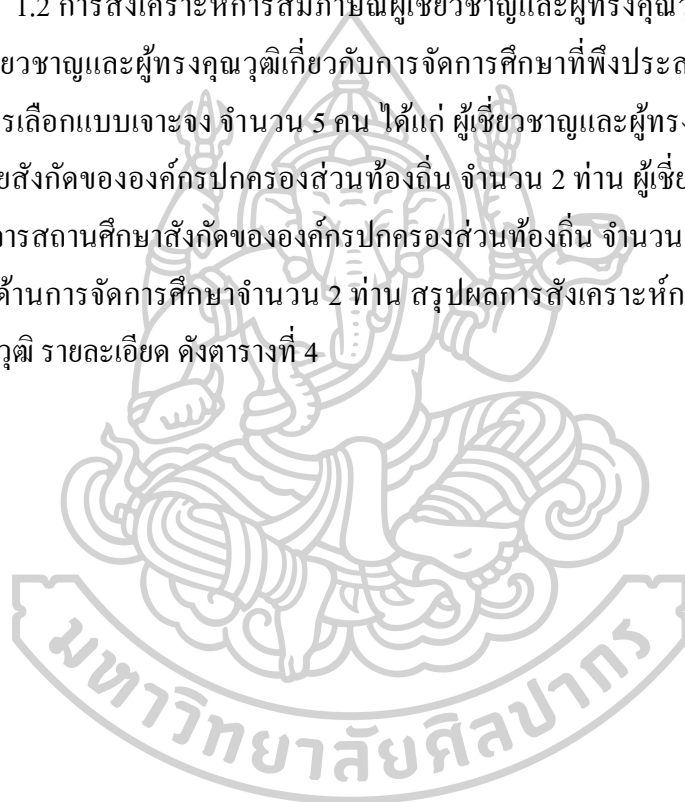
ตอนที่ 1 องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. ผลการวิเคราะห์ตัวแปรเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองดังนี้

1.1 การวิเคราะห์เอกสาร (content analysis) วิเคราะห์ หลักการแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และข้อค้นพบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองของนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญทั้งในและต่างประเทศ สรุปผลการวิเคราะห์เอกสาร รายละเอียด ดังตารางที่ 2 และ ตารางที่ 3

1.2 การสังเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ (interview) จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้บริหารระดับนโยบายสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นกรรมการสถานศึกษาสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีเชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาจำนวน 2 ท่าน สรุปผลการสังเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ รายละเอียด ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เอกสารหลักการแนวคิด ทฤษฎีและองค์ประกอบต่าง ๆ

ที่	แนวคิด	พรบ.การศึกษา (2542)	อนุรักษนิยม (2548)	สิทธิ จรอนันต์ (2551)	วิทยาลัยชุมชน (2552)	โกวิท ว่างาม (2553)	เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553)	จินตนา ตูจามันท์ (2554)	Minzey and LeTarte (2005)	Ceve (2005)	Baba, Tupeni (2005)	Rogers, Alan (2006)	Mark S. Homan (2006)	Stone, Eigsti (2007)
1	การจัดการศึกษาตลอดเวลา	✓				✓			✓					✓
2	ประสบการณ์ความร่วมมือกับทุกฝ่าย	✓		✓					✓					
3	ห้องสมุดประชาชน	✓												
4	จัดตั้งพิพิธภัณฑ์	✓												
5	จัดตั้งหอศิลป์	✓		✓										
6	จัดตั้งสวนสัตว์	✓												
7	จัดตั้งสวนสาธารณะ	✓												
8	จัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์	✓												
9	จัดตั้งอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	✓												
10	จัดตั้งศูนย์กีฬาและนันทนาการ	✓												

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เอกสารหลักการแนวคิด เทคโนโลยีและเครื่องมือต่าง ๆ (ต่อ)

ที่	แนวคิด	พรน.การศึกษา (2542)	อนุรักษุ์ปัญญาวัฒนา (2548)	สปีท จรอนันต์ (2551)	วิทยาลัยชุมชน (2552)	โกวิทู พวงงาม (2553)	มตต์ มตต์การุณีจิต (2553)	จินตนา อัจฉานันท์ (2554)	Minzey and LeTarte (2005)	Ceve (2005)	Baba, Tupeni (2005)	Rogers, Alan (2006)	Mark S. Homan (2006)	Stone, Eigesti (2007)
11	จัดการศึกษาสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน	✓				✓			✓					
12	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	✓	✓	✓		✓								
13	ภาษาเพื่อการศึกษา	✓												
14	ระดมทรัพยากรทางการศึกษา	✓				✓								
15	ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น		✓			✓								
16	การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างชุมชน		✓			✓								
17	การศึกษาตลอดชีวิต			✓										
18	เทคโนโลยีการศึกษา			✓										
19	ชุมชนแห่งการเรียนรู้			✓		✓								

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เอกสารหลักการแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นพบต่าง ๆ (ต่อ)

ที่	แนวคิด	พรบ.การศึกษา (2542)	อนุรักษุญญาวิธาน (2548)	สนท. จรอนันต์ (2551)	วิทยาลัยชุมชน (2552)	ไกวัลย์ พวงงาม (2553)	มต. มศตกรู้อิจต (2553)	จินตนา สุจิตานนท์ (2554)	Minzey and LeTarte (2005)	Ceve (2005)	Baba, Tupeni (2005)	Rogers, Alan (2006)	Mark S. Homan (2006)	Stone, Eigsti (2007)
31	ส่งเสริมอาชีพ					✓								
32	เอกถักยณ์					✓								
33	อัตถักยณ์					✓								
34	การพัฒนาร่างกาย สติปัญญา จิตใจและสังคม					✓								
35	จัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส						✓							
36	จัดการศึกษาสำหรับผู้มีงานทำ						✓							
37	สื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา						✓							
38	หลักสูตรท้องถิ่น							✓						
39	กีฬานันทนาการ							✓						
40	ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้							✓						

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เอกสารหลักการแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นพบต่าง ๆ (ต่อ)

ที่	แนวคิด	พรม.การศึกษา (2542)	อนุรักษ์ปัญญาญาณ (2548)	สันติ จรอนันต์ (2551)	วิทยาลัยชุมชน (2552)	โกวิทย์ พวงงาม (2553)	เมตต์ เมตต์การุญจิต (2553)	จินตนา สุจิตานนท์ (2554)	Minzey and LeTarte (2005)	Ceve (2005)	Baba, Tupeni (2005)	Rogers, Alan (2006)	Mark S. Homan (2006)	Stone, Egisti (2007)
41	จัดการศึกษาเพื่อความเข้มแข็งให้ชุมชน								✓					
42	จัดการศึกษาเพื่อเพิ่มคุณค่า									✓				
43	จัดการศึกษาโดยยึดสถาบันเป็นหลัก										✓			✓
44	จัดการศึกษาโดยยึดชุมชนเป็นหลัก										✓			
45	สร้างวาทะทัศน์ให้ชุมชน										✓			
46	แนวคิดเรื่องสังคม											✓		
47	พัฒนาชุมชน											✓		
48	ความแตกต่างระหว่างบุคคล												✓	
49	ความหมายเน้นของประชากร												✓	
50	ศูนย์กลางความเจริญและความเสื่อม												✓	

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เอกสารหลักการแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นพบต่าง ๆ (ต่อ)

ที่	แนวคิด	พร.การศึกษา (2542)	อนุรักษ์ปฏิญญานัฐ (2548)	สนิท จรอนันต์ (2551)	วิทยาลัยชุมชน (2552)	โกวิทย์ พวงงาม (2553)	เมตต์เมตต์การุญจิต (2553)	จินตนา สุจิตานันท์ (2554)	Minzey and LeTarte (2005)	Ceve (2005)	Baba, Tupeni (2005)	Rogers, Alan (2006)	Mark S. Homan (2006)	Stone, Eigesti (2007)
51	จัดการศึกษาเพื่อสุขภาพ													✓
52	สมาชิกที่ดีของชุมชน													✓
53	การจัดระเบียบชุมชน													✓
54	ความต้องการขั้นพื้นฐานของชุมชน													✓

จากตารางที่ 2 พบว่า จากการวิเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และข้อค้นพบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง โดยนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ ระหว่าง พ.ศ.2542 – พ.ศ. 2554 จากเอกสาร 13 รายการ ได้ตัวแปลทั้งหมด 54 ตัวแปร

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ที่	แนวคิด	เบญจา ชุติราภรณ์ (2548)	นงลักษณ์ เรือนทอง (2550)	ชนดาว บัลลังก์ปัทมา (2551)	สมจินตนา ช่างเกตุ (2554)	ศักดิ์ ศรีสุวรรณ (2555)	อลงกรณ์ จุฑาทศ (2556)	Pollozzi (1981)	Griffin (1996)	Ralf St. Clair (1998)	Amenu Tekaa (1998)	Czrol Kasworm (2005)	Nardo and others (2005)	Casey Cooper (2005)	McMillanand Leah K (2007)
1	การจัดการเรียนร่วม	✓													
2	คนพิการ	✓													
3	ผู้เรียนผู้ได้เรียนดีที่สุดในชั้นเรียนปกติ	✓													
4	การจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น	✓													
5	การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	✓													
6	องค์กรแห่งการเรียนรู้		✓												
7	ผู้บริหารและครูมืออาชีพ		✓												
8	การประกันคุณภาพ		✓												
9	สภาพแวดล้อมที่เชื่อมต่อการเรียนรู้		✓												
10	วัดประสงฆ์ร่วมกัน		✓												

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ที่	แนวคิด	เบญจา ชลาสินท์ (2548)	นงลักษณ์ เรือนทอง (2550)	ธนาสาร บัลลัญจวิทย์ (2551)	สมจินตนา ชงเกตุ (2554)	ศักดิ์ ศรีสุรกุล (2555)	อภิญญา จันทาเกตุ (2556)	Pollozzi (1981)	Griffin (1996)	Ralf St. Clair (1998)	Amenu Tekaa (1998)	Czrol Kasworm (2005)	Nardo and others (2005)	Casey Cooper (2005)	McMillanand Leah K (2007)
11	เน้นการเรียนการสอน	✓													
12	การสอนที่มีวัตถุประสงค์	✓													
13	ความคาดหวังต่อผู้เรียนสูง	✓													
14	รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ	✓													
15	ระดมทรัพยากร			✓											
16	การประเมินการจัดการศึกษา			✓											
17	ภูมิปัญญาท้องถิ่น			✓											
18	ประชาชนชาวบ้าน			✓											
19	แหล่งเรียนรู้ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง				✓										
20	การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม				✓			✓			✓			✓	

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ที่	แนวคิด	เบญจา ชลาธารนนท์ (2548)	นงลักษณ์ เรือนทอง (2550)	ธนาสาร บัลลัญจวิทย์ (2551)	สมเด็จพระนเรศวรมหาราช (2554)	ศักดิ์ ศรีสุรกุล (2555)	อภิญญา จันทะกุล (2556)	Pollozzi (1981)	Griffin (1996)	Ralf St. Clair (1998)	Amenu Tekaa (1998)	Czrol Kasworm (2005)	Nardo and others (2005)	Casey Cooper (2005)	McMillanand Leah K (2007)
21	ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต				✓										
22	ส่งเสริมการอ่าน				✓										
23	การประเมินแบบมีส่วนร่วม				✓										
24	การวางแผนดำเนินงาน					✓									
25	การดำเนินงาน					✓									
26	การประชาสัมพันธ์					✓									
27	การติดตามผลและประเมินผล					✓									
28	การร่วมรับประโยชน์					✓									
29	ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน						✓								
30	ความรู้ ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของชุมชน						✓								

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ที่	แนวคิด	เบญจา ชลธารนนท์ (2548)	นงลักษณ์ เรือนทอง (2550)	ธนิตรา บัลลังก์ไพฑูริ (2551)	สมจินตนา ช่างเกตุ (2554)	ศักดิ์ ศรีสุรกุล (2555)	อภิญญา ภูษานนท์ (2556)	Pollozzi (1981)	Griffin (1996)	Ralf St. Clair (1998)	Amenu Tekaa (1998)	Czrol Kasworm (2005)	Nardo and others (2005)	Casey Cooper (2005)	McMillanand Leah K (2007)
31	กระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน					✓	✓								
32	เครือข่ายของการมีส่วนร่วมของชุมชน														
33	จัดการศึกษาสอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน							✓			✓				
34	การวางแผน								✓			✓			
35	การตัดสินใจ								✓						
36	การควบคุม								✓						
37	งบประมาณ								✓						
38	วัตถุประสงค์								✓						
39	ข้อมูลข่าวสาร								✓						
40	การศึกษานักวิจัยในชุมชน									✓					

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ที่	แนวคิด	เบญจา ชลธารนนท์ (2548)	นงลักษณ์ เรือนทอง (2550)	ธนิตา บัลลังก์ไพฑูริ (2551)	สมจินตนา ช่างเกตุ (2554)	ศักดิ์ ศรีสุรกุล (2555)	อภิญญา จันทาเกตุ (2556)	Pollozzi (1981)	Griffin (1996)	Ralf St. Clair (1998)	Amenu Tekaa (1998)	Czrol Kasworm (2005)	Nardo and others (2005)	Casey Cooper (2005)	McMillanand Leah K (2007)
41	วิถีชุมชน									✓					
42	ความเป็นเอกถักถิ่นชุมชน									✓		✓			
43	ความสัมพันธในชุมชน									✓		✓			
44	วิถีถักชุมชน											✓			
45	หลักสูตรท้องถิ่น										✓				
46	ความเชื่อตามอุดมคติ											✓			
47	กรอบปฏิบัติที่ชัดเจน												✓		
48	การจัดอันดับความสำคัญ												✓		
49	การสื่อสาร												✓		
50	ความรับผิดชอบ												✓		

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ที่	แนวคิด	เบญจา ชลธารนนท์ (2548)	นงลักษณ์ เรือนทอง (2550)	ธนิตาร์ นิลลิ่งกัญญา (2551)	สมจินตนา ช่างศู (2554)	ศักดิ์ ศรีสุรกุล (2555)	อองกรณ์ จุฑาทกต (2556)	Pollozzi (1981)	Griffin (1996)	Ralf St. Clair (1998)	Amenu Tekaa (1998)	Czrokasworm (2005)	Nardo and others (2005)	Casey Cooper (2005)	McMillan and Leah K (2007)
51	จัดการศึกษาสนองความต้องการของชุมชน													✓	
52	หลักสูตรรรมกษิบาล													✓	
53	การกระจายอำนาจ														✓
54	นโยบายทางการศึกษา														✓
55	หลักสูตรรรมกษิบาล														✓
56	วิจัยทางการศึกษา														✓
57	การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง														✓

จากตารางที่ 3 พบว่าจากการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง โดยนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ ระหว่าง พ.ศ.2548 – พ.ศ. 2556 จากงานวิจัย 14 รายการ ได้ตัวแปลทั้งหมด 57 ตัวแปร

ตารางที่ 4 ผลการสังเกตการสัมภาษณผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

ที่	แนวคิด	ศ.ดร.เฉลิมชัย ชาญชัย	ดร.อมรกุล ศรีธรรมมา	ดร.ภาณุพงศ์ ทัพพะสวัสดิ์	ศ.ดร.สุวิทย์ ทรัพย์ทวี	ศ.พรศุภะพร รัตนานาน
1	สร้างความสามัคคีในชุมชนเมือง	✓				✓
2	สามารถแก้ปัญหาภายในครอบครัว	✓				
3	ตอบสนองความหลากหลายของประชากรในชุมชนเมือง	✓		✓		
4	สร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	✓				✓
5	พัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้	✓				
6	สังคมว่าดีนิยม	✓				✓
7	การศึกษาต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลง	✓				
8	ต้นศูนย์กลางการจัดการสอนให้คนในชุมชนพึ่งพิงได้	✓				
9	ให้บริการสัญญาอินเตอร์เน็ต	✓				
10	ทันต่อบริบทโลก	✓		✓		

ตารางที่ 4 ผลการสังเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

ที่	แนวคิด	ผศ.ดร.เฉลิมชัย ชาญชัย	ดร.อมรรัตน์ ศรีธรรมมา	ดร.ภาณุพงษ์ ทัพพะเวส	ผศ.ดร.อุไรรัตน์ คุ้มคำ	อ.พรพรรณ ธีระประภพ
11	การศึกษาดลอดชีวิต	✓	✓			
12	สอดคล้องกับนโยบายของประเทศ	✓				
13	การจัดการศึกษาเหมาะสมกับชุมชนเมืองนั้น ๆ	✓	✓	✓		✓
14	การจัดการศึกษาลำดับสำหรับผู้สูงอายุ	✓				
15	การจัดการศึกษาลำดับสำหรับผู้ใช้งาน	✓				
16	การจัดการศึกษาลำดับเยาวชน	✓	✓			
17	การจัดการศึกษาลำดับคนพิการ	✓				
18	การจัดการศึกษาลำดับอาชีพ	✓				
19	การจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาชุมชนเมือง	✓				✓
20	สร้างจิตสำนึกที่บ้านเกิด	✓		✓		✓
21	ศึกษาการใช้ชีวิต	✓				✓
22	ภาวะสุขภาพกาย สุขภาพจิต	✓				

ตารางที่ 4 ผลการสังเกตการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

ที่		ศ.ดร.เฉลิมชัย ทรัพย์กล้า	ดร.อมรกุล ศรีธรรมมา	ดร.ภาณุพงษ์ ทรัพย์สุด	ศ.ดร.สุวิมล พืฒ์	ดร.พระศุภราชประศาสนานาถ
23	คุณลักษณะที่พึงประสงค์	✓				
24	ครอบครัวศึกษา	✓				✓
25	จิตอาสา, จิตสาธารณะ	✓				✓
26	กระจายอำนาจ	✓	✓			
27	การมีส่วนร่วม	✓	✓	✓		✓
28	การตรวจสอบ	✓				
29	ความทันสมัย	✓				✓
30	หลักธรรมาภิบาล	✓				
31	คณะกรรมการชุมชนทำหน้าที่รับผิดชอบการศึกษา		✓			
32	จัดทำแผนชุมชนเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษา		✓			
33	จัดทำแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา		✓			
34	แหล่งเรียนรู้ในชุมชน		✓			✓

ตารางที่ 4 ผลการสังเกตการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

ที่	แนวคิด	ศ.ดร.เฉลิมชัย วัฒนศิริ	ดร.ณรงค์ ศรีขจรรม	ศ.ดร.ภรณ์ทิพย์เสวี	ศ.ดร.อรรชดี ทรัพย์	ศ.ดร.ประไพพรรณ วัฒนศิริ
35	ระดมความคิดเห็น		✓			
36	ภูมิปัญญาท้องถิ่น		✓			✓
37	ระดมงบประมาณจากทุกภาคส่วน			✓		
38	มีหน่วยงานรับผิดชอบการศึกษาของชุมชน โดยตรง			✓		
39	บุคลากรมีความรู้ความสามารถ			✓		
40	จำนวนบุคลากรมีเพียงพอ			✓	✓	
41	การจัดการศึกษาต้องได้รับการยอมรับของคนในชุมชน			✓		
42	คณะกรรมการติดตามการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง			✓		
43	เทคโนโลยีสารสนเทศ			✓		✓
44	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนการจัดการศึกษาชุมชนเมือง			✓		✓
45	การจัดการศึกษาเพื่อให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเองได้				✓	✓

ตารางที่ 4 ผลการสังเกตการสัมภาษณผู้เี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

ที่	แนวคิด	เอกภยิณ ๑๖๖๒๒๒๒๒.๒๒.๒๒	๑๑๑๑๑๑๑๑ ๑๑๑๑๑๑.๑๑	๒๒๒๒๒๒๒๒ ๒๒๒๒๒๒.๒๒	๓๓๓๓๓๓๓๓ ๓๓๓๓๓๓.๓๓	๔๔๔๔๔๔๔๔ ๔๔๔๔๔๔.๔๔	๕๕๕๕๕๕๕๕ ๕๕๕๕๕๕.๕๕
57	การให้ความรู้ผู้ปกครองในการดูแลบุตรหลาน	✓					๖๖๖๖๖๖๖๖ ๖๖๖๖๖๖.๖๖
58	สร้างโอกาสให้เยาวชนแสดงออกอย่างเหมาะสม	✓					
59	ต่อต้านยาเสพติด	✓					
60	งบประมาณที่เพียงพอ	✓				✓	
61	ให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถดูแลตนเอง	✓					
62	สื่อการสอน	✓					
63	สถานที่เหมาะสม	✓					
64	ค่าตอบแทนคณะกรรมการชุมชน						✓
65	การศึกษาภาคบังคับ						✓
66	การศึกษาทางอัยกัศย						✓
67	ระยะเวลาในการศึกษาที่เหมาะสม						✓

ตารางที่ 4 ผลการสังเกตการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

ที่		เอกภยีน อภยีน'๕๒'๕๗	ดร.ณรงศ์ อภยีน'๕๒	ศ.ดร.ณรงศ์ อภยีน'๕๒	เอกภยีน อภยีน'๕๒'๕๗	ศ.ดร.ณรงศ์ อภยีน'๕๒	เอกภยีน อภยีน'๕๒'๕๗	ศ.ดร.ณรงศ์ อภยีน'๕๒
68	เนื้อหาการศึกษาที่เหมาะสม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
69	มุ่งเน้นการอ่านออกเขียนได้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
70	มีการทดลองเรียนก่อนตัดสินใจ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
71	ค้นพบตนเอง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
72	โครงสร้างสาขาวิชาที่เหมาะสม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
73	ครุมีความรู้เฉพาะด้าน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
74	การกระจายย้ายชุมชน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
75	ธรรมศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
76	วิสัยทัศน์ของชุมชน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
77	สัมมนาในชุมชน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
78	แลกเปลี่ยนความรู้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 4 ผลการสังเกตการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

ที่	แนวคิด	เบญจกัญญา อภิชาตกุล'๒๕'๒๗	ดร.อมรรัตน์ อภิชาตกุล'๒๕'๒๗	ศร.อมรรัตน์ อภิชาตกุล'๒๕'๒๗	เบญจกัญญา อภิชาตกุล'๒๕'๒๗	เบญจกัญญา อภิชาตกุล'๒๕'๒๗	เบญจกัญญา อภิชาตกุล'๒๕'๒๗
79	สร้างองค์ความรู้						✓
80	อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม						✓
81	สังคมอุดมคติ						✓
82	วิสัยทัศน์ของชุมชน						✓
83	การสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในชุมชน						✓
84	เป้าหมายเดียวกัน						✓
85	การระดมทรัพยากร						✓
86	การบริหารจัดการที่ดี						✓
87	การบริหารจัดการแบบยั่งยืน						✓
88	โรงเรียนในสถานประกอบการ						✓

จากตารางที่ 4 พบว่าจากการสังเกตการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง จำนวน 5 คน ได้ตัวแปลทั้งหมด 88 ตัวแปร

การวิเคราะห์เอกสารหลักการแนวคิด ทฤษฎีและข้อค้นพบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองได้ 54 ตัวแปรและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองทั้งภายในประเทศไทยและต่างประเทศได้ 57 ตัวแปร และการสังเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิได้ 88 ตัวแปรรวมทั้งสิ้น 199 ตัวแปร ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลมาบูรณาการเข้าด้วยกันและนำมาจัดสร้างเป็นข้อคำถามได้จำนวนทั้งสิ้น 122 ข้อ และเมื่อนำมาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (index of item objective congruence : IOC) ของเครื่องมือ และนำไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 เทศบาลเมือง ผู้ให้ข้อมูลคือ นายกเทศมนตรี ประธานสภาเทศบาลผู้อำนวยการกองการศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนรวมทั้งสิ้น 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9498 เพื่อนำไปใช้สอบถามกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

การวิจัยนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเทศบาลเมืองจำนวน 45 เทศบาล ผู้ให้ข้อมูลคือนายกเทศมนตรี ประธานสภาเทศบาลผู้อำนวยการกองการศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน รวมผู้ตอบแบบสอบถาม 270 คนส่งแบบสอบถามที่มีข้อคำถาม จำนวน 122 ข้อ ไปยังกลุ่มตัวอย่างได้รับแบบสอบถามความคิดเห็นกลับคืนมา 270 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และเป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ทั้งหมด ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ผล ดังนี้

2.1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นนายกเทศมนตรี ประธานสภาเทศบาลผู้อำนวยการกองการศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนเมื่อแยกพิจารณาตามเพศ อายุระดับการศึกษาบทยาทในการจัดการศึกษาและประสบการณ์ในการจัดการศึกษาโดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และหาค่าร้อยละ (percentage) ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	189	70.0
หญิง	81	30.0
รวม	270	100.0
2. อายุ		
น้อยกว่า 30 ปี	3	1.1
30 – 39 ปี	30	11.1
40 – 49 ปี	61	22.6
มากกว่า 49 ปี	176	65.2
รวม	270	100.0
3. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	50	18.5
ปริญญาตรี	96	35.6
ปริญญาโท	114	42.2
ปริญญาเอก	10	3.7
รวม	270	100.0
4. บทบาทในการจัดการศึกษา		
นายกเทศมนตรี	45	16.7
ประธานสภาเทศบาล	45	16.7
ผู้อำนวยการกองการศึกษา	45	16.7
ผู้อำนวยการสถานศึกษา	45	16.7
ผู้นำชุมชน	45	16.7
ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน	45	16.7
รวม	270	100.0

ตารางที่ 5 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
5. ประสบการณ์ในการจัดการศึกษา		
น้อยกว่า 5ปี	32	11.9
5 – 10ปี	81	30.0
11 – 15ปี	55	20.4
16 – 20ปี	29	10.7
21 ปี ขึ้นไป	73	27.0
รวม	270	100.0

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 270 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 70.0 เป็นเพศหญิง จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 อายุส่วนใหญ่มากกว่า 49 ปี จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 65.2 อายุ 40 – 49 ปี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 22.6 อายุ 30 – 39 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 11.1 อายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1 และระดับการศึกษาส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 42.2 ปริญญาตรี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 35.6 ต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 18.5 ปริญญาเอก จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7 และบทบาทในการจัดการศึกษาจำนวนเท่ากันคือ 45 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 และประสบการณ์ในการจัดการศึกษาส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 5 – 10 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 ประสบการณ์ 21 ปีขึ้นไปจำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 ประสบการณ์ 11 – 15 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 20.4 ประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 11.9 ประสบการณ์ 16 – 20 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 10.7

2.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของตัวแปรองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

ในการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของตัวแปรองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองวิเคราะห์จากระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์จากค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำไปเทียบกับเกณฑ์การวิเคราะห์ของเบสต์ (Best) รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำคัญของตัวแปร
การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

n=270

ที่	ตัวแปรการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความสำคัญ ของตัวแปร
1	การฝึกอบรมพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง	4.29	0.80	มาก
2	ส่งเสริมการสืบสานวัฒนธรรมชุมชนเมือง	4.14	0.75	มาก
3	พัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเมือง	4.10	0.86	มาก
4	สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชนเมือง	4.07	0.83	มาก
5	ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต	4.23	0.77	มาก
6	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน	4.32	0.74	มาก
7	พัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง	4.30	0.77	มาก
8	นโยบายการจัดการศึกษามีความต่อเนื่อง	4.19	0.74	มาก
9	มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา	4.10	0.86	มาก
10	การกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง	3.99	0.86	มาก
11	ระบบประกันคุณภาพการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง	3.99	0.86	มาก
12	ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู	4.25	0.82	มาก
13	มีการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน	4.12	0.83	มาก
14	มีการเตรียมเด็กก่อนวัยเรียนให้มีความพร้อมในการเรียนรู้	4.26	0.78	มาก
15	การวางแผนการจัดการศึกษาของชุมชนอย่างเป็นระบบ	4.07	0.83	มาก
16	โครงสร้างการบริหารงานบุคคลในการจัดการศึกษาของ ชุมชนเมือง	3.91	0.72	มาก
17	การมอบหมายงานตรงกับความรู้ ความสามารถของ บุคลากร	4.04	0.73	มาก
18	การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ	4.04	0.82	มาก
19	การติดตามและประเมินการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง อย่างต่อเนื่อง	4.05	0.83	มาก
20	กำหนดความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจน	4.15	0.80	มาก

ตารางที่ 6 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำคัญของตัวแปร
การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง (ต่อ)

n=270

ที่	ตัวแปรการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความสำคัญ ของตัวแปร
21	เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง	4.08	0.84	มาก
22	ประชาชนในชุมชนเมืองมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม	4.18	0.78	มาก
23	สร้างความมั่นคงในอาชีพแก่ผู้จัดการศึกษาของชุมชนเมือง	4.05	0.82	มาก
24	เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์	4.14	0.77	มาก
25	การจัดสรรงบประมาณในการจัดการศึกษาชุมชนเมืองอย่างเพียงพอ	4.09	0.87	มาก
26	ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง	4.31	0.71	มาก
27	การจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส	3.85	1.03	มาก
28	การจัดการศึกษาสำหรับผู้มีงานทำ	3.70	1.04	มาก
29	การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงวัย	3.63	1.08	มาก
30	การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน	4.08	0.96	มาก
31	การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ	3.64	1.13	มาก
32	การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ	3.75	1.14	มาก
33	การจัดการศึกษาเพื่อการวางแผนครอบครัว	3.77	1.04	มาก
34	การจัดการศึกษาเพื่ออบรมเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้อง	3.96	0.92	มาก
35	จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับชุมชนเมือง	4.00	0.82	มาก
36	สถานที่บรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.06	0.82	มาก
37	ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.15	0.84	มาก
38	ผู้บริหาร/ผู้นำชุมชนและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง	4.18	0.81	มาก

ตารางที่ 6 ค่ามัธยฐานเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำคัญของตัวแปร
การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง (ต่อ)

n=270

ที่	ตัวแปรการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความสำคัญ ของตัวแปร
39	การจัดการศึกษามีความหลากหลายและยืดหยุ่น	3.95	0.87	มาก
40	มีการจัดการศึกษาระบบทางไกล	3.66	0.91	มาก
41	การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง	4.05	0.89	มาก
42	การจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.23	0.75	มาก
43	จัดทำข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ	4.11	0.75	มาก
44	ส่งเสริมการวิจัยการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง	3.95	0.92	มาก
45	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม	4.13	0.82	มาก
46	การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ความเป็นไทย	4.06	0.84	มาก
47	การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม	4.22	0.81	มาก
48	การจัดการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต	4.17	0.85	มาก
49	การจัดการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ	3.99	0.92	มาก
50	การจัดการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาภายในครอบครัว	3.97	0.94	มาก
51	การจัดการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมวัตถุนิยม	3.89	0.97	มาก
52	การจัดการศึกษาเพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.16	0.88	มาก
53	การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชนเมือง	4.13	0.86	มาก
54	การจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาทางสังคมของชุมชนเมือง	3.95	0.91	มาก
55	การจัดการศึกษาเพื่อสร้างจิตอาสาและจิตสาธารณะ	4.06	0.81	มาก
56	การจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มทักษะการใช้ชีวิต	4.06	0.87	มาก
57	การจัดการศึกษาเพื่อให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเองได้	4.09	0.85	มาก
58	การจัดการศึกษาของชุมชนเมืองสอดคล้องกับมาตรฐาน และระบบการศึกษาของชาติ	4.11	0.85	มาก

ตารางที่ 6 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำคัญของตัวแปร
การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง (ต่อ)

n=270

ที่	ตัวแปรการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความสำคัญ ของตัวแปร
59	จัดตั้งกลุ่มผู้ประกอบอาชีพอิสระและกลุ่มผู้สนใจ	3.93	0.90	มาก
60	จัดตั้งสมาคม ชมรม อาชีพต่าง ๆ	3.89	0.92	มาก
61	จัดตั้งศูนย์กีฬาและนันทนาการ	3.97	1.03	มาก
62	จัดตั้งห้องสมุดประชาชน	3.77	1.07	มาก
63	จัดตั้งพิพิธภัณฑ์	3.42	1.22	ปานกลาง
64	จัดตั้งหอศิลป์	3.15	1.24	ปานกลาง
65	จัดตั้งสวนสัตว์	3.03	1.27	ปานกลาง
66	จัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์	3.36	1.16	ปานกลาง
67	จัดตั้งอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	3.20	1.26	ปานกลาง
68	จัดตั้งวิทยาลัยชุมชน	3.35	1.29	ปานกลาง
69	จัดตั้งหอกระจายข่าวในชุมชน	3.98	0.98	มาก
70	การจัดการศึกษาที่มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกรักบ้านเกิด	4.01	0.96	มาก
71	การจัดการศึกษาที่มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย	4.04	0.94	มาก
72	การจัดการศึกษาที่มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกหวงแหนโบราณสถาน โบราณวัตถุ	3.98	0.99	มาก
73	ยกย่องเชิดชูบุคคลที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง	4.01	0.96	มาก
74	เก็บภาษีเพื่อการศึกษา	3.35	1.25	ปานกลาง
75	มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีเพื่อการศึกษา	3.55	1.26	มาก
76	สร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง	3.90	1.03	มาก
77	ส่งเสริมการบูรณาการการเรียนรู้	3.96	0.96	มาก
78	สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ของชุมชนเมือง	3.80	0.91	มาก
79	ให้บริการปรึกษาและแนะนำการศึกษาในชุมชนเมือง	3.86	0.90	มาก

ตารางที่ 6 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำคัญของตัวแปร
การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง (ต่อ)

n=270

ที่	ตัวแปรการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความสำคัญ ของตัวแปร
80	สร้างความตระหนักของคนในชุมชนให้รับรู้ถึง สถานการณ์ของตนเอง	3.94	0.86	มาก
81	สนับสนุนการใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อจัดการศึกษา	3.97	0.84	มาก
82	ผู้นำชุมชนมีนโยบายด้านการศึกษาที่ดี	4.03	0.82	มาก
83	การจัดการศึกษาในสถานประกอบการ	3.65	1.04	มาก
84	มีการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม	3.75	0.92	มาก
85	การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาชุมชน	4.02	0.89	มาก
86	สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินการจัด การศึกษา	3.89	0.95	มาก
87	การจัดการศึกษาของคนในชุมชนเมืองต้องมีวัตถุประสงค์ ที่ชัดเจน	3.94	0.86	มาก
88	การจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของผู้เรียน	4.04	0.81	มาก
89	ส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้าน	4.04	0.86	มาก
90	ใช้หลักสูตรมภิบาลในการจัดการศึกษา	4.16	0.90	มาก
91	มีวัสดุ อุปกรณ์และสื่อการสอนที่เหมาะสมและเพียงพอ	4.06	0.83	มาก
92	จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนเมือง	4.07	0.78	มาก
93	การผสานต่างวัฒนธรรมได้อย่างลงตัว	3.94	0.79	มาก
94	ส่งเสริมให้บุคคลในชุมชนเคารพความคิดและความเชื่อที่ แตกต่างกัน	4.02	0.84	มาก
95	สร้างอัตลักษณ์ให้บุคคลในชุมชนเมือง	3.95	0.84	มาก
96	การจัดการศึกษาที่มุ่งสร้างชุมชนอุดมคติที่ดี	3.99	0.85	มาก
97	การจัดลำดับความสำคัญภาระงานการจัดการศึกษาของ ชุมชนเมือง	3.84	0.85	มาก

ตารางที่ 6 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำคัญของตัวแปร
การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง (ต่อ)

n=270

ที่	ตัวแปรการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความสำคัญ ของตัวแปร
98	มีช่องทางการติดต่อสื่อสารของบุคคลในชุมชน	3.94	0.76	มาก
99	มีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้	3.97	0.84	มาก
100	การจัดการศึกษาของชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางการให้บริการกับชนบทได้	3.93	0.82	มาก
101	การบริการสัญญาณอินเทอร์เน็ตในชุมชน	3.80	1.04	มาก
102	การจัดการศึกษามีความทันสมัยสอดคล้องกับบริบทโลก	3.84	0.86	มาก
103	ส่งเสริมนันทนาการและกิจกรรมในชุมชนเมือง	4.01	0.79	มาก
104	ส่งเสริมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.00	0.85	มาก
105	ส่งเสริมให้มีครอบครัวศึกษาในชุมชนเมือง	3.81	0.95	มาก
106	สมาชิกในชุมชนสามารถตรวจสอบและถ่วงดุลการจัดการศึกษา	3.79	0.93	มาก
107	จัดทำแผนชุมชนเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษา	3.92	0.89	มาก
108	การจัดการศึกษาต้องได้รับความยอมรับของคนในชุมชนเมือง	3.98	0.86	มาก
109	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการศึกษา	3.99	0.86	มาก
110	ส่งเสริมการศึกษาดูงานด้านการจัดการศึกษา	4.00	0.84	มาก
111	ส่งเสริมสินค้า OTOP ของชุมชน	4.06	0.87	มาก
112	การให้ความรู้ผู้ประกอบการในการดูแลบุตรหลาน	4.15	0.77	มาก
113	เปิดโอกาสให้เยาวชนแสดงออกอย่างเหมาะสม	4.17	0.79	มาก
114	ระยะเวลาในการจัดการศึกษาต้องเหมาะสม	4.14	0.79	มาก
115	การจัดการศึกษามุ่งเน้นการอ่านออก เขียนได้	4.19	0.83	มาก
116	มีการทดลองเรียนก่อนตัดสินใจเรียน	3.80	0.96	มาก
117	การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนค้นพบตนเอง	3.99	0.88	มาก

ตารางที่ 6 ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำคัญของตัวแปร
การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง (ต่อ)

n=270

ที่	ตัวแปรการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความสำคัญ ของตัวแปร
118	ผู้สอนมีความรู้เฉพาะด้าน	4.04	0.84	มาก
119	มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ องค์ความรู้ภายใน ชุมชนเมือง	3.96	0.87	มาก
120	บริการด้านการศึกษาเพียงพอกับชุมชนเมือง	4.01	0.89	มาก
121	ประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ	4.02	0.84	มาก
122	การบริหารจัดการศึกษาที่สร้างความยั่งยืนในการ ดำเนินการ	4.17	0.83	มาก
รวมเฉลี่ย		3.58	0.98	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่าโดยภาพรวมข้อคำถามทั้ง 122 ตัวแปร มีค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) มีค่าอยู่ระหว่าง 3.03 - 4.25 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นระดับความสำคัญของตัวแปรการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองส่วนมากอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.71 - 1.29 หมายความว่า การกระจายของข้อมูลตามความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสำคัญของตัวแปรการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองใกล้เคียงกัน

2.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปตรวจสอบโดยสถิติตัวแปรมีความสัมพันธ์กันโดยพิจารณาจากค่า KMO and Bartlett's Test โดยค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (MSA) อยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 และสถิติทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity ใช้ทดสอบตัวแปรต่าง ๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบได้ผล ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่า KMO and Bartlett's Test of Sphericity

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy		.860
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi- Square	55781.833
	df	7381
	Sig	.000

จากตารางที่ 7 ค่า KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) เท่ากับ 0.860 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 122 ตัวแปรของการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองเป็นจำนวนข้อมูลที่มีความเพียงพอและมีความเหมาะสม สามารถใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ระดับดี ทั้งนี้เพราะค่า KMO มีค่ามากกว่า 0.5 และเข้าใกล้ 1 และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity พบในลักษณะเดียวกัน คือค่า Chi- Square = 55781.833 ค่า Significance = 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1 ซึ่งแสดงว่าค่าแมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองทั้ง 122 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กันทำให้ข้อมูลนี้นำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ได้

การวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองหลังจากที่ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองจำนวน 270 ฉบับ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้การสกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis : PCA) ด้วยการหมุนแกนแบบตั้งฉาก (orthogonal rotation) และการหมุนแกนองค์ประกอบด้วยวิธีวาริแมกซ์ (varimax extraction) โดยข้อตกลงเบื้องต้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ เกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบดังนี้ 1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ตามที่แฮร์และ คณะ (Hair et.al.) กล่าวว่า น้ำหนักองค์ประกอบที่ 0.50 ขึ้นไปเป็นค่าหนักที่มีนัยสำคัญในทาง (practically significant) 2) มีค่าไอเก็น (eigenvalues) มากกว่า 1 ตามเกณฑ์ของไคเซอร์ (Kaiser's criterion) และ 3) มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบมากกว่า 3 ตัวขึ้นไป เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ดังกล่าว ได้จำนวนองค์ประกอบและค่าความแปรปรวนของตัวแปร สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบได้ จำนวน 14 องค์ประกอบดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 องค์ประกอบ ค่าความแปรปรวน ค่าร้อยละของความแปรปรวนและค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของตัวแปรการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

องค์ประกอบ (Component)	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	ค่าความแปรปรวน eigenvalues	ค่าร้อยละของความแปรปรวน % of Variance	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม Cumulative %	ค่าความแปรปรวน eigenvalues	ค่าร้อยละของความแปรปรวน % of Variance	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม Cumulative %
1	71.459	58.573	58.573	24.184	19.823	19.823
2	4.467	3.662	62.234	13.655	11.193	31.015
3	3.794	3.110	65.344	12.326	10.103	41.119
4	2.631	2.157	67.501	11.828	9.695	50.814
5	2.100	1.721	69.222	8.785	7.201	58.014
6	1.834	1.503	70.725	5.735	4.701	62.715
7	1.651	1.353	72.078	5.350	4.385	67.100
8	1.595	1.308	73.386	3.276	2.685	69.785
9	1.516	1.243	74.629	3.030	2.484	72.269
10	1.356	1.111	75.740	2.471	2.025	74.294
11	1.295	1.061	76.801	1.819	1.491	75.785
12	1.227	1.006	77.807	1.807	1.481	77.266
13	1.084	0.889	78.696	1.614	1.323	78.590
14	1.049	0.860	79.556	1.179	0.966	79.556

จากตารางที่ 8 พบว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ที่มีค่าความแปรปรวนหรือค่าไอเกน (eigenvalue) 1 ขึ้นไป ได้จำนวนองค์ประกอบ (component) ทั้งหมด 14 องค์ประกอบ ค่าร้อยละความแปรปรวน (% of variance) ระหว่าง 0.966 – 19.823 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance) เท่ากับร้อยละ 79.556 ลักษณะนี้แสดงว่าองค์ประกอบทั้ง 14 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนขององค์ประกอบได้เท่ากับร้อยละ 79.556

แต่เมื่อพิจารณาเกณฑ์ในการเลือกที่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) เท่ากับ 0.60 ขึ้นไป ตัวแปรที่บรรยายแต่ละองค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปและค่าไอเกน (eigenvalues) มากกว่า 1 พบว่า 4 องค์ประกอบที่มีคุณลักษณะเป็นไปตามเกณฑ์ ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 องค์ประกอบที่มีคุณลักษณะเป็นไปตามเกณฑ์ของตัวแปรการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์
ของชุมชนเมือง

องค์ประกอบ (Component)	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	ค่าความแปรปรวน eigenvalues	ค่าร้อยละของความแปรปรวน % of Variance	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม Cumulative %	ค่าความแปรปรวน eigenvalues	ค่าร้อยละของความแปรปรวน % of Variance	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม Cumulative %
1	71.459	58.573	58.573	24.184	19.823	19.823
2	4.467	3.662	62.234	13.655	11.193	31.015
3	3.794	3.110	65.344	12.326	10.103	41.119
4	2.631	2.157	67.501	11.828	9.695	50.814

จากตารางที่ 9 พบว่า 4 องค์ประกอบที่มีคุณลักษณะเป็นไปตามเกณฑ์ ส่วนองค์ประกอบที่เหลือไม่เป็นไปตามเกณฑ์พิจารณา ทำให้ตัวแปรในการพิจารณาเหลือเพียง 36 ตัวแปร จากตัวแปรทั้งหมด 122 ตัวแปร ซึ่งจำแนกได้ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ และจำนวนองค์ประกอบ

ตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ (factor loadings)			
	1	2	3	4
103	0.761			
80	0.726			
104	0.712			
98	0.706			
79	0.698			
59	0.680			
102	0.671			
97	0.662			
93	0.652			
96	0.641			
87	0.636			
94	0.632			

ตารางที่ 10 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ และจำนวนองค์ประกอบ (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ (factor loadings)			
	1	2	3	4
85	0.620			
92	0.614			
78	0.609			
58	0.604			
88	0.602			
105	0.600			
18		0.705		
13		0.704		
17		0.699		
20		0.664		
9		0.642		
67			0.879	
64			0.864	
65			0.804	
63			0.794	
66			0.766	
68			0.670	
74			0.653	
75			0.624	
30				0.662
32				0.640
29				0.633
27				0.619
28				0.619
รวมทั้งสิ้น 36ตัวแปร	18ตัวแปร	5 ตัวแปร	8 ตัวแปร	5 ตัวแปร

จากตารางที่ 10 พบว่า องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองมี 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบที่ 3 และองค์ประกอบที่ 4 ตั้งชื่อองค์ประกอบดังตารางที่ 11 และมีรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

ลำดับ	องค์ประกอบ	จำนวนตัวแปร	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
1	องค์ประกอบที่ 1	18	0.600 - 0.761
2	องค์ประกอบที่ 2	5	0.642 - 0.705
3	องค์ประกอบที่ 3	8	0.624 - 0.879
4	องค์ประกอบที่ 4	5	0.619 - 0.662
รวมทั้งสิ้น		36	0.600 - 0.879

จากตารางที่ 11 พบว่า องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ตามเกณฑ์การคัดเลือก องค์ประกอบมี 4 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 จำนวน 18 ตัวแปร ค่า factor loadings อยู่ระหว่าง 0.600-0.761 องค์ประกอบที่ 2 จำนวน 5 ตัวแปร ค่า factor loadings อยู่ระหว่าง 0.642-0.705 องค์ประกอบที่ 3 จำนวน 8 ตัวแปร ค่า factor loadings อยู่ระหว่าง 0.624-0.879 และองค์ประกอบที่ 4 จำนวน 5 ตัวแปร ค่า factor loadings อยู่ระหว่าง 0.619-0.662

ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ ผู้วิจัย ได้ตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่ให้สอดคล้องกับ โครงสร้างองค์ประกอบ และอธิบายรายละเอียด ดังตารางที่ 12-15 ดังนี้

ตารางที่ 12 องค์ประกอบที่ 1

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
1	103	ส่งเสริมนันทนาการและกิจกรรมในชุมชนเมือง	.761
2	80	สร้างความตระหนักของคนในชุมชนให้รับรู้ถึงสถานการณ์ ของตนเอง	.726
3	104	ส่งเสริมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	.712
4	98	มีช่องทางการติดต่อสื่อสารของบุคคลในชุมชน	.706
5	79	ให้บริการปรึกษาและแนะนำการศึกษาในชุมชนเมือง	.698

ตารางที่ 12 องค์ประกอบที่ 1 (ต่อ)

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
6	59	จัดตั้งกลุ่มผู้ประกอบอาชีพอิสระและกลุ่มผู้สนใจ	.680
7	102	การจัดการศึกษามีความทันสมัยสอดคล้องกับบริบทโลก	.671
8	97	การจัดลำดับความสำคัญภาระงานการจัดการศึกษาของ ชุมชนเมือง	.662
9	93	การผสมผสานต่างวัฒนธรรมได้อย่างลงตัว	.652
10	96	การจัดการศึกษาที่มุ่งสร้างชุมชนอุดมคติที่ดี	.641
11	87	การจัดการศึกษาของคนในชุมชนเมืองต้องมีวัตถุประสงค์ที่ ชัดเจน	.636
12	94	ส่งเสริมให้บุคคลในชุมชนเคารพความคิดและความเชื่อที่ แตกต่างกัน	.632
13	85	การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาชุมชน	.620
14	92	จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนเมือง	.614
15	78	สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ของชุมชนเมือง	.609
16	88	การจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของผู้เรียน	.602
17	58	การจัดการศึกษาของชุมชนเมืองสอดคล้องกับมาตรฐานและ ระบบการศึกษาของชาติ	.604
18	105	ส่งเสริมให้มีครอบครัวศึกษาในชุมชนเมือง	.600
ค่าแปรปรวนองค์ประกอบ (eigenvalues)			24.184
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance)			19.823
ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมขององค์ประกอบ			19.823

จากตารางที่ 12 พบว่า องค์ประกอบที่ 1 อธิบายด้วยตัวแปรสำคัญ จำนวน 18 ตัวแปร ได้แก่ 103,80,104,98,79,59,102, 97,93,96,87,94,85,92,78,88,58 และ 105 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปร ในองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง 0.600 - 0.761 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปรเท่ากับ 24.184 ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 19.823 และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมของ

องค์ประกอบเท่ากับ 19.823 ลักษณะนี้แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 18 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุดและองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองได้ร้อยละ 19.823ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับค่าความแปรปรวนของตัวแปร(eigenvalue)กับองค์ประกอบอื่น ๆ องค์ประกอบนี้มีความสำคัญอันดับ 1 ผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า“การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้” (Learning Community)

ตารางที่ 13 องค์ประกอบที่ 2

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	น้ำหนักองค์ประกอบ
1	18	การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ	.705
2	13	มีการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน	.704
3	17	การมอบหมายงานตรงกับความรู้ ความสามารถของบุคลากร	.699
4	20	กำหนดความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจน	.664
5	9	มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา	.642
ค่าความแปรปรวน (eigenvalue)			13.655
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance)			11.193
ค่าร้อยละสะสมของความแปรปรวน(cumulative % of variance)			31.015

จากตารางที่ 13 พบว่า องค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 5ตัวแปร ได้แก่ 18,13,17,20 และ 9 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง 0.642- 0.705 มีค่าความแปรปรวน (eigen value) 13.655 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance) 11.193 ค่าร้อยละสะสมของความแปรปรวน (cumulative % of variance) 31.015 ลักษณะนี้แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุดและองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ได้ร้อยละ 31.015 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalue) กับองค์ประกอบอื่น ๆ องค์ประกอบนี้มีความสำคัญอันดับ 2 ผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การบริหารอย่างมีส่วนร่วม” (Participatory management)

ตารางที่ 14 องค์ประกอบที่ 3

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
1	67	จัดตั้งอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	.879
2	64	จัดตั้งหอศิลป์	.864
3	65	จัดตั้งสวนสัตว์	.804
4	63	จัดตั้งพิพิธภัณฑ์	.794
5	66	จัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์	.766
6	68	จัดตั้งวิทยาลัยชุมชน	.670
7	74	เก็บภาษีเพื่อการศึกษา	.653
8	75	มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีเพื่อการศึกษา	.624
ค่าความแปรปรวน (eigenvalue)			12.326
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance)			10.103
ค่าร้อยละสะสมของความแปรปรวน (cumulative % of variance)			41.119

จากตารางที่ 14 พบว่า องค์ประกอบที่ 3 มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 8 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรที่ 67,64,65,63,66,68,74 และ 75 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง 0.624- 0.879 มีค่าความแปรปรวน (eigenvalue) 12.326 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance) 10.103 ค่าร้อยละสะสมของความแปรปรวน (cumulative % of variance) 41.119 ลักษณะนี้แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 8 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ได้ร้อยละ 41.119 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalue) กับองค์ประกอบอื่น ๆ องค์ประกอบนี้มีความสำคัญอันดับ 3 ผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การจัดแหล่งเรียนรู้ของชุมชน” (Community learning resources)

ตารางที่ 15 องค์ประกอบที่ 4

ที่	ตัวแปร	ข้อความ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
1	30	การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน	.662
2	32	การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ	.640
3	29	การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงวัย	.633
4	27	การจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส	.619
5	28	การจัดการศึกษาสำหรับผู้มีงานทำ	.619
ค่าความแปรปรวน (eigenvalue)			11.828
ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance)			9.695
ค่าร้อยละสะสมของความแปรปรวน (cumulative % of variance)			50.814

จากตารางที่ 15 พบว่า องค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรที่ 30, 32, 29, 27 และ 28 ซึ่งมีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง 0.619- 0.662 มีค่าความแปรปรวน (eigenvalue) 11.828 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance) 9.695 ค่าร้อยละสะสมของความแปรปรวน (cumulative % of variance) 50.814 ลักษณะนี้แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่ร่วมกันบรรยายองค์ประกอบได้ดีที่สุด และองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ได้ร้อยละ 50.814 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalue) กับองค์ประกอบอื่น ๆ องค์ประกอบนี้มีความสำคัญอันดับ 4 ผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การจัดการศึกษาสำหรับทุกคน” (Education for everyone)

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) เพื่อสกัดตัวแปรให้เหลือตัวแปรประกอบที่สำคัญ โดยการวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์ภาวะน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood) เพื่อให้ได้ตัวแปรที่สำคัญ ซึ่งปรากฏว่าได้องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองมาทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ผู้วิจัยจึงได้สรุปองค์ประกอบ ได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้
 องค์ประกอบที่ 2 การบริหารอย่างมีส่วนร่วม
 องค์ประกอบที่ 3 การจัดแหล่งเรียนรู้ของชุมชน
 องค์ประกอบที่ 4 การจัดการศึกษาสำหรับทุกคน
 ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองได้
 4 องค์ประกอบ ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

จากแผนภาพที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง จากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีองค์ประกอบ จำนวน 4 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) ประกอบด้วย 18 ตัวแปร คือ 1) ส่งเสริมสนับสนุนการและกิจกรรมในชุมชนเมือง 2) สร้างความตระหนักของคนในชุมชนให้รับรู้ถึงสถานการณ์ของตนเอง 3) ส่งเสริมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 4) มีช่องทางการติดต่อสื่อสารของบุคคลในชุมชน 5) ให้บริการปรึกษาและแนะนำการศึกษาในชุมชนเมือง 6) จัดตั้ง

กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระและกลุ่มผู้สนใจ 7) การจัดการศึกษามีความทันสมัยสอดคล้องกับบริบทโลก 8) การจัดลำดับความสำคัญภาระงานการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง 9) การผสมผสานต่างวัฒนธรรมได้อย่างลงตัว 10) การจัดการศึกษาที่มุ่งสร้างชุมชนอุดมคติที่ดี 11) การจัดการศึกษาของคนในชุมชนเมืองต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน 12) ส่งเสริมให้บุคคลในชุมชนเคารพความคิดและความเชื่อที่แตกต่างกัน 13) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาชุมชน 14) จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนเมือง 15) สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ของชุมชนเมือง 16) การจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของผู้เรียน 17) การจัดการศึกษาของชุมชนเมืองสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติและ 18) ส่งเสริมให้มีครอบครัวศึกษาในชุมชนเมือง

องค์ประกอบที่ 2 การบริหารอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Management) ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ 1) การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ 2) มีการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน 3) การมอบหมายงานตรงกับความรู้ ความสามารถของบุคลากร 4) กำหนดความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจนและ 5) มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา

องค์ประกอบที่ 3 การจัดแหล่งเรียนรู้ (Community Learning Resources) ประกอบด้วย 8 ตัวแปร คือ 1) จัดตั้งอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2) จัดตั้งหอศิลป์ 3) จัดตั้งสวนสัตว์ 4) จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ 5) จัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ 6) จัดตั้งวิทยาลัยชุมชน 7) เก็บภาษีเพื่อการศึกษาและ 8) มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีเพื่อการศึกษา

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการศึกษาสำหรับทุกคน (Education for All) ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ 1) การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน 2) การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ 3) การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงวัย 4) การจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสและ 5) การจัดการศึกษาสำหรับผู้มีงานทำ

ตอนที่ 2 การยืนยันองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

ขั้นตอนนี้เป็น การนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ทางสถิติขององค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง โดยใช้แบบยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาให้ ความเห็นว่าผลการวิจัยมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ได้ การวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละและผลการยืนยันองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผู้วิจัยทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

1. ผลสรุปการขึ้นชั่งนงศ์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง แสดงค่าความถี่ และร้อยละของ ข้อมูลการขึ้นชั่งนงศ์ประกอบ จากแบบขึ้นชั่งนงศ์ประกอบจาก ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็น ประโยชน์ มีรายละเอียดดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ค่าความถี่ และร้อยละของข้อมูลการขึ้นชั่งนงศ์ประกอบจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีต่อความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของ องค์ประกอบ การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

องค์ประกอบของ การจัดการศึกษา ที่พึงประสงค์ของ ชุมชนเมือง	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ							
	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		ความเป็นประโยชน์	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การสร้างชุมชนแห่ง การเรียนรู้	5	100	5	100	5	100	5	100
การบริหารอย่าง มีส่วนร่วม	5	100	5	100	4	80	5	100
การจัดแหล่งเรียนรู้	5	100	5	100	4	80	5	100
การจัดการศึกษา สำหรับทุกคน	5	100	5	100	5	100	5	100

จากตารางที่ 16 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน ส่วนใหญ่มีความเห็น สอดคล้องกันว่า องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์เนื่องจากเมื่อพิจารณาองค์ประกอบการ จัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองแล้ว พบว่า มีความครอบคลุมทั้ง การสร้างชุมชนแห่ง การเรียนรู้ ฯ การบริหารอย่างมีส่วนร่วม การจัดแหล่งเรียนรู้และการจัดการศึกษาสำหรับทุกคน โดยด้านความถูกต้องขององค์ประกอบ มีความถูกต้อง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ด้านความ เหมาะสมขององค์ประกอบ มีความเหมาะสม จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ด้านความเป็นไปได้ ขององค์ประกอบ มีความเป็นไปได้การบริหารอย่างมีส่วนร่วมและการจัดแหล่งเรียนรู้ มีด้านความ เป็นไปได้จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 80 ส่วนองค์ประกอบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และ การจัดการศึกษาสำหรับทุกคนมีด้านความเป็นไปจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ในด้านความ เป็นประโยชน์ขององค์ประกอบ มีความเป็นประโยชน์ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม พบว่า การบริหารอย่างมีส่วนร่วมมีด้านความเป็นไปได้จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 80 อีก 1 คนมีความคิดเห็นว่าการบริหารอย่างมีส่วนร่วมมีความเป็นไปได้ไม่มาก เพราะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองอาจมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน มีเป้าหมายการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน รวมถึงยังไม่มีโครงสร้างการบริหารจัดการการศึกษาของชุมชนเมืองที่ชัดเจน จึงทำให้การบริหารอย่างมีส่วนร่วมมีความเป็นไปได้ไม่มาก และในส่วนการจัดแหล่งเรียนรู้ มีด้านความเป็นไปได้จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 80 อีก 1 คน มีความคิดเห็นว่าการจัดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเมืองมีความเป็นไปได้ไม่มาก เพราะหลายชุมชนเมืองยังขาดความพร้อมด้านงบประมาณและสถานที่การจัดแหล่งเรียนรู้

2. ผลสรุปการยืนยันองค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองและความคิดเห็นอื่น ๆ โดยผู้วิจัยนำแบบยืนยันผลการวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์รวมทั้งความคิดเห็นต่อองค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองมีรายละเอียด ดังนี้

2.1. ด้านความถูกต้อง

ผลการยืนยันองค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน พบว่า องค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองมีความถูกต้อง ครอบคลุมในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะการบริหารงานอย่างมีส่วนร่วมเป็นส่วนที่มีความสำคัญมากในการจัดการศึกษาของชุมชน เพราะการบริหารงานอย่างมีส่วนร่วมตอบสนองความต้องการของชุมชนเมืองอย่างแท้จริง ส่งเสริมการกระจายอำนาจซึ่งให้บุคคลในชุมชนเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยกำหนดความรับผิดชอบอย่างชัดเจนตรงกับความรู้ ความสามารถของบุคลากร รวมถึงระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนมาสนับสนุนการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง

2.2 ด้านความเหมาะสม

ผลการยืนยันองค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ท่าน พบว่า องค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองมีความเหมาะสม โดยเฉพาะการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ต้องตอบสนองความต้องการของชุมชนเมือง สามารถส่งเสริมการประกอบอาชีพเพิ่มรายได้แก่ชุมชนเมือง สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ของชุมชนเมือง ส่งเสริมให้บุคคลในชุมชนเคารพความคิดและความเชื่อที่แตกต่างกัน ทำให้เป็นสังคมอุดมคติที่ดีได้ภายใต้บริบทของตนเอง

2.3 ด้านความเป็นไปได้

ผลการยืนยันองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน พบว่า องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองมีความเป็นไปได้เป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะการจัดการศึกษาสำหรับทุกคน ควรสนองความต้องการของคน ทุกระดับ ทุกช่วงวัย ซึ่งคนทุกคนต้องได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษานี้ต้องครอบคลุมทุกด้าน เพราะไม่เพียงบุคคลต้องพัฒนาตนเองและความสามารถในการประกอบอาชีพของตนแต่คนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนและประเทศโดยรวม ทั้งด้านเศรษฐกิจ ชีวิต ความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและวัฒนธรรมด้วย ทั้งนี้ สังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและพัฒนาการทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องศึกษาความเป็นไปรอบตัวเพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม หน่วยงานรัฐควรจัดสวัสดิการให้ครบ

2.4 ด้านการนำไปใช้ประโยชน์

ผลการยืนยันองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน พบว่า องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ โดยเฉพาะการจัดแหล่งเรียนรู้ของชุมชนให้เป็นสถานที่ที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ รวมทั้งจัดบรรยากาศให้สวยงาม เป็นการดึงดูดผู้สนใจให้อยากเข้ามาเรียนรู้ และควรจัดให้หลากหลาย สนองความต้องการของคนทุกระดับ ทุกช่วงวัย ทุกรูปแบบซึ่งการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเมืองนับเป็นสิ่งที่จำเป็น เป็นการช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาให้เท่าเทียมและทั่วถึง เพื่อนำไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย รวมถึงออกระเบียบ มาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเมือง

จากการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อยืนยันความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ขององค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองพบว่า ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ท่าน ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากเมื่อพิจารณาองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองแล้ว พบว่า มีความครอบคลุมทั้งการกำหนดนโยบายที่มีประสิทธิภาพ การบริหารอย่างมีส่วนร่วม การจัดแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและการจัดการศึกษาสำหรับทุกคนและได้นำไปอภิปรายผลให้ตรงประเด็นตามองค์ประกอบที่ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง และ 2) เพื่อทราบผลการยืนยันองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นดำเนินการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย เพื่อเสนอการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์และสังเคราะห์ตัวแปรองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง เพื่อพัฒนาเป็นเครื่องมือการวิจัย โดยศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อให้ได้ตัวแปรที่ต้องการศึกษาแล้วนำผลที่ได้ไปพัฒนาแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ทำการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากรวบรวมและจากการสัมภาษณ์เพื่อสรุปตัวแปรที่และนำไปเป็นข้อมูลในการสร้างข้อคำถามเพื่อใช้เป็นแบบสอบถาม (questionnaires) ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยดัชนีความสอดคล้องที่เรียกว่าค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) ซึ่งพิจารณาค่า IOC ที่มากกว่า 0.5 ขึ้นไป โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ และคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ข้อคำถามจำนวน 122 ข้อ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปทดลองใช้ (try out) แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามความคิดเห็นทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.9498 แล้วนำแบบสอบถามที่จัดทำสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจากเทศบาลเมืองในประเทศไทย จำนวน 45 เทศบาล รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 270 คน ได้รับแบบสอบถามความคิดเห็นกลับคืนมา 270 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 รวบรวมข้อมูลแล้ววิเคราะห์โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ (frequency : f) ค่าร้อยละ (percentage : %) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean : \bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.) การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) เพื่อให้ได้องค์ประกอบการบริหารการพัฒนาการใช้ภาษาอังกฤษของครู โรงเรียนประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การยืนยันองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง โดยนำองค์ประกอบที่มีประสิทธิภาพที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาตรวจสอบและเพิ่มความน่าเชื่อถือ ในองค์ประกอบที่เหมาะสม ด้วยแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยพิจารณา ประเด็นความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ ข้อวิพากษ์ เพื่อปรับปรุงให้ได้องค์ประกอบที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ (frequency : f) ค่าร้อยละ (percentage :%)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การหาค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic means) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบ องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองและ 2) เพื่อทราบผลการยืนยัน องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2) การบริหารอย่างมีส่วนร่วม 3) การจัดแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และ 4) การจัดการศึกษาสำหรับทุกคน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) ประกอบด้วย 18 ตัวแปร คือ 1) ส่งเสริมสนับสนุนการและกิจกรรมในชุมชนเมือง 2) สร้างความตระหนักของคน ในชุมชนให้รับรู้ถึงสถานการณ์ของตนเอง 3) ส่งเสริมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 4) มีช่องทาง การติดต่อสื่อสารของบุคคลในชุมชน 5) ให้บริการปรึกษาและแนะนำการศึกษาในชุมชนเมือง 6) จัดตั้ง กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระและกลุ่มผู้สนใจ 7) การจัดการศึกษามีความทันสมัยสอดคล้องกับบริบท โลก 8) การจัดลำดับความสำคัญภาระงานการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง 9) การผสานต่างวัฒนธรรม ได้อย่างลงตัว 10) การจัดการศึกษาที่มุ่งสร้างชุมชนอุดมคติที่ดี 11) การจัดการศึกษาของคนในชุมชน เมืองต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน 12) ส่งเสริมให้บุคคลในชุมชนเคารพความคิดและความเชื่อที่

แตกต่างกัน 13) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาชุมชน 14) จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนเมือง 15) สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ของชุมชนเมือง 16) การจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของผู้เรียน 17) การจัดการศึกษาของชุมชนเมืองสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติและ 18) ส่งเสริมให้มีครอบครัวศึกษาในชุมชนเมือง

องค์ประกอบที่ 2 การบริหารอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Management) ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ 1) การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ 2) มีการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน 3) การมอบหมายงานตรงกับความรู้ ความสามารถของบุคลากร 4) กำหนดความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจนและ 5) มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา

องค์ประกอบที่ 3 การจัดแหล่งเรียนรู้ของชุมชน (Community learning resources) ประกอบด้วย 8 ตัวแปร คือ 1) จัดตั้งอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2) จัดตั้งหอศิลป์ 3) จัดตั้งสวนสัตว์ 4) จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ 5) จัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ 6) จัดตั้งวิทยาลัยชุมชน 7) เก็บภาษีเพื่อการศึกษาและ 8) มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีเพื่อการศึกษา

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการศึกษาสำหรับทุกคน (Education for All) ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ 1) การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน 2) การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ 3) การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงวัย 4) การจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสและ 5) การจัดการศึกษาสำหรับผู้มีงานทำ

ผลการยืนยันการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

ผลการยืนยันองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน ผลการยืนยันพบว่า องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง จำนวน 4 องค์ประกอบคือ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้, การบริหารอย่างมีส่วนร่วม, การจัดแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและการจัดการศึกษาสำหรับทุกคน มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ สามารถนำมาอภิปรายผล โดยแยกออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) องค์ประกอบ การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองและ 2) ยืนยันองค์ประกอบการจัดการศึกษา ที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง มีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

ผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ทำให้ได้องค์ประกอบที่สำคัญรวมทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบ คือ 1) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2) การบริหารอย่างมีส่วนร่วม 3) การจัดแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและ 4) การจัดการศึกษาสำหรับทุกคน องค์ประกอบทั้งหมดนี้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า องค์ประกอบการจัดการศึกษา ที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ประกอบด้วยพหุองค์ประกอบ เนื่องจากการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ ของชุมชนเมืองนั้นต้องมีองค์ประกอบด้วยกันหลายประการจึงจะสำเร็จซึ่งมีความสอดคล้องกับ แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยของนักวิชาการ หน่วยงานและองค์การ รวมทั้งสถาบันทั้ง ภายในประเทศไทย และต่างประเทศ สามารถอภิปรายผลในแต่ละองค์ประกอบได้ ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญ ต่อการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง เป็นอันดับ 1 มี 18 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปร องค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.600 - 0.761 มีค่าความแปรปรวน (eigenvalue) 19.823 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance) 19.823 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance) 19.823 ซึ่งอธิบายถึงความสอดคล้องหรือความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 18 ตัวในองค์ประกอบ ที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกัน แสดงว่าตัวแปรทั้ง 18 ตัวแปรสามารถจัดอยู่ในองค์ประกอบที่ 1 คือการสร้างชุมชน แห่งการเรียนรู้ เนื่องจากการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ของชุมชนเมือง โดยส่งเสริมให้มีนันทนาการ และกิจกรรมในชุมชนเมือง สร้างความตระหนักของคนในชุมชนเคารพความคิดและความเชื่อ ที่แตกต่างกันทำให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ดีได้ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะ เรือนทอง ได้ทำการวิจัย รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียน ที่มีประสิทธิผลประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2) ผู้บริหารและ ครูเป็นมืออาชีพ 3) การประกันคุณภาพการตรวจสอบได้และความน่าเชื่อถือ 4) สภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) การมีวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน 6) เน้นการเรียนการสอน 7) การสอน ที่มีวัตถุประสงค์ 8) มีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง และรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล

เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 8 องค์ประกอบ ซึ่งมีความเหมาะสมถูกต้อง เป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย และสอดคล้องกับแนวคิดของบาบา (Tupeni L. Baba) ได้นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง กล่าวคือ รูปแบบที่ยึดชุมชนเมืองเป็นหลัก เป็นรูปแบบที่สมาชิกของชุมชนเป็นผู้ริเริ่มและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเมืองเป็นที่มาของการจัดตั้งโครงการการศึกษาชุมชน และมักเป็นโครงการเล็ก ๆ ที่ลงทุนสูงเมื่อเทียบกับรูปแบบที่ยึดสถาบันเป็นหลัก และมีการจัดการที่ยากกว่า รูปแบบที่ยึดสถาบันเป็นหลักเช่นกัน โดยเฉพาะการสร้างความตระหนักของคนในชุมชน การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับสอดคล้องกับงานวิจัยของ พอลลอสซี่ (Pollzzi) ได้วิจัยรูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของโรงเรียนของท้องถิ่นในรัฐวิเจอร์ซี สหรัฐอเมริกา โดยการสอบถามคณะกรรมการศึกษาพบว่าการจัดการศึกษาควรขยายออกไปเป็นรูปแบบของชุมชนเมือง ไม่ควรยึดติดกับระเบียบมากนักสอดคล้องกับงานวิจัยของ แคสวอม (Kasworm) ได้ทำวิจัยเรื่อง “เอกลักษณ์ของนักศึกษาผู้ใหญ่ท่ามกลางการก่อให้เกิดชั้นเรียนวิทยาลัยชุมชน” ได้อธิบายว่า อะไรคือธรรมชาติของเอกลักษณ์นักศึกษาผู้ใหญ่ ภายใต้พื้นฐานทฤษฎีวิเคราะห์สังคม การศึกษาวิจัยนี้ได้ตรวจสอบและร่วมสร้างความเข้าใจในความหลากหลายของเอกลักษณ์นักศึกษาที่ได้ผสานวัฒนธรรมและสังคมผ่านการเลือกกลุ่มนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับปริญญาตรี ท่ามกลางการก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ในวิทยาลัยชุมชนประเด็นสำคัญที่ได้ค้นพบมิติหลายมิติที่ได้ผสมผสานกัน กล่าวคือ เอกลักษณ์ทางสถานะและความสัมพันธ์ของนักศึกษาผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผลสะท้อนของแหล่งที่มาอันหลากหลายทั้ง เวลา ความเชื่อที่ขัดแย้งกัน ความเข้าใจในอัตลักษณ์สถานะทางสังคม และสัมพันธ์ภาพ ปัจจัยสำคัญและพลวัตของเอกลักษณ์ทางสถานะ และความสัมพันธ์เหล่านี้สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ที่ได้เสนอประกอบด้วย ลักษณะพิเศษของความเชื่อตามอุดมคติและจินตนาการของนักศึกษาผู้ใหญ่ และพฤติกรรมเฉพาะในการตัดสินใจ

2. องค์ประกอบที่ 2 การบริหารอย่างมีส่วนร่วม เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง เป็นอันดับ 2 มี 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรองค์ประกอบอยู่ 0.642 - 0.705 มีค่าความแปรปรวน (eigenvalue) 13.655 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance) 11.193 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance) 31.015 ซึ่งอธิบายถึงความสอดคล้องหรือความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 5 ตัวในองค์ประกอบที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกัน แสดงว่าตัวแปรทั้ง 5 ตัวแปรสามารถจัดอยู่ในองค์ประกอบที่ 2 คือการบริหารอย่างมีส่วนร่วม เนื่องจาก การบริหารการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองต้องบริหารอย่างมีส่วนร่วม ส่งเสริมการกระจายอำนาจซึ่งให้บุคคลในชุมชนเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยกำหนด

ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนตรงกับความรู้ ความสามารถของบุคลากร รวมถึงระดมทรัพยากรจาก
 ทุกภาคส่วนมาสนับสนุนการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ
 การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดหลักการการจัดการศึกษาของชุมชนไว้ว่า ชุมชนต้องมี
 ส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมนั้นแสดงออกได้ หลายลักษณะ เช่น ร่วมเป็นกรรมการ
 ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา ร่วมสนับสนุนทรัพยากร ร่วมติดตาม
 ประเมิน ส่งเสริมให้กำลังใจและปกป้องผู้ปฏิบัติงานที่มุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม หลักการนี้ถือว่า
 อนาคตของประเทศและความเจริญรุ่งเรืองของสังคมไทย เป็นความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน
 มิใช่ถูกจำกัดโดยตรงในการจัดการศึกษา ดังนั้นจึงเป็นทั้งสิทธิและหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะเข้า
 มีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้ามีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อแก้ไขปัญหา
 อุปสรรคของการจัดการศึกษา ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและการระดมทรัพยากรจาก
 แหล่งต่าง ๆ มาใช้เพื่อการจัดการศึกษา ทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา ได้แก่
 ทรัพยากรการเงิน วัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในการเรียนการสอน
 ภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ล้วนเป็นทรัพยากรจำเป็นแต่รัฐไม่สามารถจัดหามา
 สนับสนุนได้อย่างเพียงพอ จึงถือเป็นภาระหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคนในการจัด
 การศึกษาจะเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ
 อลงกรณ์ จุฑาเกตุ ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน
 ประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) การเสริมสร้างความรู้
 ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) การเสริมสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน
 และ 4) การเสริมสร้างเครือข่ายของการมีส่วนร่วมของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของธนสาร
 บัลลังก์ปัทมา ได้ศึกษายบทบาทประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วม
 ในฐานะคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนองค์กร คณะกรรมการระดมเงินทุน เพื่อพัฒนาสถานศึกษา
 และคณะกรรมการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการของสถานศึกษา การมีส่วนร่วม
 ในฐานะทรัพยากร บุคคลโดยเปิด โอกาสให้นำประสบการณ์ ความรอบรู้ความชำนาญและ
 ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัย
 ของเมนู เทคา (Amenu - Tekaa) ได้ศึกษา ทักษะของชาวอินเดียน ในประเทศแคนาดาเกี่ยวกับการ
 การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการจัดการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า การจัดการศึกษาของชุมชน
 ที่ประสบความสำเร็จนั้น เนื่องมาจากประชาชนในชุมชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา
 หลักสูตร โดยให้หลักสูตรตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับวัฒนธรรมของ
 ชุมชน

3. องค์ประกอบที่ 3 การจัดแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง เป็นอันดับ 3 มี 8 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.624 - 0.879 มีค่าความแปรปรวน (eigenvalue) 12.326 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance) 10.103 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance) 41.119 ซึ่งอธิบายถึงความสอดคล้องหรือความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 8 ตัวในองค์ประกอบที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกัน แสดงว่าตัวแปรทั้ง 8 ตัวแปรสามารถจัดอยู่ในองค์ประกอบที่ 3 คือ การจัดแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เนื่องจาก ชุมชนเมืองควรจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ซึ่งการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเมืองนับเป็นสิ่งจำเป็น เพราะเป็นการช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาให้เท่าเทียมและทั่วถึง เพื่อนำไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย รวมถึงอกระเบียบ มาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเมืองซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาของชุมชนไว้ในมาตรา 25 ว่ารัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ สนิท จรอนันต์ ที่กล่าวว่า การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเมืองและการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การเป็นชุมชน หรือเมืองแห่งการเรียนรู้ในชุมชนมีหน่วยงานต่าง ๆ มากมายที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนได้ ถ้าทุกฝ่ายร่วมมือ ชุมชนอาจเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่กว้างขวาง ในสังคมไทย การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนนับเป็นสิ่งจำเป็น เพราะเป็นการช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาให้เท่าเทียมและทั่วถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของสมจินตนา ชังเกตุ ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบห้องสมุดชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า รูปแบบห้องสมุดชุมชนประกอบด้วย 1) ด้านโครงสร้างทางกายภาพ ตั้งอยู่ใกล้ชุมชนเมือง 2) ด้านการบริหารจัดการ ใช้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 3) ด้านกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมการอ่านเป็นอัตลักษณ์ชุมชน และ 4) ด้านการประเมินผลการดำเนินการ โดยการประเมินแบบมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัย นางลักษณ์ เรือนทอง ทำการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิผลประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 2) ผู้บริหารและครูเป็นมืออาชีพ 3) การประกันคุณภาพ การตรวจสอบได้และความน่าเชื่อถือ 4) สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) การมีวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน 6) เน้นการเรียนการสอน 7) การสอนที่มีวัตถุประสงค์ 8) มีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง

4. องค์ประกอบที่ 4 การจัดการศึกษาสำหรับทุกคน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองเป็นอันดับ 4 มี 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.619 - 0.662 มีค่าความแปรปรวน (eigenvalue) 11.828 ค่าร้อยละของความแปรปรวน (% of variance) 9.695 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (cumulative % of variance) 50.814 ซึ่งอธิบายถึงความสอดคล้องหรือความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 5 ตัวในองค์ประกอบที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกัน แสดงว่า ตัวแปร ทั้ง 5 ตัวแปรสามารถจัดอยู่ในองค์ประกอบที่ 4 คือ การจัดการศึกษาสำหรับทุกคน เนื่องจาก คนทุกคนต้องได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษานี้ต้องครอบคลุมทุกด้าน เพราะไม่เพียงบุคคลต้องพัฒนาตนเองและความสามารถในการประกอบอาชีพของตนแต่คนแต่ละคนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนและประเทศโดยส่วนรวม ทั้งด้านเศรษฐกิจ ชีวิต ความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและวัฒนธรรมด้วย ทั้งนี้ สังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและพัฒนาการทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องศึกษาความเป็นไปรอบตัวเพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้ว่า มาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรืออยู่ในสภาวะลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเองให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจา ชลธารันันท์ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานด้านการจัดการเรียนร่วมสู่ภาคปฏิบัติเพื่อนำสู่ นโยบายการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชนพิการ โดยสนับสนุนให้แต่ละโรงเรียนในโครงการจัดการเรียนร่วมให้ครอบคลุมองค์ประกอบ 4 ด้านตามโครงการซีท (SEAT Framework) พร้อมรับกรอบแนวคิดที่เด็กทุกคนจะเรียนดีที่สุดในชั้นเรียนปกติที่มีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ แคล (Clair) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การบุกเบิกการศึกษาผู้ใหญ่ในชุมชน” ที่ได้อธิบายว่าความเชื่อของชุมชนนั้น ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ประโยชน์สำหรับการตรวจสอบอาชีพของการศึกษาผู้ใหญ่ แต่คุณค่าของแนวทางนี้ขึ้นอยู่กับ การตรวจสอบอย่างระมัดระวังและความเหมาะสม

การยืนยันองค์ประกอบของการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

ผลการยืนยันองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พบว่า องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองทั้ง 4 องค์ประกอบ คือ 1.การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2. การบริหารอย่างมีส่วนร่วม 3. การจัด

แหล่งเรียนรู้ของชุมชนและ 4. การจัดการศึกษาสำหรับทุกคน ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ เนื่องจากเมื่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองแล้วมีความครอบคลุมทั้งนโยบาย กระบวนการบริหาร การจัดแหล่งเรียนรู้และการจัดการศึกษาสำหรับทุกคน แต่มีบางรายการผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่าการบริหารอย่างมีส่วนร่วมมีความเป็นไปได้ไม่มาก เพราะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองอาจมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน มีเป้าหมาย การจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน รวมถึงยังไม่มีโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาของชุมชนเมืองที่ชัดเจน จึงทำให้การบริหารอย่างมีส่วนร่วมมีความเป็นไปได้ไม่มากและในด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่ามีเป็นไปได้ไม่มาก เพราะหลายชุมชนเมืองยังขาดความพร้อมด้านงบประมาณและสถานที่การจัดแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นงลักษณ์ เรือนทอง ทำการวิจัยรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล พบว่าเป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 8 องค์ประกอบ ซึ่งมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ได้ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้บริหารหน่วยงานต้นสังกัดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง ควรนำผลการวิจัยนี้ไปกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ
2. ผู้บริหารหน่วยงานต้นสังกัดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง ควรส่งเสริมการบริหารอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง เช่น การประชาสัมพันธ์, การระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน, การมอบหมายงานตรงกับความรู้ ความสามารถของบุคลากร และการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา
3. ผู้บริหารหน่วยงานต้นสังกัดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง ควรจัดแหล่งเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนเมืองและทุกคนในชุมชนเมืองสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรนำองค์ประกอบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปจัดทำเป็นนวัตกรรมการบริหารแล้ว ทำการศึกษาเชิงทดลองเพื่อหาประสิทธิผล
2. ควรศึกษาวิจัยในแต่ละองค์ประกอบทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ
3. ศึกษาการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง โดยหน่วยงานของรัฐในสังกัดอื่น ๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- Baba, Tupeni, et al. **South Pacific Education Profile: A Sourcebook on Trends and Developments**. Suva: Inst. of Education, U. South Pacific, 2005.
- Ceve. **Explore the theory and practice of community education. Exploring information education, lifelong learning and social action**. [Online]. 2005. Available from: http://www.infed.org/guides/community_education.htm[2016, June 25].
- Cleman – Stone, S. Eigsti, D. G. and McGuire, S. L. **Comprehensive Community Health Nursing: Aggregate, and Community Practice**. 4th ed. St Louis, Missouri: Mosby Year book, 2007.
- Griffin, Ricky W. **Management**. 5th ed. Boston: Houghton Mifflin, 2002.
- Kasworm, C. “Adult student identity in an intergenerational community college classroom.” **Adult Education Quarterly** 56 (November 2005): 3-20.
- Mark S. Homan. **Promoting Community Change**. USA: Cole Publishing Company Pacific Gove California, 2006.
- McMillanand Leah K. **A misguided curriculum: Decentralized education policy in Ghana’s primary school system**. Canada: M.A., Saint Mary’s University, 2007.
- Nardo. M. and Others. “Tools for composite indicators building.” **Joint Research Centre, European Commission**, 2005.
- Pallozzi, Dennis Peter. “A Model for Community Participation I Local School District Decision Making.” Ph.d. Dissertatio Abstract Comel Universiy, 2000.
- Ralf St. Clair. “On the commonplace community in adult education.” **Adult Education Quarterly** 49 (2004).
- Rogers. Alan. **Adult Learning for Deleopment**. London: CASSELL, 1994.
- กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย. **การผังเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช**. กรุงเทพฯ: บริษัทเซเวนพรีนติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2550.
- _____. **การผังเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช**. กรุงเทพฯ: บริษัทเซเวนพรีนติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2552.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. **การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2551.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. รายงานสถานการณ์ทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับประเทศ ประจำปี 2556. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2556.

กระทรวงมหาดไทย. กรมการปกครอง. สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น. คู่มือแนวทางการปฏิบัติการจัดการศึกษาของท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: กลุ่มนโยบายและแผน ส่วนส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา, 2552.

โกวิท พวงงาม. การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์, 2553.

คณะกรรมการประสานงาน โครงการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้นำชุมชน และผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. หลักการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2552.

จินตนา สุขจรรย์นัถ. การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2554.

เชียรศรี วิวิศศิริ. การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน: เทคโนโลยีทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2545.

ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์ เจริญเมือง. เมืองและการผังเมืองในประเทศไทย. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเชียงใหม่และกลุ่มม้งราย, 2551.

ทศนา แคมมณี. ศาสตร์การสอน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.

ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหารงาน. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช, 2551.

ชนสาร บัดลังก์ปัทมา. “บาทบาทประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา.” *The city Journal*. Z (1-15 มีนาคม 2551).

ธีรศักดิ์ ศรีสุรกุล. “การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ กศน. ตำบล : การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการวิจัยปฏิบัติการ.” วิทยานิพนธ์ดุสิตวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียนบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.

นงลักษณ์ เรือนทอง. “รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล.” วิทยานิพนธ์ดุสิตวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550.

นาถ พันธุมนาวิน. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพฯ: สภาคณาจารย์แห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, 2548.

นิพนธ์ วิเชียรน้อย. การบริหารจัดการชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

เบญญา ชลธารันนัถ. การสังเคราะห์งานด้านการจัดการเรียนรู้ร่วมสู่ภาคปฏิบัติเพื่อนำนโยบายการจัดการการศึกษาอย่างมีคุณภาพสำหรับเด็กและเยาวชนพิการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548.

"พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542." ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116, ตอนที่ 114ก, 2542.

เมตต์ เมตต์การุณจิต. การจัดการศึกษาท้องถิ่น: โดยชุมชน เพื่อชุมชนและสังคมไทย. กรุงเทพฯ: บুদ্ধพอยท์, 2553.

"รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550." ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124, ตอนที่ 47ก, 2550.

ลักษณะ สัมมานิติ และ ปรัชมาศ ลัญชานนท์. "ทฤษฎีการวางผังเมืองและผังภาพ." เอกสารประกอบคำสอน. คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบสิ่งแวดล้อม: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2555.

สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2547.

สนิท จรอนันต์. การจัดการศึกษาในท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา, 2551.

สมคิด บางโม. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์, 2552.

สมจินตนา ชังเกตุ. "การพัฒนารูปแบบห้องสมุดชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต." วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2542.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2546.

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2545.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. ข้อเสนอยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงาน, 2547.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานประสบการณ์ที่คัดสรรโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี ที ซี คอมมิวนิเคชั่น, 2546.

สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน. นโยบายและการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2552.

สุพัตรา สุภาพ. ปัญหาสังคม. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2550.

อนูรักษ์ ปัญญาวัฒน์. การศึกษาชุมชนเชิงพหุลักษณะ : บทเรียนจากวิจัยภาคสนาม. กรุงเทพฯ:

โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.), 2548.

อภิศักดิ์ ไผ่ทาคำ. หลักการพัฒนาชุมชน. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548.

อลงกรณ์ จุฑาเกตุ. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดูแลชีวิตและพัฒนา มนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556.

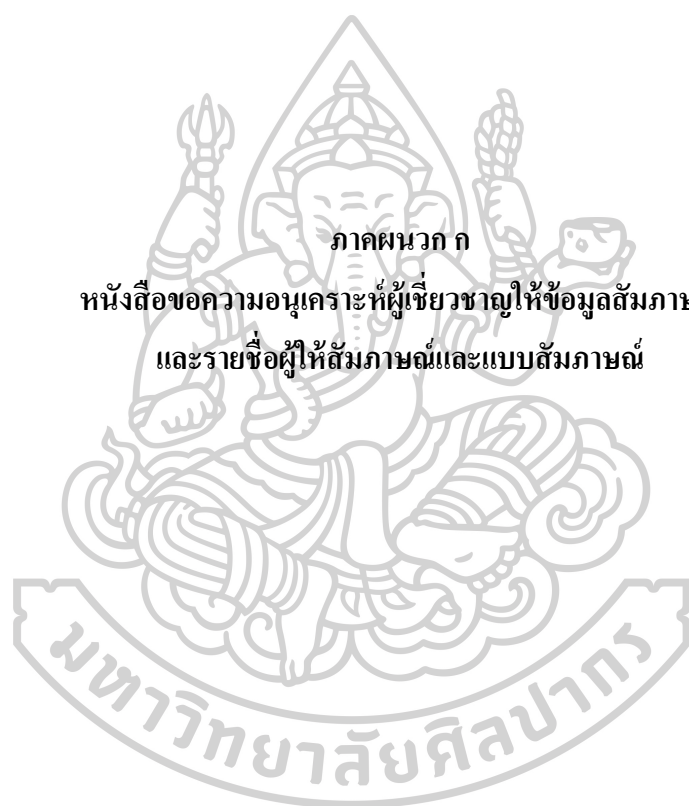
อารีย์ สวัสดิ์สาดี และคณะ. บทบาทของผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรบุคคลในการบริหารผู้มีวุฒิสามารถ.

กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2548.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลสัมภาษณ์
และรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์และแบบสัมภาษณ์

ที่ ศธ. 6812.2/

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

24 ตุลาคม 2560

เรื่อง ขอสัมภาษณ์งานวิจัย

เรียน ดร.กาญจพงศ์ ทิพย์เสวต

ด้วย นายเพิ่มศักดิ์ เพิ่มประยูร รหัสนักศึกษา 57252912 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรได้รับ อนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง” ในกรณีนี้ภาควิชาการบริหาร การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ขอความอนุเคราะห์ท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิให้นักศึกษาสัมภาษณ์เกี่ยวกับ งานวิจัยดังกล่าว เพื่อนำไปประกอบการพัฒนางานวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร 08 9254 6090

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์

1. ดร.พระครูอาทรประชานาถ	เจ้าอาวาสวัดพระบาทน้ำพุ
2. ผศ.ดร.เฉลิมชัย หาญกล้า	รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
3. ดร.ภาณุพงศ์ ทิพยเสวต	นายกเทศบาลเมืองสระบุรี
4. ผศ.ดร.สุรพล พุฒคำ	ประธานกรรมการสถานศึกษา
โรงเรียนเทศบาลเมืองบ้านหมี่
5. ดร.ณรงค์ ศรีธรรมมา	ที่ปรึกษาเทศบาลตำบลเขาพระงาม

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการรวบรวมข้อมูลหรือตัวแปรต่าง ๆ สำหรับคุณฉันทิพนธ์ เรื่อง การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ข้อมูลหรือตัวแปรที่ได้จากการสัมภาษณ์มีค่าต่อการดำเนินการวิจัยครั้งนี้และจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษา

แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้เชี่ยวชาญ

ตอนที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์สำหรับการพิจารณากำหนดตัวแปรเพื่อเป็นกรอบในการวิจัย

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์เป็นอย่างดี จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นายเพิ่มศักดิ์ เพิ่มประยูร

นักศึกษาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา

ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้เชี่ยวชาญ
คำชี้แจง โปรดเขียนรายละเอียดสถานภาพของท่าน

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นาย นาง นางสาว

วุฒิการศึกษา

ตำแหน่งหน้าที่

สถานที่ทำงาน

วัน/เดือน/ปี/เวลา วันที่.....เดือน.....พ.ศ.เวลา.....

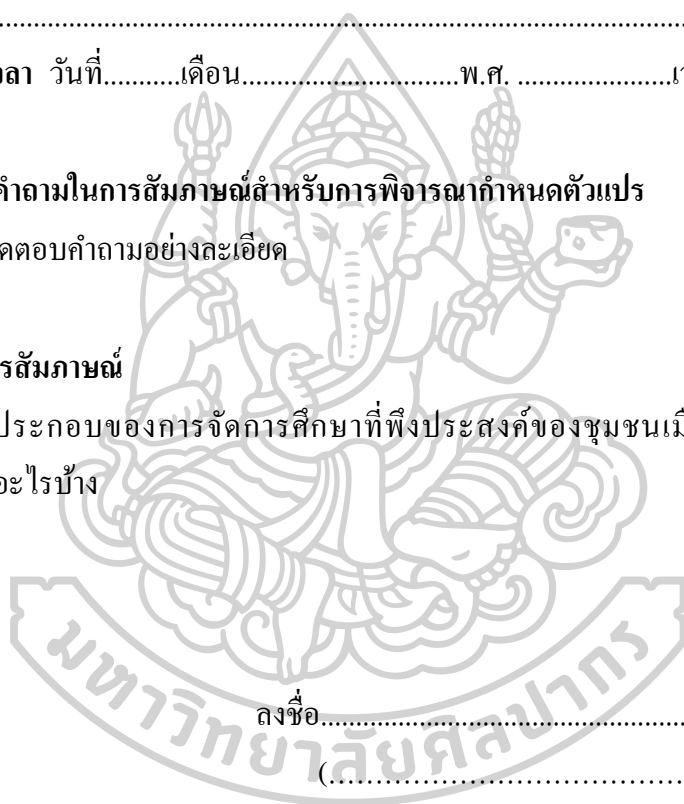
ตอนที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์สำหรับการพิจารณากำหนดตัวแปร
คำชี้แจง โปรดตอบคำถามอย่างละเอียด

แนวคำถามการสัมภาษณ์

องค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ควรประกอบด้วย
องค์ประกอบอะไรบ้าง

ลงชื่อ.....ลงชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

(.....)

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

และรายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ 6812.2/941

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสกลนคร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

19 เมษายน 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.ระวี อรรถวิสัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบตรวจสอบความตรงของแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นายเพิ่มศักดิ์ เพิ่มประยูร รหัสนักศึกษา 57252912 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสกลนคร มีความประสงค์ขอยินยอมเรื่อง "การจัดการศึกษาของชุมชนเมือง" ในกรณี ภาควิชาการบริหารการศึกษา ใ้ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ภาควิชาการบริหารการศึกษาขอขอบคุณในการอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.สงวน อินทร์รักษ์)

รองหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา
ปฏิบัติราชการแทนหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
โทร. 09 3979 3455

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

1. ดร.รศพร ทองธรรมจินดา	ผู้อำนวยการสถานศึกษา
โรงเรียนอนุบาลสุขสวัสดิ์
เทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม
2. ดร.ระวี อรรถวิสัย	ผู้อำนวยการกองการศึกษา
เทศบาลตำบลกรับใหญ่ จังหวัดราชบุรี
3. ดร.จันทิมา จันทร์สุวรรณ	หัวหน้าฝ่ายบริหารการศึกษา
เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี
4. ดร.สุพรรณนิการ์ พงศ์ผาสุก	รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
โรงเรียนนนทบุรีวิทยาลัย
องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี
5. ดร.ธวัชชัย กระณีการ์	ผู้อำนวยการสถานศึกษา
โรงเรียนวัดบ่อ (นนทวิทยา) นครปากเกร็ด 1
สังกัดเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือวิจัย
และรายชื่อเทศบาลเมืองทดลองใช้เครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ 6812.2 /

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

เลขาน 2560

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดลองเครื่องมือวิจัย

เรียน นายเทศมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 6 ฉบับ

ด้วย นายเพิ่มศักดิ์ เพิ่มประยูร รหัสนักศึกษา 57252912 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ประสงค์ ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การจัดการศึกษาของชุมชนเมือง" ในกรณีนี้ ภาควิชาการบริหารการศึกษา ใ้ขอความ อนุเคราะห์ให้นักศึกษาทำการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือในหน่วยงานของท่าน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปใช้ในการวิจัยกลุ่มตัวอย่าง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ภาควิชาการบริหารการศึกษาขอขอบคุณในการอนุเคราะห์ของท่าน มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.สงวน อินทร์รักษ์)

รองหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา
ปฏิบัติราชการแทนหัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
โทร. 09 3979 3455

รายชื่อเทศบาลเมืองทดลองใช้เครื่องมือวิจัย

1. เทศบาลเมืองบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
2. เทศบาลเมืองชะเชิงเทรา จังหวัดชะเชิงเทรา
3. เทศบาลเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
4. เทศบาลเมืองควนลิ่ง จังหวัดสงขลา
5. เทศบาลเมืองเขलगันคร จังหวัดลำปาง

ภาคผนวก ง
ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย

Reliability

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)**Item-Total Statistics**

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
b1	479.36	6811.212	.674	.916
b2	479.51	6808.199	.740	.915
b3	479.55	6796.732	.729	.924
b4	479.57	6797.688	.745	.932
b5	479.41	6815.634	.663	.922
b6	479.33	6824.675	.619	.953
b7	479.34	6811.528	.694	.922
b8	479.46	6812.904	.719	.925
b9	479.55	6798.479	.713	.992
b10	479.66	6794.509	.746	.953
b11	479.66	6798.902	.713	.932
b12	479.40	6820.842	.588	.926
b13	479.53	6807.499	.673	.952
b14	479.39	6814.202	.668	.963
b15	479.57	6788.662	.816	.982
b16	479.74	6814.522	.725	.973
b17	479.60	6822.664	.647	.927
b18	479.61	6816.417	.620	.968
b19	479.60	6796.107	.761	.948
b20	479.50	6812.511	.662	.956
b21	479.57	6800.744	.714	.924
b22	479.47	6809.113	.703	.964
b23	479.60	6794.390	.785	.939

b24	479.51	6812.147	.696	.958
b25	479.56	6791.236	.762	.937
b26	479.34	6818.634	.691	.976
b27	479.80	6762.570	.813	.945
b28	479.95	6766.362	.779	.919
b29	480.02	6762.617	.774	.925
b30	479.57	6778.923	.767	.939
b31	480.01	6747.271	.817	.965
b32	479.90	6750.859	.790	.959
b33	479.87	6764.096	.795	.978
b34	479.69	6785.057	.758	.943
b35	479.65	6790.481	.811	.982
b36	479.59	6798.794	.751	.961
b37	479.50	6788.310	.806	.980
b38	479.47	6790.243	.825	.955
b39	479.70	6782.034	.821	.926
b40	479.99	6796.636	.688	.947
b41	479.60	6786.309	.771	.958
b42	479.42	6818.780	.653	.913
b43	479.53	6807.960	.745	.922
b44	479.70	6774.220	.828	.951
b45	479.51	6800.920	.736	.960
b46	479.59	6791.359	.789	.970
b47	479.43	6794.261	.789	.983
b48	479.47	6787.529	.806	.921
b49	479.66	6775.198	.826	.932
b50	479.68	6769.861	.842	.964
b51	479.76	6765.520	.838	.955
b52	479.49	6787.582	.777	.943
b53	479.51	6790.756	.774	.954

b54	479.70	6771.171	.864	.936
b55	479.59	6790.934	.818	.945
b56	479.59	6780.065	.834	.929
b57	479.56	6785.571	.814	.948
b58	479.54	6786.711	.813	.937
b59	479.72	6785.705	.774	.956
b60	479.76	6783.834	.764	.925
b61	479.68	6770.502	.764	.974
b62	479.88	6779.086	.684	.983
b63	480.23	6765.142	.669	.960
b64	480.50	6766.764	.648	.921
b65	480.62	6763.411	.649	.962
b66	480.29	6779.724	.628	.939
b67	480.45	6767.995	.631	.948
b68	480.30	6768.641	.616	.957
b69	479.67	6798.140	.627	.926
b70	479.63	6781.557	.745	.965
b71	479.61	6776.662	.799	.974
b72	479.67	6774.363	.769	.983
b73	479.64	6772.291	.810	.942
b74	480.30	6767.928	.636	.951
b75	480.10	6748.065	.730	.959
b76	479.75	6763.592	.806	.928
b77	479.69	6773.307	.801	.917
b78	479.84	6774.437	.834	.930
b79	479.79	6774.517	.845	.941
b80	479.71	6786.526	.803	.952
b81	479.68	6793.586	.767	.963
b82	479.61	6797.160	.761	.974
b83	480.00	6767.807	.767	.985

b84	479.90	6775.082	.823	.986
b85	479.63	6784.502	.791	.970
b86	479.76	6770.687	.828	.981
b87	479.71	6784.892	.808	.952
b88	479.61	6795.770	.778	.924
b89	479.61	6793.042	.751	.933
b90	479.49	6790.385	.740	.964
b91	479.59	6797.469	.748	.915
b92	479.57	6793.487	.827	.949
b93	479.71	6797.418	.783	.998
b94	479.63	6786.881	.819	.967
b95	479.70	6782.086	.856	.936
b96	479.66	6781.482	.850	.945
b97	479.81	6791.829	.773	.970
b98	479.71	6806.295	.747	.951
b99	479.68	6783.699	.836	.923
b100	479.71	6784.509	.851	.912
b101	479.85	6771.906	.746	.924
b102	479.80	6785.497	.811	.936
b103	479.63	6805.148	.724	.945
b104	479.65	6791.679	.774	.958
b105	479.84	6767.220	.846	.967
b106	479.86	6770.585	.845	.978
b107	479.73	6781.181	.806	.989
b108	479.67	6789.449	.782	.991
b109	479.66	6785.223	.808	.912
b110	479.65	6794.332	.761	.903
b111	479.59	6803.366	.673	.924
b112	479.50	6803.634	.761	.939
b113	479.48	6801.098	.759	.948

b114	479.51	6805.284	.727	.957
b115	479.46	6808.338	.669	.973
b116	479.85	6793.182	.677	.962
b117	479.66	6788.978	.770	.984
b118	479.61	6794.120	.767	.995
b119	479.69	6787.345	.784	.916
b120	479.64	6780.291	.815	.955
b121	479.63	6790.005	.799	.954
b122	479.47	6789.596	.809	.953

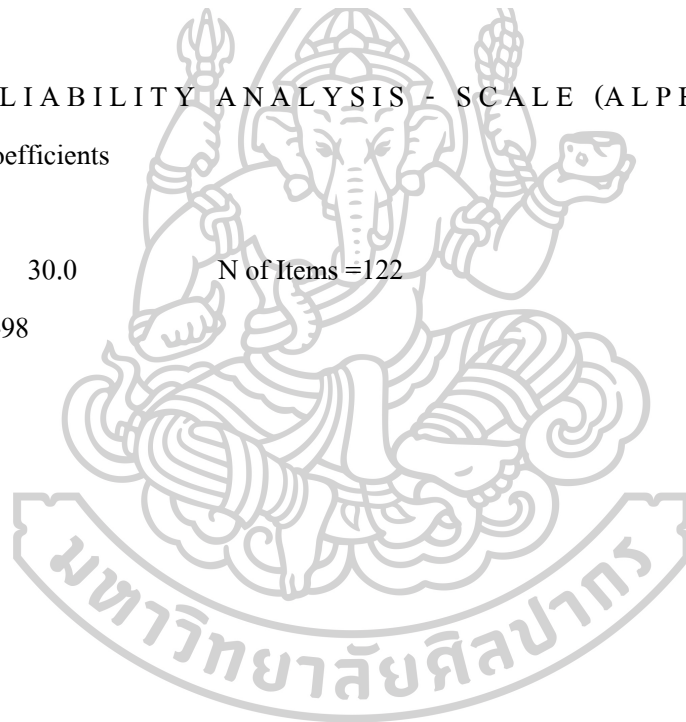
RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 122

Alpha = .9498

ภาคผนวก จ
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
และรายชื่อเทศบาลเมืองที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ที่ ศธ 6806 (ศษ) / พิธ ๒๕

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

9 สิงหาคม 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน นายกเทศมนตรี

ด้วย นายเพิ่มศักดิ์ เพิ่มประจักษ์ รหัสประจำตัว 57252912 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง " มีความประสงค์ จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจาก นายกเทศมนตรีหรือรองนายกเทศมนตรี ประธานสภาเทศบาล ผู้อำนวยการกองศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้อำนวยการสถานศึกษา และประชาชนชาวบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดแจ้ง นายกเทศมนตรี หรือรองนายกเทศมนตรี ประธานสภาเทศบาล ผู้อำนวยการกองศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้อำนวยการสถานศึกษา และประชาชนชาวบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิชิต วิฑิตธีรธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

รายชื่อเทศบาลเมืองที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
เรื่อง การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

เทศบาลเมืองขนาดเล็ก 15 เทศบาล

1. เทศบาลเมืองเสนา	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน	จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. เทศบาลเมืองชุมแสง	จังหวัดนครสวรรค์
4. เทศบาลเมืองบางมูลนาก	จังหวัดพิจิตร
5. เทศบาลเมืองตะกั่วป่า	จังหวัดพังงา
6. เทศบาลเมืองโพธาราม	จังหวัดราชบุรี
7. เทศบาลเมืองท่าใหม่	จังหวัดจันทบุรี
8. เทศบาลเมืองพระประแดง	จังหวัดสมุทรปราการ
9. เทศบาลเมืองโนนสูง-น้ำคำ	จังหวัดอุดรธานี
10. เทศบาลเมืองผักไห่	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
11. เทศบาลเมืองพังงา	จังหวัดพังงา
12. เทศบาลเมืองกระนวน	จังหวัดขอนแก่น
13. เทศบาลเมืองตราด	จังหวัดตราด
14. เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร	จังหวัดอุบลราชธานี
15. เทศบาลเมืองพนัสนิคม	จังหวัดชลบุรี

เทศบาลเมืองขนาดกลาง 15 เทศบาล

16. เทศบาลเมืองปากช่อง	จังหวัด นครราชสีมา
17. เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด	จังหวัดร้อยเอ็ด
18. เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์	จังหวัดกาฬสินธุ์
19. เทศบาลเมืองเขาสามขยด	จังหวัด ลพบุรี
20. เทศบาลเมืองอรัญญิก	จังหวัดพิษณุโลก
21. เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี	จังหวัดสุพรรณบุรี
22. เทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม	จังหวัดนครปฐม

เทศบาลเมืองขนาดกลาง 15 เทศบาล (ต่อ)

23. เทศบาลเมืองสระแก้ว	จังหวัดสระแก้ว
24. เทศบาลเมืองสิงห์บุรี	จังหวัดสิงห์บุรี
25. เทศบาลเมืองสวรรคโลก	จังหวัดสุโขทัย
26. เทศบาลเมืองนครนายก	จังหวัด นครนายก
27. เทศบาลเมืองลำพูน	จังหวัดลำพูน
28. เทศบาลเมืองหล่มสัก	จังหวัด เพชรบูรณ์
29. เทศบาลเมืองหลังสวน	จังหวัด ชุมพร
30. เทศบาลเมืองขลุง	จังหวัดจันทบุรี

เทศบาลเมืองขนาดใหญ่ 15 เทศบาล

31. เทศบาลเมืองปู้เจ้าสมิงพราย	จังหวัดสมุทรปราการ
32. เทศบาลเมืองหนองปรือ	จังหวัดชลบุรี
33. เทศบาลเมืองลำสามแก้ว	จังหวัด ปทุมธานี
34. เทศบาลเมืองมาบตาพุด	จังหวัด ระยอง
35. เทศบาลเมืองสระบุรี	จังหวัดสระบุรี
36. เทศบาลเมืองเขลางค์นคร	จังหวัด ลำปาง
37. เทศบาลเมืองคลองหลวง	จังหวัดปทุมธานี
38. เทศบาลเมืองศิลา	จังหวัดขอนแก่น
39. เทศบาลเมืองแสนสุข	จังหวัดชลบุรี
40. เทศบาลเมืองคองหงส์	จังหวัดสงขลา
41. เทศบาลเมืองปัตตานี	จังหวัด ปัตตานี
42. เทศบาลเมืองควนลัง	จังหวัดสงขลา
43. เทศบาลเมืองบางกรวย	จังหวัด นนทบุรี
44. เทศบาลเมืองศรีสะเกษ	จังหวัดศรีสะเกษ
45. เทศบาลเมืองนราธิวาส	จังหวัด นราธิวาส

ภาคผนวก จ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบองค์ประกอบของการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง
2. ผู้ตอบแบบสอบถามฉบับนี้ เป็นบุคลากรในสังกัดหรืออาศัยในพื้นที่เทศบาลเมือง ๆ ละ 6 คน ดังนี้
 - 2.1 นายกเทศมนตรีหรือรองนายกเทศมนตรีที่รับมอบหมาย 1 คน
 - 2.2 ประธานสภาเทศบาล 1 คน
 - 2.3 ผู้อำนวยการกองการศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย 1 คน
 - 2.4 ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน
 - 2.5 ผู้นำชุมชน 1 คน
 - 2.6 ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน 1 คน
3. แบบสอบถามฉบับนี้มี 2 ตอน ได้แก่
 - ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง
4. โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ และคำตอบจากแบบสอบถามนี้ใช้เป็นข้อมูลเพื่อการวิจัยเท่านั้น การวิเคราะห์และนำเสนอจะจัดทำในภาพรวม และจะไม่มีการนำเสนอเป็นรายบุคคล ดังนั้นคำตอบจากแบบสอบถามจึงไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด และหากต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม กรุณาติดต่อได้ที่เบอร์โทรศัพท์ 086-1329142

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านเป็นอย่างสูงยิ่งที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

นายเพิ่มศักดิ์ เพิ่มประยูร

นักศึกษาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความตามความเป็นจริง

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

น้อยกว่า 30 ปี

30 – 39 ปี

40 – 49 ปี

มากกว่า 49 ปี

3. ระดับการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

ปริญญาเอก

4. บทบาทในการจัดการศึกษา

นายกเทศมนตรี

ประธานสภาเทศบาล

ผู้อำนวยการกองการศึกษา

ผู้อำนวยการสถานศึกษา

ผู้นำชุมชน

ประชาชนชาวบ้านหรือผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน

5. ประสบการณ์ในการจัดการศึกษา

น้อยกว่า 5 ปี

5 – 10 ปี

11 – 15 ปี

16 – 20 ปี

21 ปี ขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความในแต่ละข้อแล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเห็นของท่านเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองซึ่งเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความสำคัญ				
		5	4	3	2	1
1.	การฝึกอบรมพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง					
2.	ส่งเสริมการสืบสานวัฒนธรรมชุมชนเมือง					
3.	พัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเมือง					
4.	สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชนเมือง					
5.	ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต					
6.	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน					
7.	พัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง					
8.	นโยบายการจัดการศึกษามีความต่อเนื่อง					
9.	มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา					
10.	การกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง					
11.	ระบบประกันคุณภาพการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง					
12.	ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู					
13.	มีการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน					
14.	มีการเตรียมเด็กก่อนวัยเรียนให้มีความพร้อมในการเรียนรู้					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความสำคัญ				
		5	4	3	2	1
15.	การวางแผนการจัดการศึกษาของชุมชนอย่างเป็นระบบ					
16.	โครงสร้างการบริหารงานบุคคลในการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง					
17.	การมอบหมายงานตรงกับความรู้ ความสามารถของบุคลากร					
18.	การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ					
19.	การติดตามและประเมินการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองอย่างต่อเนื่อง					
20.	กำหนดความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจน					
21.	เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง					
22.	ประชาชนในชุมชนเมืองมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม					
23.	สร้างความมั่นคงในอาชีพแก่ผู้จัดการศึกษาของชุมชนเมือง					
24.	เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์					
25.	การจัดสรรงบประมาณในการจัดการศึกษาชุมชนเมืองอย่างเพียงพอ					
26.	ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง					
27.	การจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส					
28.	การจัดการศึกษาสำหรับผู้มีงานทำ					
29.	การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงวัย					
30.	การจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความสำคัญ				
		5	4	3	2	1
31	การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ					
32	การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ					
33	การจัดการศึกษาเพื่อการวางแผนครอบครัว					
34	การจัดการศึกษาเพื่ออบรมเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้อง					
35	จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับชุมชนเมือง					
36	สถานที่บรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้					
37	ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น					
38	ผู้บริหาร/ผู้นำชุมชนและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง					
39	การจัดการศึกษามีความหลากหลายและยืดหยุ่น					
40	มีการจัดการศึกษาระบบทางไกล					
41	การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง					
42	การจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
43	จัดทำข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ					
44	ส่งเสริมการวิจัยการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง					
45	การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม					
46	การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ความเป็นไทย					
47	การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม					
48	การจัดการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต					
49	การจัดการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ					
50	การจัดการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาภายในครอบครัว					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความสำคัญ				
		5	4	3	2	1
51	การจัดการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมวัฒนธรรม					
52	การจัดการศึกษาเพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
53	การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชนเมือง					
54	การจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาทางสังคมของชุมชนเมือง					
55	การจัดการศึกษาเพื่อสร้างจิตอาสาและจิตสาธารณะ					
56	การจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มทักษะการใช้ชีวิต					
57	การจัดการศึกษาเพื่อให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเองได้					
58	การจัดการศึกษาของชุมชนเมืองสอดคล้องกับมาตรฐานและระบบการศึกษาของชาติ					
59	จัดตั้งกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระและกลุ่มผู้สนใจ					
60	จัดตั้งสมาคม ชมรม อาชีพต่าง ๆ					
61	จัดตั้งศูนย์กีฬาและนันทนาการ					
62	จัดตั้งห้องสมุดประชาชน					
63	จัดตั้งพิพิธภัณฑ์					
64	จัดตั้งหอศิลป์					
65	จัดตั้งสวนสัตว์					
66	จัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์					
67	จัดตั้งอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี					
68	จัดตั้งวิทยาลัยชุมชน					
69	จัดตั้งหอกระจายข่าวในชุมชน					
70	การจัดการศึกษาที่มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกรักบ้านเกิด					
71	การจัดการศึกษาที่มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความสำคัญ				
		5	4	3	2	1
72	การจัดการศึกษาที่มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกหวงแหน โบราณสถาน โบราณวัตถุ					
73	ยกย่องเชิดชูบุคคลที่ส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการศึกษาของชุมชนเมือง					
74	เก็บภาษีเพื่อการศึกษา					
75	มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีเพื่อการศึกษา					
76	สร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง					
77	ส่งเสริมการบูรณาการการเรียนรู้					
78	สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ของชุมชนเมือง					
79	ให้บริการปรึกษาและแนะนำการศึกษาใน ชุมชนเมือง					
80	สร้างความตระหนักของคนในชุมชนให้รับรู้ถึง สถานการณ์ของตนเอง					
81	สนับสนุนการใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อ จัดการศึกษา					
82	ผู้นำชุมชนมีนโยบายด้านการศึกษาที่ดี					
83	การจัดการศึกษาในสถานประกอบการ					
84	มีการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม					
85	การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อ พัฒนาชุมชน					
86	สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมิน การจัดการศึกษา					
87	การจัดการศึกษาของคนในชุมชนเมืองต้องมี วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน					
88	การจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการ ของผู้เรียน					
89	ส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้าน					
90	ใช้หลักธรรมาภิบาลในการจัดการศึกษา					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความสำคัญ				
		5	4	3	2	1
91	มีวัสดุ อุปกรณ์และสื่อการสอนที่เหมาะสม และเพียงพอ					
92	จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนเมือง					
93	การผสมผสานต่างวัฒนธรรมได้อย่างลงตัว					
94	ส่งเสริมให้บุคคลในชุมชนเคารพความคิดและความ เชื่อที่แตกต่างกัน					
95	สร้างอัตลักษณ์ให้บุคคลในชุมชนเมือง					
96	การจัดการศึกษาที่มุ่งสร้างชุมชนอุดมคติที่ดี					
97	การจัดลำดับความสำคัญภาระงาน การจัดการศึกษาของชุมชนเมือง					
98	มีช่องทางการติดต่อสื่อสารของบุคคลในชุมชน					
99	มีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดประโยชน์ ต่อการเรียนรู้					
100	การจัดการศึกษาของชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลาง การให้บริการกับชนบทได้					
101	การบริการสัญญาณอินเทอร์เน็ตในชุมชน					
102	การจัดการศึกษามีความทันสมัยสอดคล้องกับ บริบทโลก					
103	ส่งเสริมนันทนาการและกิจกรรมในชุมชนเมือง					
104	ส่งเสริมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา					
105	ส่งเสริมให้มีครอบครัวศึกษาในชุมชนเมือง					
106	สมาชิกในชุมชนสามารถตรวจสอบและถ่วงดุล การจัดการศึกษา					
107	จัดทำแผนชุมชนเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษา					
108	การจัดการศึกษาต้องได้รับความยอมรับของคน ในชุมชนเมือง					
109	ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการศึกษา					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความสำคัญ				
		5	4	3	2	1
110	ส่งเสริมการศึกษาดูงานด้านการจัดการศึกษา					
111	ส่งเสริมสินค้า OTOP ของชุมชน					
112	ทำให้ความรู้ผู้ประกอบการในการดูแลบุตรหลาน					
113	เปิดโอกาสให้เยาวชนแสดงออกอย่างเหมาะสม					
114	ระยะเวลาในการจัดการศึกษาต้องเหมาะสม					
115	การจัดการศึกษามุ่งเน้นการอ่านออก เขียนได้					
116	มีการทดลองเรียนก่อนตัดสินใจเรียน					
117	การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนค้นพบตนเอง					
118	ผู้สอนมีความรู้เฉพาะด้าน					
119	มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ องค์ความรู้ภายในชุมชนเมือง					
120	บริการด้านการศึกษาเพียงพอกับชุมชนเมือง					
121	ประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ					
122	การบริหารจัดการศึกษาที่สร้างความยั่งยืนในการดำเนินการ					

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญยื่นยันองค์ประกอบ
และรายชื่อผู้เชี่ยวชาญยื่นยันองค์ประกอบ

ที่ ศธ 6812.2 / ๑3๘

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

19 มิถุนายน 2561

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญยื่นข้อร้องเรียน

เรียน ดร.วาสิตา เกิดผล ประสาทศักดิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นายเพิ่มศักดิ์ เพิ่มประยูร รหัสนักศึกษา 57252912 นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง” ในกรณีนี้ ภาควิชาการบริหารการศึกษาใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญยื่นข้อร้องเรียนงานวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ภาควิชาการบริหารการศึกษาขอขอบคุณในการอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

โทร. 09 3979 3455

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญยื่นข้อบังคับประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

1. นายเอกพันธุ์ อินทรใจเอื้อ	นายกเทศมนตรีเมืองสุพรรณบุรี
จังหวัดสุพรรณบุรี
2. ดร.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์	อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี
3. ดร.พงษ์พิมล คำลอย	ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์
จังหวัดกาฬสินธุ์
4. ดร.ศิลา สงอาจินต	ศึกษานิเทศก์ เทศบาลเมืองตรัง
จังหวัดตรัง
5. ดร.พรรณมาศ พรหมพิลา	ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 2 วัดปราสาททอง
จังหวัดสุพรรณบุรี

แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ
เพื่อยืนยันองค์ประกอบจากข้อค้นพบงานวิจัย
เรื่องการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญฉบับนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบผลการยืนยันองค์ประกอบ การจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

2. ผู้ตอบแบบสอบถามฉบับนี้ เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองรวมทั้งสิ้น จำนวน 5 คน ได้แก่

- 2.1 นายกเทศมนตรี จำนวน 1 คน
- 2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 1 คน
- 2.3 ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา จำนวน 1 คน
- 2.4 ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน
- 2.5 ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน

3. แบบสอบถามฉบับนี้มี 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบแสดงความคิดเห็นต่อองค์ประกอบการจัดการศึกษาของชุมชนเมือง

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเพิ่มเติมจากข้อค้นพบการวิจัย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างสูง
 มา ณ โอกาสนี้

นายเพิ่มศักดิ์ เพิ่มประยูร

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาบริหารการศึกษา

ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ
เพื่อยืนยันองค์ประกอบจากข้อค้นพบงานวิจัย
เรื่องการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง

วัตถุประสงค์

เพื่อทราบผลการยืนยันองค์ประกอบจากข้อค้นพบงานวิจัย “องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง”

คำชี้แจง

ขอให้ท่านพิจารณาองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองที่ผู้วิจัยได้ค้นพบและขอความกรุณาท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อค้นพบดังกล่าวว่าท่านมีความคิดเห็นเป็นอย่างไรบ้าง

องค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมืองมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2) การบริหารอย่างมีส่วนร่วม 3) การจัดแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและ 4) การจัดการศึกษาสำหรับทุกคน

ตอนที่ 1 แบบแสดงความคิดเห็นต่อองค์ประกอบการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง
 ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์
 โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

องค์ประกอบของการจัดการศึกษา ที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง	ความคิดเห็น							
	ความ ถูกต้อง		ความ เหมาะสม		ความเป็น ไปได้		ความเป็น ประโยชน์	
	ถูกต้อง	ไม่ถูกต้อง	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เป็นไปได้	เป็นไปได้	ใช้ประโยชน์ได้	ใช้ประโยชน์ไม่ได้
1. การกำหนดนโยบายที่มีประสิทธิภาพ								
2. การบริหารอย่างมีส่วนร่วม								
3. การจัดแหล่งเรียนรู้ของชุมชน								
4. การจัดการศึกษาสำหรับทุกคน								

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเพิ่มเติมจากข้อค้นพบการวิจัย

1. ท่านมีความคิดเห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ด้านการกำหนดนโยบายที่มีประสิทธิภาพ มีความเหมาะสมมากน้อย เพียงใด เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

2. ท่านมีความคิดเห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ด้านการบริหารอย่างมีส่วนร่วม มีความเหมาะสมมาก น้อยเพียงใด เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

3. ท่านมีความคิดเห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ของชุมชน มีความเหมาะสมมากน้อย เพียงใด เพราะเหตุใด

.....

.....

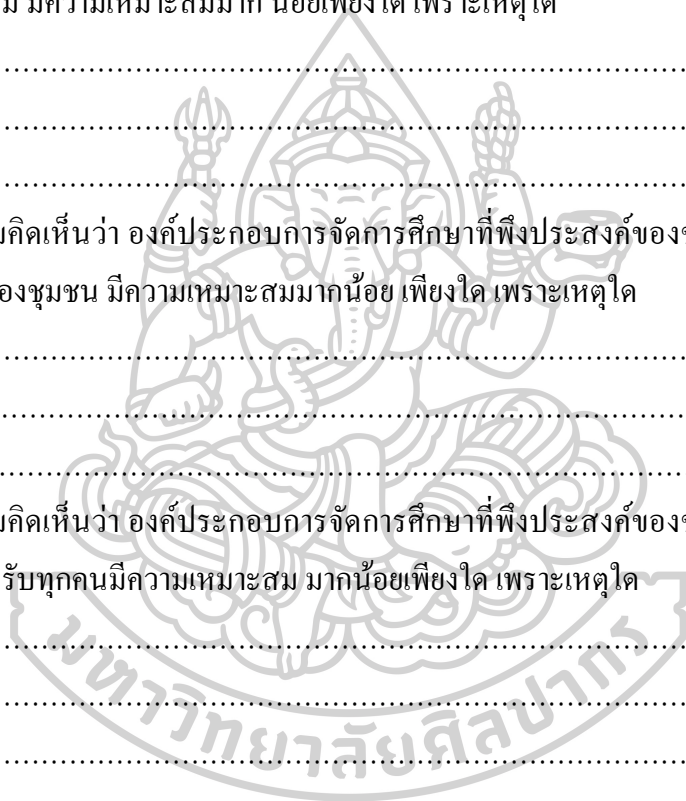
.....

4. ท่านมีความคิดเห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พึงประสงค์ของชุมชนเมือง ด้านการจัดการศึกษาสำหรับทุกคนมีความเหมาะสม มากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายเพิ่มศักดิ์ เพิ่มประยูร
วัน เดือน ปี เกิด	8 ตุลาคม 2518
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2548 สำเร็จการศึกษาปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (คบ.) สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พ.ศ. 2553 สำเร็จการศึกษาปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี พ.ศ. 2557 ศึกษาต่อครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	88/13 หมู่ที่ 1 ต.เขาสามขวิด อ.เมือง จ.ลพบุรี 15000

